

Urban ● overview Nº 01

• Activiteitenverslag
2020

urban.brussels

urban.brussels (Urban) is voor heel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de overheidsdienst die als doel heeft het gewestelijk beleid op het vlak van stedenbouw, cultureel erfgoed en stedelijke herwaardering uit te voeren.

Om zijn talrijke opdrachten te verwezenlijken steunt Urban op een aanzienlijke interne deskundigheid, met name op het vlak van architectuur, geschiedenis, documentatie en regelgeving, waardoor het bestuur zo goed mogelijk de verwachtingen van zijn partners en van alle burgers kan inlossen.

❶ Stedenbouw

Urban draagt proactief bij tot de verbetering van de architecturale kwaliteit in Brussel door onder meer stedenbouwkundige vergunningen te behandelen, uit te reiken en te verlengen, rekening houdend met de regelgeving en de goede plaatselijke aanleg.

❷ Cultureel erfgoed

Urban speelt een centrale rol bij de bescherming, het behoud, de integratie en de instandhouding van het gewestelijk (onroerend, roerend en immaterieel) cultureel erfgoed. Teneinde dit erfgoed op te waarderen en een duurzaam karakter te verlenen, legt Urban zich ook toe op het identificeren, bestuderen en onderzoeken van dit erfgoed, en wordt het publiek geïnformeerd, ondersteund en begeleid.

❸ Stedelijke herwaardering

Urban wil de levenskwaliteit voor iedereen in Brussel duurzaam verbeteren door een actieve aanpak van de stadsontwikkeling, met name gericht op de bestrijding van stadskankers, de versterking van de sociale cohesie en het herstel van het stadsweefsel. Daartoe voert Urban onder meer het gewestelijk beleid uit inzake de toekenning van premies voor renovatie van woningen en voor de verfraaiing van gevels.

❹ Juridisch advies

Urban verstrekt belangrijke interne en externe juridische adviezen en ondersteuning, volgt geschillen op in zaken die onder zijn bevoegdheid vallen, bestrijdt overtredingen op het gebied van stedenbouw en erfgoed, en behandelt beroepen teneinde een proactief centrum van juridische expertise op het gebied van stedenbouw, cultureel erfgoed en stadsvernieuwing te zijn.

❺ Kennis en sensibilisering

Urban speelt eveneens een belangrijke rol bij de bewustmaking van het publiek, organiseert een reeks culturele acties die verband houden met zijn werkgebied en spitst zich in zijn werking en zijn berichten toe op de zoektocht naar architecturale kwaliteit in alle periodes (Heritage Days / Open Monumentendagen, archiweek, Urban international symposiums, enz.).

Voorwoord

Brussel is als hoofdstad van België en van Europa, als ambitieus en bruisend gewest, als meest multiculturele stad van Europa en op één na meest kosmopolitische stad ter wereld een mozaïek van cultuur en architectuur en kan prat gaan op een sterke persoonlijkheid.

Brussel is voortdurend in beweging, past zich aan, wordt beter en vindt zichzelf opnieuw uit om het hoofd te bieden aan de snelle bevolkingsgroei en aan een klimaatverandering zonder weerga.

In deze Urban Overview worden enkele van de belangrijkste projecten belicht waar de teams van Urban in 2020 hun schouders onder hebben gezet en die er mee voor zorgen dat het gewest een rijke en levendige leefruimte wordt voor de hele bevolking.

Brussel beschikt over een buitengewoon potentieel.

De huidige groeiende en positieve dynamiek consolideren, de architecturale kwaliteit verbeteren, de stad verdichten en tegelijk leefbaar maken, de duurzame economie aanmoedigen, de gezelligheid en het buurtkarakter die Brussel zo kenmerken ondersteunen, het behoud van de onschatbare rijkdom van het Brussels erfgoed garanderen, de openbare ruimte versterken en de groene ruimten bewaren, zorg dragen voor onze natuurlijke rijkdommen, de participatie van burgers aanmoedigen, creativiteit stimuleren, het zijn allemaal acties die het gewest, Urban en tal van andere actoren dag na dag ondernemen.

Het gaat om een collectieve uitdaging.

Urban. Architecture and culture for the city.

Urban lanceert het eerste nummer van Urban Overview, een nieuw magazineconcept, bedacht en ontworpen om het activiteitenverslag van de administratie nog rijker en dynamischer te maken. Deze eerste uitgave gaat vergezeld van een catalogus met afbeeldingen, die een selectie van onze mooiste projecten en thema's illustreert. Geniet ervan!

Binnen Urban willen we het erfgoed van gisteren verdedigen en tegelijk vandaag bouwen aan het erfgoed van morgen.

- O.W.: Olaf Winkler, journalist en architectuurgids
- B.W.: Bety Wagnine, directrice-generaal van Urban

«Binnenterreinen van huizenblokken brengen ademruimte.»

● O.W.: Bety Wagnine, Urban is verantwoordelijk voor stedenbouw, cultureel erfgoed en stadsvernieuwing. In het licht van de indrukwekkende dichtheid van het Brusselse stadswefsel, betekent «bouwen aan de stad» vandaag in de eerste plaats een nieuwe betekenis geven aan wat er al is?

● B.W.: Enerzijds heeft Brussel een geografisch beperkt grondgebied, wat een uitbreiding zoals in andere steden onmogelijk maakt. Tegelijk kent Brussel de jongste jaren een aanzienlijke piek in zijn bevolkingsgroei.

Wij moeten dus dynamieken die met elkaar in tegenspraak kunnen lijken met elkaar zien te verzoenen. Enerzijds moeten we bebouwde zones verdichten om er meer woningen en voorzieningen te kunnen onderbrengen en de ontwikkeling van economische activiteiten mogelijk te maken, maar anderzijds moet er ook open ruimte blijven en moet de ontwikkeling van groengebieden mogelijk zijn. Dit vereist bijzondere aandacht voor herbestemmingsmogelijkheden van bestaande gebouwen en tegelijk betekent het minder bouwen en beter en slimmer renoveren. Zo bekeken gaat het er inderdaad om betekenis te geven aan wat er al is. Dat is niet alleen om erfgoed- en milieuredenen nodig maar ook om als stad kwaliteit te behouden.

● O.W.: Hoe belangrijk is communicatie met het publiek? De activiteit van Urban op dat vlak is blijkbaar toegenomen, ik denk bijvoorbeeld aan de archiweek.

● B.W.: Ik ben van oordeel dat Urban een essentiële rol te spelen heeft op het vlak van bewustmaking en informatie. Wij willen ons positioneren als een echt expertise- en referentiecentrum en het architectuur- en stedenbouwbeleid in Brussel meer bekendheid geven. Wij beschikten reeds over publicaties en diverse andere middelen, maar door bijvoorbeeld de archiweek te organiseren, willen wij een breder publiek kunnen bereiken, andere vormen van architectuur en erfgoed onder de aandacht brengen en discussies en debatten aanzwengelen.

● O.W.: Ziet Urban zich in de eerste plaats als bemiddelaar tussen maatschappelijke krachten of als een kracht op zich? Ondersteunt het een welomschreven visie op stedenbouw, bijvoorbeeld ten opzichte van kwesties als functievermenging, openbare ruimte en omgaan met densiteit?

● B.W.: Een dergelijke visie is een noodzaak om echt een rol te kunnen spelen in de gebieden waar we actief zijn. Wij hebben richtsnoeren vastgelegd, die stuk voor stuk draaien rond «goede ruimtelijke ordening», zoals die geformuleerd staat in onze regelgevingskaders, zonder dat ze altijd dezelfde is, want dat verschilt van project tot project. Functievermenging is een basis om op verder te werken en te denken. Maar onze aanpak is over het algemeen gericht op het versterken van de levenskwaliteit in Brussel: de openbare ruimte minder druk maken, het stadswefsel renoveren, het milieu verbeteren, de biodiversiteit vergroten, enz. Onlangs hebben we de kwestie van de binnenterreinen van huizenblokken geanalyseerd. Het beleid van het gewest is immers lang gericht geweest op het verdichten en omvormen van – soms industriële – binnenterreinen van huizenblokken tot nieuwe bebouwing met een andere functie. Vandaag zijn wij van mening dat binnenterreinen van huizenblokken ademruimte brengen en daarom geven wij de voorkeur aan verdichting naar de straatkant toe in plaats van op de binnenterreinen van huizenblokken, met het oog op het behoud van zoveel mogelijk groene ruimte.

«Ook onze relatie tot werk is geëvolueerd.»

● O.W.: De pandemie heeft onze kijk op samenleven veranderd. Welke vragen en welke kansen zelfs zijn via deze crisis opgedoken voor de stad en haar ruimten?

● B.W.: De pandemie heeft onze relatie tot werk, huisvesting en ruimte beïnvloed, maar zal hopelijk ook nieuwe kansen brengen. Uit een vergelijkende analyse tussen steden blijkt dat

demografische druk vaak tot uiting komt door de druk op de markt voor woningen met een beperkte oppervlakte. Maar het gewest heeft wat dat betreft iets bijzonders: de Brusselse woningen bieden nog altijd een behoorlijke oppervlakte. De gezondheidscrisis in verband met het coronavirus heeft ons standpunt op dit vlak bevestigd: we willen ijveren voor woningen met voldoende oppervlakte, met genoeg ruimte ook om te telewerken en, voor zover mogelijk, met buitenruimte.

Ook onze relatie tot werk is geëvolueerd. Er komt waarschijnlijk minder kantoorruimte en ongetwijfeld gaat ook de indeling van die ruimte veranderen. Dat geeft een uitgelezen kans om veranderingen door te voeren: zo zullen monofunctionele wijken, zoals de Europese wijk of de Noordwijk, moeten evolueren en zich moeten aanpassen aan een logica van functievermenging en aan een maatschappelijk gemengd karakter. Urban wil deze gelegenheid aangrijpen om deze kwesties van het gemengde karakter en de kwaliteit van de ruimte op lange termijn te versterken.

«Een van de aspecten waar het om gaat, is de vernieuwing van de relatie tussen stad en natuur.»

● O.W.: Wat zijn voor Brussel de belangrijkste uitdagingen in de toekomst?

● B.W.: Een van de grootste uitdagingen is ervoor zorgen dat het gewest leefbaar blijft. Wij voelen de spanningen, de druk van de verdichting, maar ook de behoefte aan een aantrekkelijke stad. Hoe kunnen we een circulaire stedenbouw ontwikkelen die de waarde van bestaande gebouwen verhoogt, hoe kunnen we een gecontroleerde verdichting van het grondgebied tot stand brengen? Een van de aspecten daarbij is de vernieuwing van de relatie tussen stad en natuur.

We moeten eveneens aandacht hebben voor de sociale kloof, er zijn enorme verschillen tussen de verschillende wijken van Brussel. Een van de aandachtspunten voor Urban is ervoor zorgen dat momenteel kwetsbare wijken leefbaarder worden gemaakt en dat functies, voorzieningen en openbare ruimten over het gewestelijk grondgebied in evenwicht zijn.

Binnen Urban willen we het erfgoed van gisteren verdedigen en tegelijk vandaag bouwen aan het erfgoed van morgen. Onze verantwoordelijkheid

in dat verband is groot en via al onze opdrachten op het gebied van stedenbouw, cultureel erfgoed en stadsvernieuwing werken wij tegelijk aan al deze vraagstukken, met als enige doel de stad almaar aangenamer te maken om in te leven.

Bovendien leggen wij ons nu erg toe op technologische ontwikkelingen en passen wij onze diensten aan om met digitale procedures te werken. Het coronavirus heeft nog maar eens duidelijk gemaakt hoe belangrijk dit aspect is.

Urban is met name begonnen aan een grootschalig project om de stappen voor het indienen en verwerken van vergunningen en premieaanvragen te digitaliseren. De digitalisering, die wij ten gevolge van de gezondheidscrisis in een stroomversnelling hebben gebracht, is een van onze grote ambities, nu en in de komende jaren.

Bety Waknine, directrice-generaal van Urban.
Thomas Ost © urban.brussels

Inhoudsopgave

○1.	Grote stedenbouwkundige projecten	10
	ZIN, leven brengen in de Noordwijk	11
	KANAL of de metamorfose van een voormalige «kathedraal» gewijd aan de auto	15
	NovaCity, een stukje stad op zich	19
	De Ketelhoeve, een boerenecosysteem	23
○2.	MyPermit, stedenbouwkundige vergunningen digitaal	27
○3.	Cultureel erfgoed	31
	Participatieve burgerarchitectuur	32
	De Beurs in de schijnwerpers	36
	Sporen van de 14e eeuw	42
	Ons roerend erfgoed	46
○4.	Stedelijke herwaardering	50
	Op naar een betere leefomgeving voor de Brusselaars!	51
	Stedelijke, economische en sociale functies bevorderen	59
	Centr'Al, een nieuwe toegangspoort voor de Albertwijk	63
	Molenwest, tijdelijk maar inspirerend	67
○5.	Juridisch advies	71
	Een proactief juridisch kenniscentrum	72
○6.	Kennis & sensibilisering	78
	archiweek 2020, een werkelijk «fundamentele» editie	79
	De dynamische landschapssatlas van Brussel	85
	Internationale relaties	89
○7.	Cijfers 2020	93
○8.	Fotoboek	100

OI •
Grote
stedenbouw-
kundige
projecten

ZIN, leven brengen in de Noordwijk

De Brusselse Noordwijk is niet altijd de grootstedelijke zakenwijk geweest zoals we die vandaag kennen. Ooit was dit een volkse buurt, met woningen op mensenmaat, cafés en winkelstraten.

Na de werkzaamheden aan de Noord-Zuidverbinding voor het spoor, het viaduct over de Leopold II-laan en de overwelfing van de Zenne stonden de Noordwijk nog andere ambities te wachten: de aanleg van een modern zakencentrum met talrijke monofunctionele torens en brede straten.

Dit was de visie van het Manhattanplan, dat weliswaar niet volledig uitgevoerd werd maar dat de aanblik van de wijk wel radicaal veranderde.

In de loop der jaren kwamen er nog flatgebouwen en kantoortorens bij en dat werkte het beeld van een monofunctionele wijk in de hand.

Maar de tijden veranderen en er waait een nieuwe wind door deze omgeving!

De vastgoedsector en het gewest grijpen de renovatie van de torens WTC I en II aan om met het ZIN-project een nieuwe dynamiek in de Noordwijk op gang te brengen, een terugkeer naar een wijk met menselijke afmetingen.

ZIN wordt in deze buurt het eerste gebouw dat op een innovatieve manier en met circulariteit als basisprincipe meerdere functies zal combineren. Ruimte voor sport en ontspanning, horeca, winkels, kantoren, coworking, openbare ruimte en groen, hotelkamers en duurzame woningen zullen van het gebouw en zijn omgeving een multifunctioneel geheel maken dat elke dag van de week leeft en geen eiland vormt.

In 2020 heeft Urban de stedenbouwkundige vergunning en milieuvergunning voor dit Brussels vlaggenschipproject afgeleverd: de ambitieuze werf draait intussen op volle toeren.

ZIN is eveneens door Urban en het gewest beloond voor zijn voorbeeldkarakter: het project was immers laureaat van be.exemplary 2019, niet alleen omdat het grote kans maakt om een referentieproject in de wijk te worden en een belangrijke stimulans om paradigma's te veranderen, om na te denken over de principes van functievermenging en om deze nieuwe stedelijke intensiteit mogelijk te maken, maar ook vanwege de voorbeeldfunctie op het gebied van flexibiliteit, toegankelijkheid, waterbeheer en biodiversiteit.

In het kader van de goedkeuring van dit grootschalige project heeft Urban Olaf Winkler, journalist, gids en architectuurcriticus, verzocht architect Olivier Cavens, projectleider bij het bureau 51N4E, te ontmoeten.

- O.W. : Olaf Winkler
- O.C. : Olivier Cavens

● O.W. : Olivier Cavens, wat is er in de Noordwijk misgelopen in de jaren 60-70 en wat kunnen we ervan leren?

● O.C. : Met het megalomane Manhattanplan is de wijk verwoest als sociaal weefsel. Er is toen planmatig gezegd: dit moet het worden! Hierbij heeft men zich echter niet afgevraagd of dit wel zou werken. De grootste les is dat we niet opnieuw denken dat we dat ene geniale idee hebben, maar dat we in stappen denken om de wijk te herstellen. ZIN richt zich tot verschillende gebruikers. We creëren gemeenschappelijke voorzieningen die ook toegankelijk zijn voor het publiek. Het cruciale element is dat we het gebouw dat volledig naar binnen gefocust was naar de stad toedraaien. De stad is de lobby van het gebouw.

● O.W. : Kan dit gebouw verandering voor de ruimte rondom creëren?

● O.C. : Ja, absoluut. De specificiteit van de Noordwijk is de gigantische open ruimte. De uitdaging bestaat erin met de gebouwen die open ruimte te activeren. Het project probeert er een gezicht aan te geven. Aan één kant heb je het hotel, aan een andere kant kantoren, winkels en de serre. Hier gaat het zeer bedrijvig zijn over dag. Daarnaast zijn er woningen, een sportcentrum, een kleine supermarkt. Zo ontstaan verschillende types openbare ruimte die de wijk nodig heeft.

● O.W. : Een belangrijk thema is re-use. Jullie spelen in op het hergebruik van materialen en bewaren de kernen van het gebouw. Was het een optie om het gebouw in zijn geheel te bewaren?

● O.C. : De vraag naar re-use is telkens heel specifiek te beantwoorden. We hebben dit uitgebreid bestudeerd. Is het bewaren van de vloeren rond de circulatiekernen zinvol? Kan dat met het schema dat we geïntroduceerd hebben? Uiteindelijk bleek dat dat niet mogelijk was. Het speelt ook een rol dat de bestaande vloeren een zeer lichte constructie waren.

In andere gebouwen zouden de voorwaarden anders zijn.

De WTC was wel zeer efficiënt en nobel ingericht. Er zijn veel materialen gerecupereerd en terug in circulatie gebracht.

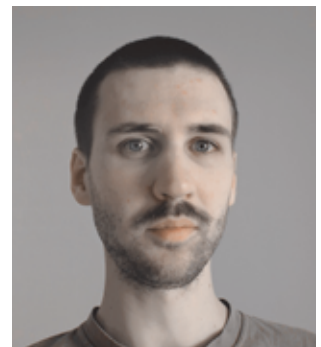
● O.W. : Is dit een project dat aan de grenzen komt van wat wettelijk voorzien is?

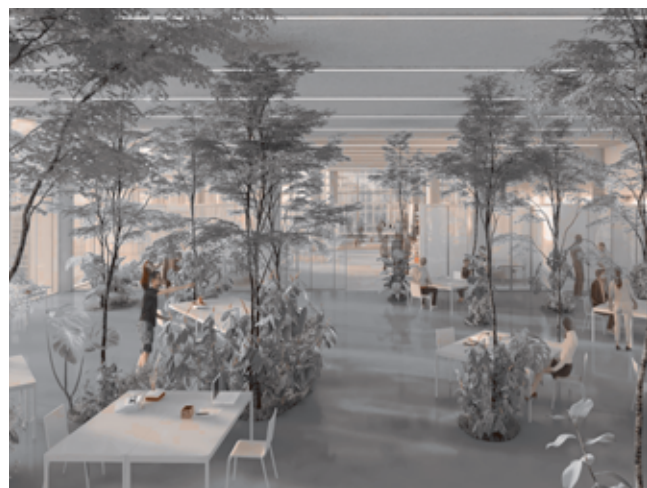
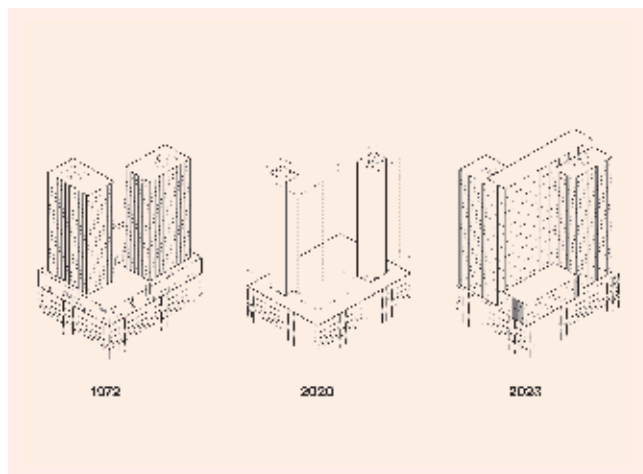
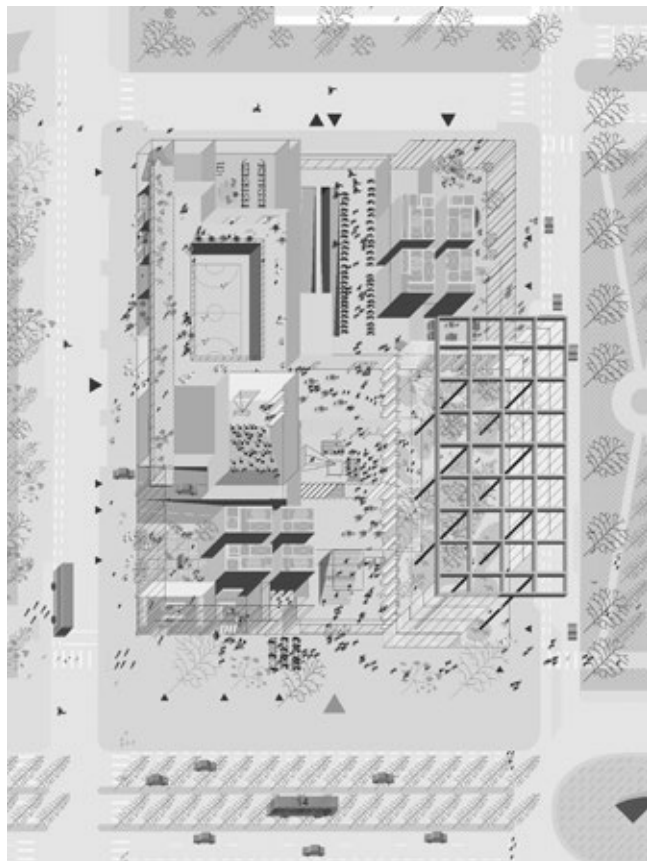
● O.C. : Wettelijk hebben we geen enkele belemmering gehad. Je moet wel altijd verantwoordelijkheid nemen: denk je dat het werkt als kantoren en woningen elkaar afwisselen? Zal iedereen zijn comfort hebben? Dat kan perfect. Je ziet wel dat de wetgeving qua energie, qua akoestiek enz. niet geschreven is voor zo'n mix. Dat is een uitdaging en het getuigt van vertrouwen in de ambitie van iedereen die erbij betrokken is.

«Dat is een uitdaging en het getuigt van vertrouwen in de ambitie van iedereen die erbij betrokken is.»

Scan deze QR-code om de lange versie van het interview te lezen

- ▲► Project ZIN in Brussel, laureaat be.exemplary 2019.
Architecten: 51N4E + I'AUC + Jaspers-Eyers. © ArtefactoryLab
- ◀ Olivier Cavens, projectleider bij het bureau 51N4E. © 51N4E

KANAL of de metamorfose van een voormalige “kathedraal” gewijd aan de auto

Het omvormen van de voormalige Citroëngarage tot een nieuw internationaal museum en cultuurcentrum voor moderne en hedendaagse kunst en architectuur werd als project opgestart en gedragen door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en kon van start gaan na toekenning van een stedenbouwkundige vergunning door Urban.

Urban gaf niet alleen groen licht om met de werf te beginnen maar is ook actief betrokken bij de ondersteuning en uitwerking van dit ambitieuze project.

Naast de culturele dimensie moet het project immers nieuw leven en een nieuwe dynamiek brengen in deze omgeving en de banden tussen beide kanaaloevers herstellen. Het moet Brussel ook cultureel en toeristisch aantrekkelijker maken vanuit het hart van deze wijk die volop wordt vernieuwd.

Tegelijk heeft het omvangrijke project met instandhouding van erfgoed te maken, aangezien restauratie en herbestemming van de belangrijkste erfgoedelementen ter plaatse deel uitmaken van de werkzaamheden. Het showroomgebouw wordt in zijn vroegere vorm hersteld, de in de jaren vijftig toegevoegde tussenvloeren worden verwijderd en de gevel wordt vervangen naar het oorspronkelijke model. Zo vertrekt het project van het bestaande gebouw en wil het de elementen van het verleden maximaal bewaren.

Daarnaast is Urban verantwoordelijk voor de financiële controle van KANAL^① en CIVA^②, twee stichtingen van openbaar nut.

^① De Stichting KANAL, in het leven geroepen door het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, heeft als doel de omvorming van de Citroëngarage tot een goed einde te brengen en er een belangrijke culturele pool voor de hoofdstad van Europa in te richten. Deze bijzondere plaats zal, dankzij de samenwerking met het Centre Pompidou, zowel een museum voor moderne en hedendaagse kunst als een architectuurmuseum in samenwerking met de Stichting CIVA herbergen. Verschillende ruimtes worden bestemd voor podiumkunsten, projecties, debatten en vrijetijdsbesteding.

^② Het CIVA, opgericht door het Brussels gewest als stichting van openbaar nut, is een museum, archiefcentrum, bibliotheek en ontmoetings- en discussieplek voor fans van architectuur, landschapsarchitectuur, stadsecosystemen en geschiedenis in Brussel. Net als Urban en het Hortamuseum maakt het CIVA deel uit van het Réseau Art Nouveau Network (RANN).

Hoe tover je een iconische garage om tot een 21e-eeuws museum?

In 2013 nam het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de historische beslissing om zijn culturele lot in eigen handen te nemen en de kanaalzone uit te rusten met een infrastructuur om er een museum voor moderne en hedendaagse kunst in onder te brengen.

Waarom? Het antwoord ligt voor de hand: wat is er belangrijker voor een kosmopolitisch en internationaal Gewest, voor een bont en multicultureel Gewest, voor een Gewest dat sociaal en economisch verscheurd is, dan te investeren in wat ons terugleidt naar de paden van een gemeenschappelijke en universele taal in een stad - en vooral in deze kanaalzone - die diep verdeeld blijft?

Door in 2015 de aankoop af te ronden van de voormalige Citroën-garage, een parel van de Brusselse industriële architectuur uit de jaren 1930 en een iconisch gebouw voor vele Brusselaars, werd het Gewest eigenaar van een gebouw van 42.000 m2 dat meteen geschikt leek om zijn project te huisvesten en om veel meer te worden dan een museum.

Daarom werd in 2015 een 'programmastudie' voor deze Citroën-pakketboot opgestart. Het was de tijdelijke vereniging WAM ^② die de overheidsopdracht in de wacht sleepte en de Brusselse Hoofdstedelijke Regering na een jaar werken in staat stelde om op 29 september 2016 de beslissing te nemen – net zo historisch als die van 2013 – om de Citroëngarage op het IJzerplein om te vormen tot een 'culturele stad', een plek die exclusief gewijd is aan cultuur, kunst en architectuur.

Dit avontuur houdt onder meer in dat de garage wordt omgebouwd tot een culturele stad van 40.000 m2, uitgerust met innoverende museale infrastructuren en met volledig behoud van de industriële 'geest' van de site.

In april 2017 lanceerden we een internationale architectuurwedstrijd, waarvoor 92 teams (Belgische, Europese en internationale) hun kandidatuur indienden. Een record voor Brussel!

In maart 2018 werden de 7 ^③ voorgeselecteerde teams opgeroepen om voor een jury onder leiding van de Zwitserse architect Roger Diener hun visie op deze toekomstige culturele stad te presenteren. Conform het unanieme advies van de jury heeft de Stichting KANAL het trio 'Atelier KANAL', bestaande uit de architectenbureaus NoAa (België), Sergison Bates (Groot-Brittannië) en EM2N (Zwitserland), aangesteld om de transformatie uit te voeren.

Geïnstalleerd op de site, dicht bij de kantoren van de Stichting KANAL, en 'rechtstreeks geïnspireerd' door de experimenten van 'KANAL Brut' ^④, hebben de architecten van Atelier KANAL niet nagelaten het uitgangspunt dat de jury inpalmde verder uit te diepen: een grote openbare ruimte creëren die de nieuwe museale installaties (een museum voor moderne en hedendaagse kunst en een museum voor architectuur met de komst van de Stichting CIVA), ondergebracht in oprijzende constructies die in de ateliers zijn ingevoegd, omarmt en tegelijk de geest van deze uitzonderlijke industriële ruimte behoudt.

Deze garage, die in 1935 werd voltooid en werd ontworpen op basis van schetsen van André Citroën zelf, werd door de promotoren vooral beschouwd als een plaats om de creativiteit en de innovatie van de onderneming Citroën te demonstreren. Dit is precies wat Atelier KANAL heeft begrepen door voor te stellen de bestaande structuur in zijn geheel te behouden en deze uit te vergroten als kader voor de ruimtelijke organisatie van de site, met name door de grote binnenstraten van het atelier die, door een noord/zuid- en oost/west-kruising te trekken, op natuurlijke wijze een nieuwe openbare binnenruimte genereren, een nieuwe culturele agora voor Brussel.

Ook de iconische showroom op het IJzerplein zal in zijn oorspronkelijke staat teruggegeven worden aan de Brusselaars, want het wordt opnieuw de kathedraal van staal, glas en licht met een hoogte onder het plafond van 21 meter die André Citroën ontwierp en bouwde. Deze nieuwe ruimte zal het symbool worden van het KANAL-project, van deze wil om een 'nieuwe scène' te creëren die open, zichtbaar en gastvrij is voor de Brusselaars en voor Brussel.

Vandaag zijn de voorbereidende werkzaamheden van sloop, ontmanteling, asbestverwijdering, bodemsanering, behandeling van de metalen structuren, grondwerken en funderingen, die afzonderlijke opdrachten vormen, reeds aan de gang of voltooid.

De ruwbouwwerken, het timmerwerk, de dak- en gevelwerken, de stabiliteitswerken, de speciale technieken en de afwerking zullen volgens plan in het voorjaar van 2022 starten en in 2024 voltooid zijn.

- Yves Goldstein
Directeur van de Stichting KANAL

② Samengesteld uit de architectenbureaus Wessel de Jonghe (Nederland) en MSA (België) en het vastgoed- en financieel adviesbureau Advisers (België).

③ 1: s1N4E / Caruso St John Architects / FAUC | 2: Diller Scofidio + Renfro / JDS Architects | 3: Lhoas & Lhoas / Ortner & Ortner | 4: OMA | 5: OFFICE / Christ & Gantenbein | 6: NoAa / EM2N / SBa | 7: ADVVT6AGWA

④ Eerste prefiguratie georganiseerd in de ruwe garage van mei 2018 tot juni 2019: een soort prototype op ware grootte om het toekomstige programma van Kanal te testen met een uitgekende mix van tentoonstellingen, performances, muziek, onderzoekslaboratorium, de amateurfilmfabriek, educatieve workshops, cursussen voor kinderen, conferenties, evenementen en 1.001 andere dingen die deze plek ons heeft laten ontwikkelen.

Scan deze QR-code en
bezoek de website van
KANAL

Goed om te weten

Art nouveau op de voorgrond

Vanaf 2021 zal een reeks projecten en initiatieven onder leiding van Urban de gewestelijke strategie bepalen om de art nouveau in het Brussels gewest in de verf te zetten, zowel lokaal als internationaal: coördinatie van het Réseau Art Nouveau Network (RANN), ontwikkeling van een art-nouveaupas, steun aan de ontwikkeling van het toekomstige Hannonmuseum, dat collecties met art-nouveaumeubelen zal herbergen alsook vele andere projecten.

► Voormalige zetel van de Société Belge des Automobiles Citroën, opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed - Foro van de huidige situatie - Architecten van het nieuwe cultuurcentrum: noAarchitectes (Brussel), EM2N (Zürich) en Sergison Bates architects (Londen).
© Kim Zwarts

NovaCity, een stukje stad op zich

Op het kruispunt van een aantal grote verbindingswegen, in een dichtbebouwd gebied tussen industriezones en woonwijken, ligt de perimeter Marco Polo, een huizenblok gevormd door de Klaverstraat, de Bergensesteenweg en de spoorweg in het zuiden van Anderlecht. Een braakland dat binnen de Ring getuigt van het oorspronkelijke karakter van het West-Brusselse landschap, zo typisch voor het Pajottenland.

Voor de herontwikkeling van dit door citydev.brussels aangekochte perceel werd een masterplan opgesteld om verschillende bestemmingen harmonieus te laten samengaan en het geheel oordeelkundig in te passen in de bestaande context. Het masterplan heeft de site in twee zones opgedeeld: een noordelijke hoofdzakelijk voor woningen en een zuidelijke voor een gemengd project met woningen en een park voor kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's). In dit tweede gedeelte is het project NovaCity ondergebracht.

Op het eerste gezicht lijkt het project «gewoon» functies naast elkaar te omvatten, maar het gaat veel verder dan dat.

Het project speelt met de grenzen tussen stad en natuur en gaat de uitdaging aan om wonen, werken en produceren naast elkaar te laten bestaan en dit onsamenhangend stadsweefsel opnieuw een identiteit en een samenhang op maat te geven.

NovaCity biedt een programmatische mix waarin genormeerde appartementen worden ondergebracht boven kmo-ruimten (productieruimten, kantoren en showrooms) die bestemd zijn voor bedrijven in de sector van duurzame bouw en hernieuwbare energie» (EFRO 2014-2020). Daar komt nog eens 3.500 m² openbare ruimte bij ten gerieve van de hele site. Het project slaagt erin het hoofd te bieden aan de technische – akoestische, visuele en organisatorische – en de maatschappelijke aandachtspunten – dichtheid, functievermenging, identiteit – die een dergelijk samengaan van functies meebrengt.

Het interessante aan de ontwikkeling van dit soort gemengde projecten – bedrijven/woningen – is dat levendige wisselwerking tussen bewoners en kmo's in de hand wordt gewerkt, dat er plaatselijke jobs komen maar ook diensten op lokale schaal voor gebruikers in de wijk.

Momenteel is het debat over de productieve stad immers aanleiding voor heel wat denkoefeningen en speelt het een belangrijke rol bij het stedenbouwkundig en architectonisch ontwerp van projecten. Terwijl men in het modernistisch tijdperk geneigd was de functies – wonen, werken en vrije tijd – te scheiden, wil men deze activiteiten tegenwoordig weer bijeenbrengen om de stad heruit te vinden en het isolement van dergelijke ondernemingen in afgelegen bedrijvenszones te voorkomen.

In 2020 heeft Urban de bouwvergunning afgeleverd aan de projectontwerpers. In dit verband hebben de teams van de directie Stedenbouw van Urban de aandacht gevestigd op een aantal sterke punten die maken dat dit project de stadsherwaardering in deze zeer bonte wijk kan aandrijven. Naast de functievermenging legt dit economisch project opnieuw verbindingen tussen het toekomstige GEN-station en verschillende omliggende stedelijke sites en versterkt het de relatie tussen het woongebied van Het Rad, de nieuwe sociale woningbouwprojecten van de BGHM en de ontwikkeling die gepland is in het kader van het bijzonder bestemmingsplan (BBP) Klaverwijk. De indeling is eveneens zo gekozen dat de productieactiviteiten aan de kant van de spoorweg komen en de woningen verderop, zodat voor een akoestische buffer wordt gezorgd. Bovendien wordt een bestaand bosgebiedje langs de spoorlijn gehandhaafd vanwege de ecologische waarde en het uitzicht.

Deze kwaliteitsarchitectuur maakt het eveneens mogelijk woningen aan te bieden met uitzicht aan ten minste twee kanten en een terras.

Het project heeft overigens erkenning gekregen voor zijn voorbeeldfunctie en werd geselecteerd als laureaat van be.exemplary 2019. Sociale innovatie, flexibiliteit en aanpasbaarheid in tijd en gebruik, begeleiding van de gebruikers, circulaire economie, milieukwaliteit, ruimten die uitnodigen tot gezelligheid en ontmoetingen: het project kan echt worden beschouwd als een stukje stad op zich.

Ter gelegenheid van de lancering van dit project vroeg Urban Olaf Winkler, journalist, gids en architectuurcriticus, een interview af te nemen van Leo Van Broeck, stichtend vennoot van BOGDAN & VAN BROECK.

● O.W.: Olaf Winkler

● L.V.B.: Leo Van Broeck

● O.W.: Leo Van Broeck, het NovaCity-project biedt een mix van huisvesting en productiebedrijven, wat een hele uitdaging is. Hoe los je zo iets praktisch op?

● L.V.B.: Wij streven naar zeer diverse ruimten, vooral omdat het project ook de zeer heterogene buurt moet verbeteren. Gezien de grootte van het perceel en de oppervlaktebehoeften van de bedrijven is het echter niet mogelijk om op het gelijkvloers voldoende openbare ruimte van hoge kwaliteit te creëren. Daarom moeten we functies op elkaar stapelen. De straten en doorgangen zijn openbaar toegankelijk, terwijl de woningen

kleinschalige privé- en semi-afgesloten collectieve ruimten krijgen op het dak van de bedrijfsactiviteit. Een van de grote vragen in zo'n gemengde wijk is: wat is de kwaliteit van dat laatste eindje, van het thuiskomen? Als je je tussen het stof en de vrachtwagens moet wringen, dan werkt het niet. Vanaf de straat, geanimeerd door de showrooms en kantoren, loop je over loopplanken, met uitzicht op de daktuinen - voor groenten, ontspanning en natuurlijke groendaken. Aangezien de activiteiten en de belangrijkste tijdstippen waarop ze plaatsvinden verschillen naargelang het om woningen of ondernemingen gaat, hopen we dat we uiteindelijk een wijk krijgen die 24 uur per dag, 7 dagen per week kwaliteit biedt.

- **O.W.:** Vergen dit soort projecten meer creativiteit, ook met het oog op de regelgeving?
- **L.V.B.:** Het hangt ervan af hoe je creativiteit definieert. Je begint niet met een veelvoud aan gekke vormen. Je stelt jezelf de vraag: wat zijn de voorschriften? Wat zijn de kosten? Wat zijn de ideale afmetingen? Je omarmt de beperkingen. Binnen die set van regels ga je creatief aan de slag. Creativiteit is niet de hele tijd buiten de lijntjes kleuren; het is wat je maakt van wat je gegeven is.

Scan deze QR-code om de lange versie van het interview te lezen

- **O.W.:** Zijn uitwisseling en samenhang de belangrijkste factoren van een positieve stedelijkheid?
- **L.V.B.:** Ik zou zeggen: dat is nabijheid. Nabijheid van verschillen en van de dingen die je nodig hebt en wilt. Dat is, tussen haakjes, geen kwestie van grootte. Een dorp, als het goed functioneert, is een microstad. Een provincie stad is wat groter, een metropool veel groter. Maar het zijn allemaal ruimtelijke, reële, materiële, zichtbare samenlevingen van kleine, middelgrote of grote gemeenschappen. Dat is wat stedelijkheid betekent. Gemengde gemeenschappen, complexe gemeenschappen.

- **O.W.:** Zijn mensen bereid om in een gemengd project als dit te wonen?
- **L.V.B.:** Ik denk het wel. Maar dat zou niet het geval zijn als je gewoon een standaardflatgebouw bovenop een metalen doos van een logistiek bedrijf zou zetten. Dan zou dat niet werken.
- **O.W.:** Het gaat om de ruimtes die je creëert.
- **L.V.B.:** ... en de overgangszones, ja.

«Creativiteit is iets anders dan om de haverklap buiten de lijnen kleuren, creativiteit is wat je in staat bent te scheppen op basis van wat je in handen krijgt.»

▲ Leo Van Broeck, stichtend vennoot van BOGDAN & VAN BROECK. © Leo Van Broeck
 ● Project NovaCity in Anderlecht, laureaat exemplary 2019 – Architecten: BOGDAN & VAN BROECK – DDS+ – Atelier EOLE Paysagiste.
 © BOGDAN & VAN BROECK – DDS+ – Atelier EOLE Paysagiste

De Ketelhoeve, een boerenecosysteem

De landelijke Neerpedevallei in Anderlecht, een vrij onbekend Brussels landbouwgebied dat geleidelijk wordt omgevormd tot een ruimte voor stadslandbouw, herbergt een atypisch en vernieuwend project dat de Ketelhoeve en haar omgeving wil herbestemmen tot een ecologisch verantwoord en experimenteel landbouwcentrum in de stadsrand.

In het kader van dit project hebben de constructieve uitwisselingen tussen de verschillende betrokken actoren, Leefmilieu Brussel en Urban, geleid tot een ambitieus project dat helemaal beantwoordt aan de wens van het gewest om concreet in te spelen op de uitdagingen van de milieutransitie, het landschapsbehoud en de vrijwaring van het landelijk erfgoed.

De Ketelhoeve is een proefproject dat een op grotere schaal toe te passen model test. Het is een landbouwcentrum waar meerdere functies zijn samengebracht zodat het bestaande landschap er beter van wordt: lokale productie, educatief en pedagogisch centrum en burgerparticipatie.

In 2020 hebben de teams van Urban dit kwalitatieve project door het hele onderzoek voor de vergunningsaanvraag gelooft. Deze follow-up is meer bepaald gebaseerd op de volgende aspecten: het Brussels landbouwlandschap opnieuw activeren, de biodiversiteit in het landbouwmilieu van de stadsrand ontwikkelen, een platform oprichten voor lokale korteketenproducten, omschakelen van gangbare naar meer ecologisch verantwoorde landbouwpraktijken, een centrum oprichten voor uitwisseling rond duurzame landbouw, werkgelegenheid scheppen, duurzame bouwtechnieken bevorderen, werktuigen en knowhow ter beschikking stellen en een centrum inrichten waar men landbouwgebonden beroepen en ambachten kan ontdekken. Dit ambitieuze project is bedoeld om de overgang naar een opnieuw lokale voedselproductie, die doordacht is en de omgeving respecteert, te begeleiden.

De Ketelhoeve is een plaats waar publieke en professionele activiteiten elkaar ontmoeten, kruisen en aanvullen. De ruimtelijke spreiding van haar functies illustreert dat het programma een grotere flexibiliteit wenst om zich aan te passen aan organisatorische veranderingen die verband houden met seizoensgebonden ritmes, maar ook aan veranderingen die te maken hebben met het succes en de vermoedelijke ontwikkeling van het project.

Dit project belichaamt de verwachte stedenbouwkundige meerwaarde, zowel op het lokale als op het macroscopische niveau van de openbare ruimte of het bebouwd weefsel, en toont de vele mogelijkheden om stedelingen weer in contact te brengen met het landelijke en natuurlijke in hun buurt.

«Wat hier wordt ontwikkeld is niets minder dan een nieuw boerderijtype, een nieuw (agro)cultureel centrum, een microkosmos op zich.» (51N4E)

Urban vroeg Olaf Winkler, journalist, gids en architectuurcriticus, een interview af te nemen van architect Benoît Lanon, projectleider bij het bureau 5IN4E, om meer te weten te komen over de filosofie van de Ketelhoeve.

- O.W.: Olaf Winkler
- B.L.: Benoît Lanon

● O.W.: Benoît Lanon, de Ketelhoeve is veeleer een omgeving dan een stuk architectuur, waarin de productie van biologisch voedsel wordt gecombineerd met openbare ruimte. Wat zijn de belangrijkste uitdagingen?

● B.L.: Er zijn steeds meer mensen die zich zorgen maken over zaken zoals CO₂-uitstoot, chemische stoffen in het voedsel, de opwarming van de aarde, en die zich daar beroepsmatig mee willen bezighouden. BoerenBrusselPaysans, de coalitie achter dit project, wil hen een kader en wat grond geven om hen te helpen deze stap te zetten. Maar deze manier van groenten telen is een zeer kwetsbare economie. Het is tijdrovend en minder productief, dus dat is zeker de grootste uitdaging. Er werd ons gevraagd om zeer flexibele ruimtes te voorzien die openstaan voor toekomstige behoeften, terwijl de zoektocht naar de gebruikers nu begint. Zij zullen dan het project verder beïnvloeden.

● O.W.: Is deze kleinschaligheid in de voedselproductie een antwoord dat alleen maar uitgebreid hoeft te worden of vooral een middel om mensen bewust te maken?

● B.L.: Dit proefproject moet uitgebreid worden om een duidelijk effect te hebben, ja. De grootste moeilijkheid is om in Brussel meer geschikte grond te vinden. Tegelijkertijd kan dit niet de enige oplossing zijn. Door de economische kwetsbaarheid is dit soort biologisch voedsel te duur om voor iedereen betaalbaar te zijn. We hebben nog steeds industrieel voedsel nodig en moeten beetje bij beetje manieren vinden die beter in evenwicht zijn. Maar misschien kan dit voorbeeld beschouwd worden als de boerderij 2.0. Vandaag kan een boer ergens in de stad wonen en functioneert de boerderij als een coworking space waar verschillende mensen verschillende soorten voedsel verbouwen. Dat in de buurt van steden als Brussel te hebben, is boeiend.

● O.W.: Alles draait om een algemene mentaliteitsverandering.

● B.L.: Precies. Daarom is de band met de openbare ruimte zeer belangrijk. Het weerspiegelt het idee van een productieve stad dat Kristiaan Borret als bouwmeester voor ogen heeft. De stad is een plaats waar we wonen, maar ook werken en produceren.

Hier heeft dit iets bijna poëtisch - een boerderij die groenten verbouwt en de transformaties laat zien. Je kunt er workshops volgen of een koffie drinken, de planten ontdekken, de activiteiten. We hebben niet echt gedefinieerd wat er allemaal kan gebeuren.

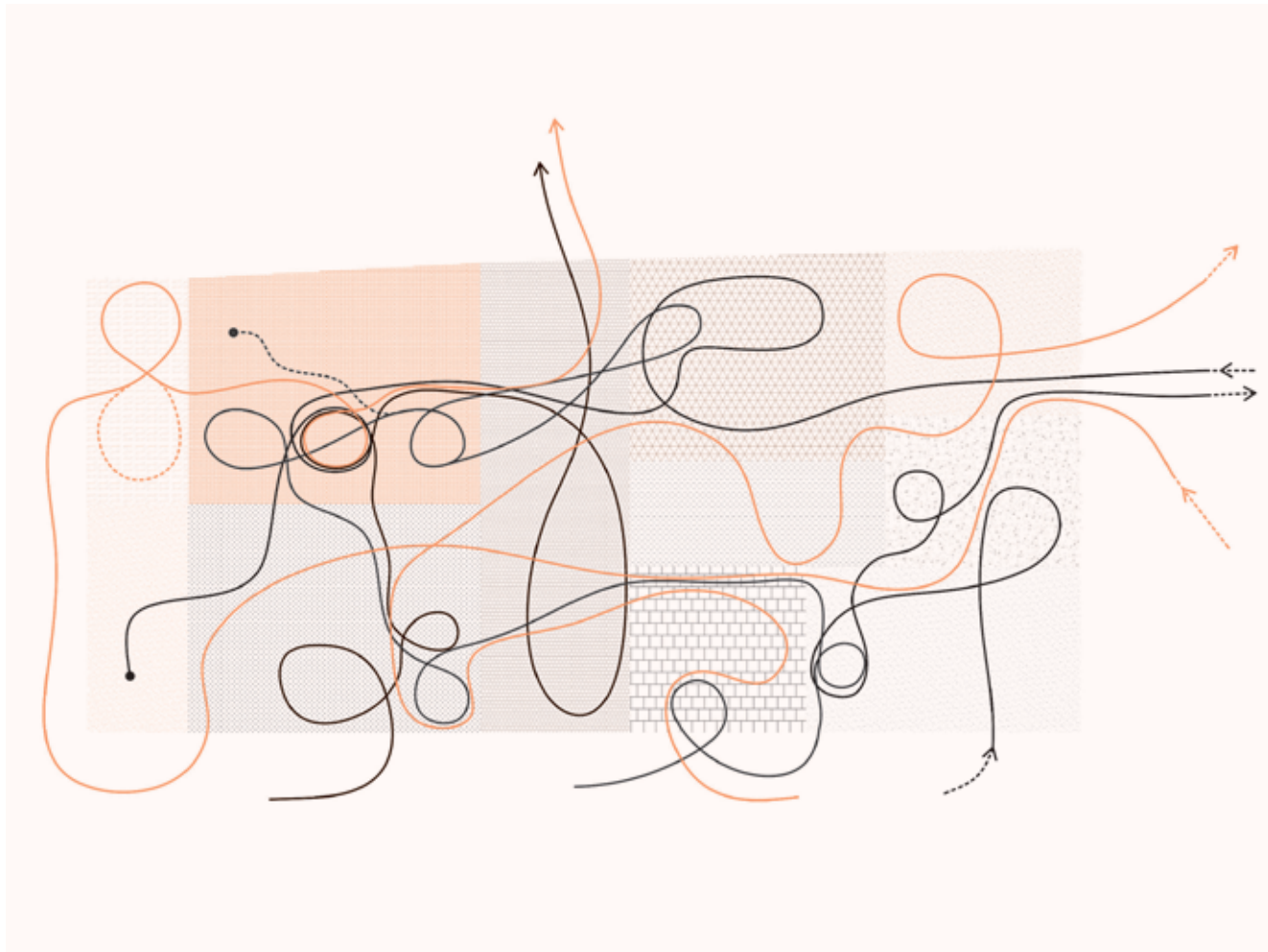
● O.W.: Ik wilde vragen of we hier weer utopisch mogen denken. Maar eigenlijk is de Ketelhoeve heel echt.

● B.L.: We moeten utopisch denken; dit is de enige manier. Maar het is waar - we creëren een instrument om proactief te worden in de richting van dit Utopia dat we willen bereiken. Het is iets heel tastbaars.

*«We moeten utopisch denken;
dit is de enige manier.»*

*Scan deze QR-code om
de lange versie van het
interview te lezen*

◀ Het project van de Ketelhoeve in Anderlecht past binnen de programma's «Good Food» en «BoerenBrusselPaysans» (Europees fonds EFRO), die door Leefmilieu Brussel zijn ontwikkeld - Architecten: s1N4E, © s1N4E
 ▼ Benoît Lanon, projectleider bij het bureau s1N4E, © s1N4E

02 •

MyPermit, stedenbouwkundige vergunningen digitaal

Als operationeel expertise- en referentiecentrum heeft Urban zich tal van doelen gesteld. Een daarvan is de uitdaging om informatica als een echte bron van toegevoegde waarde te benutten bij de uitvoering van zijn opdrachten en de digitale transitie binnen het eigen vakgebied op gang te brengen.

Administratieve vereenvoudiging, verbeterde interactie met gebruikers en burgers, betere IT-tools, grotere toegankelijkheid van dossiers en informatie, gecentraliseerd elektronisch beheer, harmonisatie van bestaande voorzieningen: Urban streeft naar een centralisatie van de contactpunten en de mogelijkheden om online informatie te geven over de stand van zaken in een administratief dossier en wil iedereen op die manier degelijk begeleiden in de toegang tot de geleverde diensten (premies, toelatingen, subsidieaanvragen, enz.).

In die context werd MyPermit ontwikkeld.

Onze werkomgeving verandert snel, de technologische vooruitgang stopt niet en Urban wilde daarmee gelijke tred houden. Het project komt trouwens in een periode waarin steeds meer taken op afstand worden verricht, wat noopt tot nadenken over de digitalisering en automatisering van aanvragen, waardoor stedenbouwkundige procedures sneller kunnen worden afgehandeld.

Het bedenken en ontwikkelen van dit essentiële instrument is voor Urban een van de grote prioriteiten van 2020 geweest.

Na de experimentele fase in het voorjaar van 2020 hebben de projectbeheerders in de zomer de eerste versie van de applicatie ontworpen en geïmplementeerd.

Intussen is MyPermit een echt instrument, dat tot stand is gekomen dankzij de constructieve samenwerking tussen Urban, het CIBG (Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest) en alle betrokken partijen.

Het is een krachtig instrument geworden dat de manier waarop vergunningen worden beheerd grondig verandert en nog zal veranderen, zowel voor de beheerders als voor alle gebruikers.

Ter gelegenheid van de online lancering van het platform «mypermit.urban.brussels» geeft Urban een overzicht van dit nieuwe gewestelijke instrument.

MyPermit is voor burgers het topje van de ijsberg dat zij te zien krijgen van de digitale procedure om online een vergunning aan te vragen en digitaal met de overheidsdienst te communiceren. Concreet is MyPermit de eerste steen in het bouwen aan de digitalisering van vergunningsaanvragen, die erin bestaat het dossier van begin tot eind te digitaliseren. In een eerste fase is MyPermit alleen toegankelijk voor een bepaalde categorie: openbare aanvragers voor gewestelijke dossiers. Dit maakt het mogelijk het aantal ontvangen aanvragen te beperken, zodat de 100% digitale procedure echt kan worden getest. In een tweede fase zal het toepassingsgebied van MyPermit worden uitgebreid tot meer dossiers en meer actoren: het platform zal dan immers toegankelijk zijn voor elke aanvrager (natuurlijke persoon of rechtspersoon), ongeacht of de vergunning betrekking heeft op het gewest (Urban) dan wel op een gemeente.

Een 100% digitale procedure?

Op dit moment is het de ambitie 100% digitaal te zijn, maar er zijn uitzonderingen waarvoor op een bepaald moment toch papieren documenten ingediend zullen moeten worden. Bijvoorbeeld voor sommige zeer grootschalige projecten, die met gedrukte documenten moeten worden afgehandeld. De verschillende actoren beschikken nog niet over instrumenten om plannen van deze omvang te visualiseren. Het is dus de bedoeling deze uitzonderlijke gevallen te bestuderen om na te gaan of daar op lange termijn structurele oplossingen voor kunnen aanreiken.

Het beheer van het platform en van de procedure

Vandaag bestaan er al instrumenten om aanvragen voor stedenbouwkundige vergunningen te beheren, zowel binnen Urban als bij de gemeenten. Zo is er NOVA, een product dat al een aantal jaren is ontwikkeld in samenwerking met het CIBG, de gemeenten en Urban en dat dit beheer van vergunningen mogelijk maakt. Met de digitalisering van vergunningen en MyPermit zal de huidige werkwijze dus niet veranderen. Wel zullen aan de

gemeenten technische, menselijke en operationele middelen worden verstrekt zodat zij de vergunningen die digitaal bij hun diensten zullen aankomen, kunnen verwerken. Het doel van Urban is ervoor zorgen dat de gemeentelijke autonomie wordt gerespecteerd en tegelijk de instrumenten bundelen om te komen tot schaalvoordelen en, voor de burgers, tot een centralisatie van de processen.

Volgende stappen en projectontwikkelingen

In een eerste fase is het de bedoeling het toepassingsgebied van het platform uit te breiden om, nog steeds uitsluitend voor Urban, meer soorten vergunningen te kunnen ontvangen en de toegang tot het platform voor meer aanvragers open te stellen. Zodra het platform beschikbaar is gemaakt voor particulieren, zullen ook de gemeenten erbij worden betrokken. In de loop van 2022 zullen steeds meer gemeenten in het platform worden opgenomen, zodat tegen eind 2022 een zo groot mogelijk deel van het Brusselse grondgebied bestreken zal zijn. Parallel met de uitbreiding van het platform gebeurt er uiteraard nog veel meer, want rond het proces zitten nog tal van bijzondere gevallen: beroep aantekenen tegen een beslissing, follow-up na het afleveren van een vergunning, follow-up van het EPB, enz. Op termijn zullen al die stappen eveneens worden gedigitaliseerd. Er wordt ook gewerkt aan de instrumenten die er moeten zijn in de fase vóór de eigenlijke procedure, d.w.z. nog voor de burger een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning indient, bijvoorbeeld de instrumenten van Urban met betrekking tot renovatiepremies. Het doel is een soort kruisbestuiving tussen de verschillende vakgebieden van Urban, zodat burgers gemakkelijk hun weg kunnen vinden in hun stedenbouwkundig project en kunnen navigeren door de mogelijkheden die de overheidsdienst biedt en begrijpen welke vergunningen nodig zijn om hun project aan te vatten.

Impact van het coronavirus op het project

De impact op het project is zowel negatief als positief geweest.

MyPermit werd gelanceerd in de vorm van een cocreatie met alle belanghebbenden, zodat de digitale oplossing zo goed mogelijk afgestemd zou zijn op al deze partijen. Maar zo'n cocreatie is de vrucht van dynamische werkgroepen en frequent contact met elkaar. De situatie als gevolg van het coronavirus heeft die vaart gestuit en de belanghebbenden moesten op een wat andere manier worden betrokken. Er zijn ook andere negatieve gevolgen geweest op menselijk vlak, op teamniveau. In je eentje thuis werken achter een scherm stimuleert minder dan werken in groep. Temeer daar het de bedoeling was bij Urban voor de ontwikkeling van MyPermit een specifieke ruimte in te richten om precies die emulatie te scheppen die de teams in staat zou hebben gesteld nog verder te gaan in het project.

Anderzijds heeft de crisis door het coronavirus ook een aantal positieve punten opgeleverd. Reeds in maart werd Urban geconfronteerd met een zeer sterke vraag van alle belanghebbenden om digitaal te kunnen werken. Dat heeft de kans gegeven tests te verrichten waarvoor normaal de gelegenheid niet zou zijn geweest. De crisis heeft dus een paar maanden winst opgeleverd om de digitalisering te versnellen en door te voeren!

MyPermit binnen Urban

MyPermit is niet alleen een instrument voor stedenbouwkundige vergunningen, het brengt ook veel spelers aan tafel, zelfs binnen Urban. Dit project is een mooi voorbeeld dat aantoont dat digitaliseringsinitiatieven ook in staat stellen samenhang te brengen tussen verschillende instrumenten. De interne synergieën zijn immers versterkt en dankzij de digitalisering zijn er krachtige samenwerkingsverbanden tot stand gekomen tussen alle directies. Het proces blijft evolueren en binnenkort zal nagenoeg heel Urban de positieve impact van dit project ervaren. Het kan paradoxaal lijken, maar de digitalisering, die precies het werken op afstand mogelijk maakt, geeft de teams eveneens de kans nader tot elkaar te komen. Uiteindelijk geeft het project de mogelijkheid de aandacht te vestigen op gemeenschappelijke problemen die ervoor zorgen dat er menselijke relaties komen die zonder de invoering MyPermit misschien niet zouden zijn ontstaan.

♦ Huis Karper, op het programma van de archiweek 2021 —
Architecten: He! Architecten. Séverin Malaud © urban.brussels

Scan deze QR-code om
MyPermit te ontdekken

03 • Cultureel erfgoed

Participatieve burgerarchitectuur

Een project dat niet onopgemerkt blijft

La Mémé was amper gebouwd en werd al door de internationale pers bejubeld als een manifest van de participatieve architectuur die voortvloeide uit de studentenopstand van mei 1968, en waarvan het uitzicht van intelligente ruïne was opgevat als een provocatie tegen de starheid van de ertegenover gelegen universiteitsklinieken.

Dit werk kan worden beschouwd als een van de eerste uitingen van het postmodernisme in Brussel en is in het buitenland een van de bekendste Belgische architectuurwerken, vereeuwigd door de grootste namen uit de wereld van de architectuurfotografie – met name door Yukio Futagawa voor het Japanse tijdschrift Global Architecture (maart 1977).

De Belgische en bovendien Brusselse architecten Lucien en Simone Kroll ontwierpen in de jaren 1970 de emblematische site «La Mémé».

Hoewel hun werk organische wanorde en landschappelijke complexiteit uitstraalt, heeft het echtpaar Kroll niets aan het toeval overgelaten. Zij waren niet alleen markante figuren binnen de Belgische architectuur, maar ook pioniers in het globaal ecologische denken en in de wens om altijd de gebruikers te betrekken, een fundamenteel punt in hun visie als architect.

Het beroemde «Mémé» weerspiegelt dat totale engagement en de participatieve, politieke, humanistische en levende architectuur. In de marge van de moderniteit van die tijd formuleerden de Krolls een architecturaal alternatief dat aansloot bij de eisen van de studenten en gebaseerd was op hun dynamische deelname aan de uitwerking van het project.

Omdat de erfgoedwaarde unaniem wordt erkend, niet alleen op gewestelijk, maar ook op internationaal niveau, besliste de Brusselse regering in oktober 2020 de site op te nemen op de Brusselse lijst met te bewaren erfgoed. Naast een vorm van erkenning voor het unieke karakter zal de vrijwaring er ook voor zorgen dat de site wordt gevolgd en begeleid op een manier die de intrinsieke kwaliteiten ervan respecteert tijdens de werkzaamheden die er zullen moeten worden verricht.

De opname op de lijst met te bewaren erfgoed is overigens een maatregel die beter aansluit bij de aard van het werk van Lucien en Simone Kroll en bij het oorspronkelijke opzet van de site, dat voorrang geeft aan participatie en ruimte laat voor evolutie. Deze maatregel beoogt immers in de eerste plaats herbestemming, benutting en respectvolle aanpassing van erfgoed aan de huidige behoeften voor het gebruik ervan, en niet de absolute instandhouding van de oorspronkelijke situatie.

De perimeter van de site die op de bewaarlijst staat omvat:

- het gebouw La Mémé
- het gebouw La Mairie
- de school Chapelle-aux-Champs
- het universiteitsrestaurant
- het oecumenisch gebouw
- het metrostation Alma en de gelijknamige wandeling
- de patio en het kleine restaurant
- de openbare ruimten van de UCL-campus

Het gaat om een heus stuk stad dat is opgenomen in het toepassingsgebied van de maatregel die bedoeld is om opmerkelijk erfgoed met internationale faam te vrijwaren.

Fun Facts!

Het duo Kroll koos voor een «open» prefab, met voor elke ruimte een gecoördineerd modulair systeem waarvan de elementen niet alleen compatibel zijn met elkaar, maar ook met niet-industriële of ambachtelijke elementen. Zo werden de gebouwen van de eerste fase van La Mémé een van de eerste voorbeelden van Open Building waarin de SAR-methode is gehanteerd (Stichting Architecten Research).

In de onmiddellijke omgeving van de gebouwen geldt als filosofie, naar een idee van Louis le Roy, dat men de natuur de plek laat koloniseren en zichzelf laat reguleren, waardoor zich een interessante biodiversiteit kan ontwikkelen. Dit «inrichten zonder in te richten», precies het tegenovergestelde van «getemde» natuur, is typisch voor Louis le Roy en het vormt de plantaardige tegenhanger van de architectuur van Lucien en Simone Kroll, zodat het geheel een samenhangend werk vormt.

Hoewel het oorspronkelijke project van La Mémé niet helemaal werd voltooid, is de huidige site een zeldzaam voorbeeld van een concreet gerealiseerde utopie die rechtstreeks verband houdt met de protestbeweging van mei 68!

*Scan deze QR-code en
bekijk de inventaris*

● *La Mémé*

Dit is het gebouw waarvoor de inspraak en het flexibiliteitsconcept van de plannen het verst zijn doorgedreven. Het zijn de studenten van toen geweest die hun dakwoningen ontwierpen en een daktuin aanlegden, met een binnenstraat en grote plantenbakken waarin zij groenten en kruiden konden kweken.

● *La Mairie*

Net als in La Mémé hebben Lucien en Simone Kroll voor de bouw van een school die geen deel uitmaakte van het programma, extra niveaus «uitgevonden» door kolommen te bouwen in plaats van de geplande funderingspalen en vervolgens de aarde uit te graven. Dankzij de helling van het terrein en de Engelse koeren valt daglicht in de lokalen binnen.

● *Het universiteitsrestaurant*

Het restaurant was aanvankelijk ontworpen om plaats te bieden aan 750 eters, met als doel er alle maaltijden te centraliseren. Maar zo'n «maaltijdfabriek» zagen de studenten niet zitten. Ze keurden deze bestemming af en uiteindelijk doet het gebouw ook dienst als vergader- en studiezaal. Bovendien werd een deel van het dak als terras ingericht en kunnen er tafels staan als het mooi weer is.

● *Het oecumenisch gebouw*

Dit gebouw is gedeeltelijk boven de metrolijn gebouwd en herbergt vergaderzalen, een kapel, een kleine schouwburg en studentenwoningen. De inkom is als een glazen barst in het gebouw en is versierd met monumentale polychrome constructies, ware meesterwerken van de metselaars, die een man en een vrouw voorstellen (Fons, de meester-metselaar van de werf, en zijn echtgenote Maria).

● *De metrolijn en het metrostation Alma*

Terwijl de metrolijn de ruggengraat van de hele constructie vormt, werd het station opgevat als een organische creatie, een heuse ode aan Antonio Gaudi. De Krolls genoten voor dit station een welwillende en stimulerende vrijheid dankzij de heer Gerard, de hoofdingenieur die door de MIVB was aangesteld.

De beglazing van het station werd trouwens beschilderd door Simone Kroll zelf en gebakken in de vestiging van Glaverbel in Lodelinsart, die kort daarna de deuren sloot.

● *De Almawandeling*

Onregelmatig geplaatste paddenstoelzuilen vlakbij echte bomen dragen de Almawandeling, die over het station heen loopt, waardoor het een van de meest onverwachte en aangenaamste haltes van de Brusselse metro is, en ook een van de weinige van het net die zich niet ondergronds bevindt. De Almawandeling brengt je overal en verbindt alle constructies die van elkaar afgesneden dreigden te raken door de metrolijn.

► De site van La Mémé in Sint-Lambrechts-Woluwe, sinds 22 oktober 2020 op de bewaarijst van het Brussels erfgoed. Architecten: Lucien en Simone Kroll. Séverin Malaud © urban.brussels

De Beurs in de schijnwerpers

De voormalige Beurs van Brussel werd tussen 1869 en 1873 gebouwd door de Belgische architect Léon-Pierre Suys en maakte deel uit van de aanleg van de centrumlanen, waarvan zij trouwens een van de bakens is.

Vervolgens onderging het gebouw meerdere transformaties naargelang het gebruik en de bestemming evolueerden. Twee grote ingrepen waren de wijzigingen die architect Jules Brunfaut tussen 1892 en 1898 aanbracht aan de gevels van het dwarsschip en de twee grote lichtkoepels die hij in het dak aanbracht om meer licht in het gebouw te brengen; en de aanzienlijke transformaties van stadsarchitect François Malfait tussen 1924 en 1932, die verbindingsgangen, liften en een tweede verdieping liet aanbrengen.

Sinds 1986 is dit historische gebouw samen met de omliggende zone tot aan de tegenoverliggende gevels beschermd.

Een gedurfde herbestemming

De teams van het departement Restauratie Bouwkundig Erfgoed van Urban zijn bedrijvig op tal van Brusselse werven en volgen aandachtig de herbestemming van dit prestigieuze gebouw tot een belevingscentrum gewijd aan de Belgische brouwerijcultuur, de restauratie van de gevels en een deel van de daken en de interieurversiering, maar ook de correcte integratie van hedendaagse ingrepen en technieken om dit Brussels erfgoed te respecteren.

De omvangrijke werkzaamheden – we spreken over niet minder dan 12.000 m² vloeroppervlakte – zijn in augustus 2020 begonnen met de ontmanteling van ongeschikte interieurelementen die er in de loop der jaren zijn bijgekomen. Dankzij deze eerste fase kon het gebouw worden herontdekt en opnieuw bewonderd met de pracht en praal van alle oude versierselen, lijstwerk, marmer, balustrades en schrijnwerk.

In de tweede fase worden de gevels gereinigd, een taak voor deskundigen die op grond van talrijke proeven en tests de geschiktste technieken moeten vinden om het vuil van jaren te verwijderen zonder het patina van de verschillende stenen te verliezen.

De belangrijkste fasen van deze kolossale werf zijn onder meer: het monumentale schip omvormen tot een openbare gaanderij; op de bovenverdiepingen een permanente en interactieve tentoonstelling onderbrengen over Belgisch bier, dat onlangs aan het werelderfgoed van de Unesco werd toegevoegd; de archeologische site «Bruxella 1238» helemaal renoveren; de gevels en daken, het monumentale schip en de belangrijkste salons op de bovenverdiepingen restaureren, met inbegrip van het herstel van de oorspronkelijke kleuren; de toegankelijkheid verbeteren voor personen met beperkte mobiliteit; naast andere hedendaagse bouwkundige ingrepen, zoals het verbreden van de twee ingangen in de zijgevels, een doorsteek in de oostelijke hoek van de sokkel van het gebouw, het vernieuwen van de verticale circulatie (dienst en evacuatie) en de aanleg van een dakterras.

Om deze gedurfde herbestemming tot een goed einde te brengen en het gebouw nieuw leven in te blazen, stelt het team van het departement Restauratie Bouwkundig Erfgoed van Urban zijn expertise ter beschikking van de projectontwerpers om ervoor te zorgen dat nieuwe ingrepen met het nodige respect verwerkt worden tussen de nog aanwezige historische elementen.

De ontdekking van de weelderige oorspronkelijke interieurs

Tal van voorbereidende studies en sonderingen in situ waren noodzakelijk om een coherente restauratiestrategie vast te leggen.

Deze studies konden een reeks historische gegevens bevestigen, zoals het aanbrengen van vergulding op bepaalde decoratieve elementen, de aanwezigheid van wandtapijten en van schilderwerk dat wit geaderd marmer imiteert, enz. Bovendien zullen bepaalde ter plaatse genomen monsters een juiste interpretatie van de aangetroffen polychromie mogelijk maken, met als doel het oorspronkelijke schilderwerk in het gebouw te restaureren of in de vroegere staat te herstellen.

Gedetailleerde opmetingen van de ornamenten, met name op de zolderingen, zijn eveneens doorslaggevend geweest in het restauratieproject. Gepland is bijvoorbeeld het afschrapen en schuren van het lijstwerk om de verfijning van de oorspronkelijke lijnen te herstellen.

En onder de Beurs, een kerk uit de 12e eeuw

Een deel van de herbestemmings- en restauratiewerkzaamheden aan de voormalige Handelsbeurs spitst zich toe op de volledige renovatie van de archeologische site van het voormalige recollettenklooster («Bruxella 1238»), onder begeleiding van het team van het departement Archeologisch Erfgoed van Urban.

Het voormalig middeleeuws klooster onder de Beurs

De minderbroeders van de orde van Sint-Franciscus – sinds de 16e eeuw bekend onder de benaming recolletten – vestigden zich vanaf 1238 in Brussel. Vanaf het einde van de 13e eeuw werden hooggeplaatste personen in hun kerk begraven, zoals hertog Jan I van Brabant, die in 1294 «onder het kooraltaar» een graf kreeg.

Belangrijke overblijfselen van het klooster (grafkelders, koor van de kloosterkerk, enz.) zijn in 1988 blootgelegd tijdens archeologische opgravingen in het kader van wegwerkzaamheden in de Beursstraat. Ze worden tentoongesteld in een sitemuseum dat sinds 1994 toegankelijk is voor publiek.

Werk voor het restaureren en herbestemmen van de Beurs, sinds 19 november 1986 beschermd – Architecten: Tbm borsa sm : Robbrecht en Daem – Bureau d'Études en Architectures Urbaines – Popoff, Séverin Malaud © urban.brussels

De technologische evolutie van de archeologie

In het kader van de renovatie van de site «Bruxella 1238» werden op verzoek van Urban archeologische opgravingen gedaan door de Société royale d'Archéologie de Bruxelles. De aanvullende opgravingen in 2020 hebben hun voordeel gedaan met de technologische evolutie in de archeologie: de overblijfselen werden met een 3D-scanner geregistreerd en er werden orthofoto's gemaakt. Urban zocht zijn partners van de Vrije Universiteit Brussel en het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen aan voor de bodemstudie (archeopedologie) en de paleoantropologische analyses.

De opgraving van 2020 gebeurde in een zone in het midden van de voormalige kerk van de recolletten en bracht een van de vroegste overblijfselen van deze plaats aan het licht, namelijk metselwerk van het einde van de 12e of het begin van de 13e eeuw. De onderliggende grond van vóór de bouw van de kerk, waar eveneens werd opgegraven, vertoont reeds een eerste vloerniveau dat overeenkomt met een aanwezigheid die tot de 12e eeuw zou kunnen teruggaan. Dankzij de opgraving kon ook een klein gedeelte van het klooster, dat in 1988 ongemoeid was gelaten, worden bestudeerd. Meerdere teraardebestellingen konden er worden geregistreerd.

Een nieuwe scenografie om deze overblijfselen te ontdekken

Bij de renovatie van de Beurs zullen de ruïnes van dit voormalig middeleeuws klooster een nieuwe scenografie krijgen waardoor bezoekers het leven in het voormalige klooster kunnen ontdekken en de overblijfselen ervan bezoeken.

Er komt een toegang tot de site «Bruxella 1238» via het niveau -1 van de Beurs. Kokers met glazen bodems zullen in het wegdek worden aangebracht zodat voorbijgangers deze overblijfselen vanop de straat kunnen bewonderen, met name het graf van hertog Jan I van Brabant.

In het archeologisch museum, dat volledig zal worden gerenoveerd, zullen bezoekers de artefacten en andere vondsten kunnen ontdekken die aan het licht zijn gekomen in de jaren tachtig en tijdens de nieuwe opgravingen die door de teams van Urban worden uitgevoerd en gevolgd.

Vanaf het einde van de 19e eeuw maakte de economische bloei dat veel gebouwen in het stadscentrum werden opgesmukt met een markies of luifel van ijzer en glas als grenslijn tussen de handelszaken op het gelijkvloers en de bovenverdiepingen.

Onder die aangename beschutting konden de klanten in de beste omstandigheden de koopwaar in de etalages bewonderen of de menu's van de restaurants lezen. Tegelijk maakte zo'n markies duidelijk dat het om een handelszaak ging en konden er reclame en uithangborden op.

Veel van deze luifels en markiezen werden in de loop der jaren daarna bedekt met platen of roofing die het elegante ijzer- en glaswerk helaas aan de blik van voorbijgangers onttrokken.

De teams van de Directie Cultureel erfgoed van Urban hebben dus acties ondernomen om de luifels in de Beursstraat te restaureren, en niet alleen voor beschermde gebouwen, dankzij subsidies en premies voor klein erfgoed, maar ook door de historische studies te voltooien op basis van bijkomend archiefonderzoek over de andere aangrenzende panden en door de nauwgezette restauratie ervan met een waakzaam oog te volgen.

Erfgoed dat lang aan het oog onttrokken was, is nu ontsluit!

Om al deze markiezen in hun oude luister te herstellen, heeft Urban samengewerkt met het bureau Architecture Parallèles bv en het hele project van nabij begeleid.

In het kader van deze restauratiewerkzaamheden wilde Urban het woord geven aan Florence Doneux, de architecte aan het hoofd van het architectenbureau, om meer te weten te komen over hun filosofie in verband met deze nauwgezette ingrepen.

Verlevendigen, maar ook homogeniteit en betekenis geven aan de handelszaken in de Beursstraat

Aan een restauratieproject beginnen is telkens weer een nieuw avontuur ... zoals een chirurg die tijdens de vooronderzoeken een nieuwe patiënt onder de loep neemt en die tijdens de operatie (voor ons is dat dan de werf) snel moet kunnen reageren en inspelen op «ontdekkingen» die hij niet altijd heeft kunnen voorzien. Hoewel de methodologie

algemeen gesproken terugkeert, op grond van de kennis van de plek, van een architectuur, van de ontwerper en soms van de opdrachtgever ervan, moeten wij in staat zijn onszelf in elk stadium weer in vraag te stellen, want wij beginnen nooit met een blanco blad.

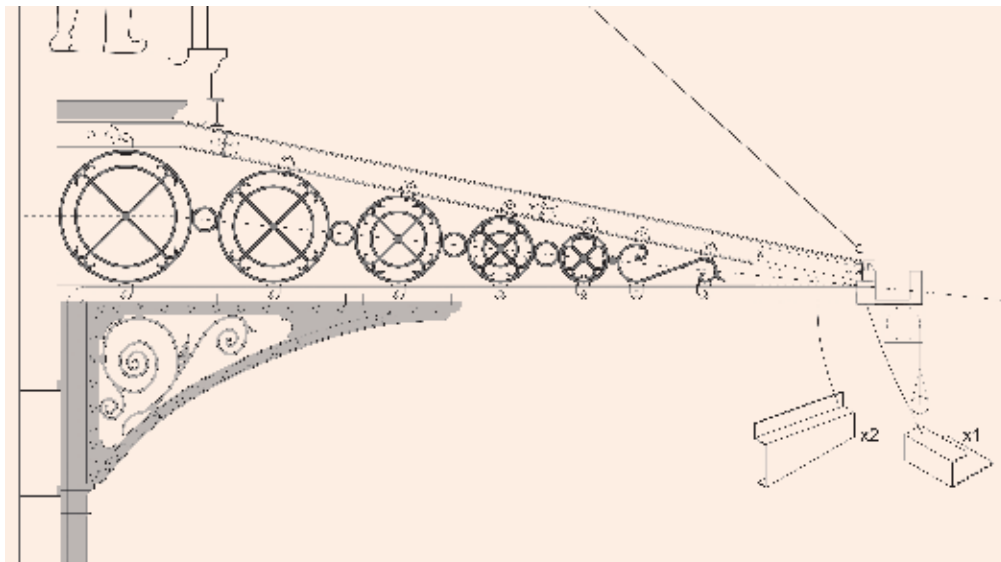
Drie werven, drie bouwheren ... één gemeenschappelijke wens: de handelszaken in de Beursstraat opnieuw verlevendigen, maar ook homogeniteit en betekenis geven. Die wens moest vorm krijgen via de restauratie/herstelling van de beglaasde luifels van dit complex uit 1886.

De dossiers werden in 2015 binnen Architectures Parallèles bv opgestart op verzoek van de eerste bouwheer, de eigenaar van café «Le Cirio», die snel moest reageren op een pv van inbreuk voor zijn uithangborden; zijn buurman links volgde in 2016, aangezien hij zich in dezelfde administratieve situatie bevond ... en als derde kwam ten slotte «Le Grand Café» op de hoek met de Anspachlaan, dat al heel snel mee wilde in deze beweging

Scan deze QR-code en bekijk de inventaris

► Technische details van de luifel van «Le Cirio». © Architectures Parallèles bv

die paste binnen de renovatie van de Beursstraat, maar ook binnen de dynamiek van de voetgangerszone als project en de renovatie van het beursgebouw zelf!

Elke ontdekking die we voor een van hen deden, kon dienst doen voor het geheel. Het was trouwens tijdens het historisch onderzoek dat in 2017 voor «Le Grand Café» werd verricht, dat een foto werd opgedolven waarop niet alleen de hoek van de Beursstraat staat maar waarop ook de structuur van de luifel op het nr. 4 van die straat te zien is. Het herstel, dat tot dan toe op een hypothese berustte, werd van dan af plots concreter.

Uiteindelijk zou een foto uit een boek uit 2014 over Brussel onder de nazibezetting (eigenlijk het archief van wat fotograaf Jimmy Bourgeois van 1940 tot 1944 maakte) onze laatste twijfels over de algemene esthetiek wegnemen, zodat er voor de markiezen van de nummers 4 tot 24 van de Beursstraat werkelijk sprake kon zijn van «herstel in de vroegere vorm». Hoewel wij tussen 2018 en 2021 opeenvolgend drie werven voor verschillende bouwheren tot een goed einde moesten brengen, zijn we nu van oordeel dat deze drie fasen tot een totaalproject hebben geleid:

— Van nr. 14 tot nr. 24, met inbegrip van het (beschermde) café «Le Cirio», waar de enige overblijfselen van de oorspronkelijke situatie nog bestonden tijdens ons vooronderzoek. Daardoor konden de betrokken onderdelen perfect op identieke wijze worden nagemaakt;

— Van nr. 4 tot nr. 12, het Hotel Matignon, dat besloot eveneens de blauwstenen zuilen van de winkelpuien te herstellen, zodat de markies zijn oorspronkelijk ritme terugkreeg;

— En «Le Grand Café» (eveneens beschermd), dat het nr. 2 van de straat vormt en waarvan de markies uit 1947 al meer dan 30 jaar schuilging onder bekleding. Sinds mei 2021 zijn daar de achterglasschilderingen terug.

Dit laatste project was het meest complexe om te voltooien, omdat de aanwezigheid van een merk – «Stella Artois» – op wat er van de luifel uit 1947 overbleef, in de voorbereiding vragen opriep die veel tijd hebben gekost, maar ook omdat het overdoen van de achterglasschilderingen een complexere aangelegenheid was. Opnieuw was het de kennis van de geschiedenis van het pand die de basis verschaftte voor een even esthetische als duurzame keuze.

Deze verschillende werven hebben beslist nogal wat verrassingen opgeleverd, maar dankzij de knowhow van de aangestelde ambachtslieden is elk project tot een goed einde gebracht.

Hoewel de markies die over de nummers 4 tot 40 van de Beursstraat loopt momenteel eigendom is van verschillende exploitanten, heeft de wil van de stad Brussel en van het gewest (directie Cultureel Erfgoed van Urban) het mogelijk gemaakt de hele straat een nieuwe gemeenschappelijke en in het geheel geïntegreerde visie te geven, zoals ze op het einde van de 19e eeuw door de oorspronkelijke ontwerpers was bedoeld!

- Florence Doneux, architecte aan het hoofd van Architectures Parallèles bv

Sporen van de 14e eeuw

Archeologie beperkt zich niet tot de ondergrond maar houdt zich ook bezig met gebouwen uit het ancien régime, die dezelfde registratietechnieken genieten voor ze worden verbouwd of gesloopt.

Muurwerkarcheologie levert niet alleen kennis op over de verschillende bouw- en verbouwingsfasen van een gebouw, maar ook een beter inzicht in de evolutie van de bebouwing van een straat, of zelfs van een heel huizenblok.

Zo hebben het departement Archeologisch Erfgoed en het departement Restauratie Bouwkundig erfgoed van Urban vanaf april 2020 nauw samengewerkt bij het volgen van de restauratie en de inrichting van het beschermde gebouw op het nr. 47 van de Stoofstraat, die gepaard gingen met archeologisch onderzoek.

Dankzij het gezamenlijk werk van beide diensten konden vrij uitzonderlijke bouwkundige overblijfselen aan het licht worden gebracht.

Kenmerken die erop wijzen dat de Stoofstraat ooit lager lag

Om dit onderzoek in situ uit te voeren, heeft het archeologenteam van Urban een beroep gedaan op zijn partners van de Université libre de Bruxelles voor het onderzoek van de oude bouwmaterialen en van de uitgegraven ruimten, en op de laboratoria voor koolstofdatering en dendrochronologie van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) voor de studie van het hout dat in het gebouw is gebruikt.

Het blijkt dat het gebouw op het nr. 47 van de Stoofstraat in een aantal fasen tot stand is gekomen tussen twee laatmiddeleeuwse gebouwen op respectievelijk nr. 45 en nrs. 49-51.

Het enkele jaren eerder gerestaureerde huis op de nrs. 49-51 leverde overblijfselen op van een kern die te dateren valt in de 14e eeuw of helemaal in het begin van de 15e. Deze datering berust op de aanwezigheid van bakstenen van groot formaat met een heterogene matrix die typisch zijn voor de 14e-16e eeuw, en van houtskoolfragmenten die aan de mortel van het metselwerk waren gebonden en die met de koolstof 14-methode werden onderzocht.

Zeldzaam in een wijk die door het bombardement van Brussel in 1695 door Lodewijk XIV grote verwoestingen onderging, is dat de buitengevel met ramen in natuurstenen lijsten in het bestudeerde gebouw op het nr. 47 tot op de 3e verdieping kan worden gevolgd.

De situatie van het perceel, ingeklemd tussen deze twee laatmiddeleeuwse panden, is heel duidelijk te zien in de uitgegraven ruimten, waar het ULB-team aan de straatkant de overblijfselen van buitengevels aan het licht heeft gebracht: de reeds beschreven gevel van het huis tegen de nrs. 49-51 aan en de nog beter bewaarde gevel van het gebouw dat op het nr. 45 staat.

Deze elementen van de buitengevels laten zien dat het niveau van de Stoofstraat tussen de late middeleeuwen en het einde van het ancien régime twee meter hoger is komen te liggen!

Tijdens de werkzaamheden in 2020 moest de achtergevel volledig gedemonteerd en opnieuw gemonteerd worden. Een fotogrammetrische meting en de analyse op de steigers hebben het mogelijk gemaakt de verbouwingen ervan te traceren en een beeld te vormen van de oorspronkelijke toestand van de 17e of het begin van de 18e eeuw.

Goed om te weten

Het dagelijks leven langs de Zenne in de middeleeuwen

Van september tot december 2021 loopt in de Sint-Gorikshallen een tentoonstelling over de resultaten van de archeologische opgravingen die Urban van februari tot juli 2019 heeft georganiseerd op het terrein van de voormalige Parking 58. De tentoonstelling vertelt over het dagelijks leven langs de Zenne in de haven die Brussel in de middeleeuwen had. Dat gebeurt aan de hand van talrijke uitzonderlijke voorwerpen zoals een kruik uit de 10e eeuw, leren schoenen, speelgoed, keukengerei en visuiken uit de 15e eeuw.

Scan deze QR-code om
de 3D-modellen van het
departement Archeologisch
Erfgoed te ontdekken

- ▲ Buitengevel van de rijwoning op de nrs. 49-51 met ramen met een natuurstenen lijst. Sylvianne Modrie © urban.brussels
- Sporen van muurverf die een verandering in vloerniveau verraden en een vrij fijne lijstvormige versiering laten zien. Sylvianne Modrie © urban.brussels

Ons roerend erfgoed

In het kader van zijn nieuwe bevoegdheden inzake het roerend cultureel erfgoed van Brussel heeft Urban een instrument ontwikkeld om dit erfgoed te inventariseren. In 2020 werden een participatieve databank en participatieve website online gezet, die tegelijk dienst doen als verspreidingsplatform en als instrument voor het beheer van de collecties. Dit wordt in de vorm van een partnerschap aangeboden aan alle instellingen die elementen van het roerend erfgoed op het Brussels grondgebied bewaren: openbare instellingen met culturele inslag zoals musea, met religieuze inslag of onder gemeentelijk beheer, maar ook privé-instellingen.

Naast kunstwerken in de klassieke zin van het woord zal de voortdurend evoluerende inventaris uiteindelijk een grote verscheidenheid aan zaken bevatten, zoals meubilair, archeologische voorwerpen, foto's, kaarten, vervoermiddelen, stoffen en vele andere goederen die van historisch, archeologisch, artistiek, esthetisch, wetenschappelijk, sociaal, technisch of folkloristisch belang zijn voor het Brussels gewest en op die manier ons collectief erfgoed vormen.

De inventaris is van wezenlijk belang om de identificatie van ons cultureel erfgoed te verzekeren, om bij te dragen tot de kennis ervan en om een zo groot mogelijk publiek bewust te maken van het belang, het behoud en de opwaardering ervan. In geval van verplaatsing kunnen de goederen worden getraceerd en in geval van diefstal of illegale verkoop kunnen ze nauwkeurig worden geïdentificeerd, zodat de betrokken diensten ze sneller kunnen terugvinden. De inventaris is ook een onderzoeksinstrument voor amateurs of onderzoekers, met name op het gebied van de kunstgeschiedenis.

Het instrument is in de eerste plaats bedoeld om voor iedereen toegankelijk te zijn: zowel op het niveau van de thesaurussen, waarvan de structuur vereenvoudigd is zonder dat dit ten koste gaat van de wetenschappelijke nauwkeurigheid, als wat de ergonomie van de website betreft, die intuïtief werkt en bruikbaar is op smartphones en tablets, en voor slechtzienden, die de grootte van de tekens kunnen aanpassen.

De site heeft eveneens een participatief luik waarmee gebruikers niet alleen hun ontdekkingen kunnen delen via sociale netwerken of elektronische berichtendiensten en kunnen meewerken aan de evolutie van de inventaris door informatie aan te reiken via het schrijven van commentaren; ze kunnen de collecties of cultuurobjecten ook zelf overnemen, bijvoorbeeld om een eigen virtueel museum te maken.

Op 10 december 2020 organiseerde Urban zijn eerste webinar om de databank gewijd aan de inventaris van het Brussels roerend erfgoed voor te stellen aan de professionele sector.

Urban heeft dit nieuwe instrument voorgesteld aan instellingen die zich bij het platform zouden kunnen aansluiten en meerdere partners kregen de kans om te getuigen over hun ervaring met het gebruik van de site voor het beheer of de verspreiding van hun collecties.

Een van hen was Anne Carre, verantwoordelijk voor de collecties in het Museum van Elsene, die het had over haar ervaring en de inbreng van de gewestelijke databank voor het museum.

● **Urban**

● A.C.: Anne Carre

● **Urban:** Anne Carre, hoe is dit partnerschap tussen Urban en het Museum van Elsene begonnen?

● A.C.: Dankzij een ontmoeting op het juiste moment! Het Museum van Elsene bezit de op één na grootste collectie schone kunsten op het Brussels grondgebied, met ongeveer 12.000 werken, voornamelijk uit de 19e en 20e eeuw. Sinds 2018 is het museum gesloten voor de renovatiewerkzaamheden die momenteel aan de gang zijn. Wij hebben besloten van de gelegenheid gebruik te maken om een inventaris op te maken van al onze werken en die lijst een «modernere» vorm te geven. Urban bood aan het museum te helpen bij het ontwikkelen van dat nieuwe inventarisatie-instrument door het te testen ... Een ontmoeting die als geroepen kwam!

● **Urban:** Wat waren de behoeften van het museum op het vlak van inventarisatie?

● A.C.: Het museum beschikte niet over een inventaris in elektronische vorm ... wij werkten nog met kartonnen fiches, waarvan sommige in Word waren omgezet, en wij hadden cd's met foto's van de werken. Daarin iets opzoeken was niet mogelijk. Toen Urban ons zijn project voorlegde, was dat voor het museum een buitengewone kans om een krachtige databank te verwerven en de collecties voor iedereen toegankelijk te maken.

● **Urban:** Hoe werken jullie nu verder aan deze inventaris?

● A.C.: Aangezien het museum tijdelijk gesloten is, konden wij een beroep doen op de suppoosten om te helpen elk werk uit de opslagplaats

te halen, het te inspecteren, af te stoffen, op te meten, te fotograferen en de gegevens ervan in de gewestelijke databank in te voeren.

● **Urban:** Wat biedt de databank collections.heritage.brussels jullie?

● A.C.: Naast het eigenlijke inventariseren van de collecties maakt dit gewestelijk instrument het voortaan mogelijk de collecties op een efficiënte en moderne manier te beheren: de gegevens over de werken (bruiklenen, conditierapporten, foto's, enz.) kunnen we centraliseren en voor iedereen toegankelijk maken. Meer dan 7.800 werken zijn intussen geïdentificeerd en een goede honderd daarvan zijn gepubliceerd, becommentarieerd en op die manier toegankelijk voor kunstliefhebbers, onderzoekers en zelfs toeristen die de Brusselse culturele instellingen willen bezoeken. Dankzij dit instrument kunnen we ook creatiever communiceren over de collecties en het museum, kunnen statistieken veel gemakkelijker worden opgesteld, kunnen er opzoeken op woorden uit de titel worden gedaan, enz. Dankzij de databank van Urban heeft het Museum van Elsene een sprong van de prehistorie naar nu gemaakt!

«Dankzij de databank van Urban heeft het Museum van Elsene een sprong van de prehistorie naar nu gemaakt!»

Scan deze QR-code om de voorstelling van de inventaris te bekijken

Scan deze QR-code om de nieuwe inventaris website te bezoeken

▲ Woning en atelier van de symbolistische schilder Émile Fabry in Sint-Lambrechts-Woluwe.
© KIK-IRPA – urban.brussels
► Domestic, een werk van beeldhouwer en fotograaf Michel Francois, opgenomen in de inventaris van het roerend erfgoed. Deze stukjes porseleinen borden, opgehangen aan lange draden, zweven en kristalliseren een wankel evenwichtspunt tussen zwaartekracht en gewichtloosheid en tussen banaliteit en vreemdheid. © Museum van Elsene

Goed om te weten

Museum aan huis

Het project «Museum aan huis» wordt gefinancierd in het kader van het Duurzaam Wijkcontract «Atheneum» in Elsene en is een uitvloeisel van de sluiting van het Museum van Elsene van 2018 tot 2021 voor uitbreidings- en renovatiewerken.

Het museum maakt van de sluiting gebruik om samen te werken met de vzw Patrimoine à roulettes en, opgesplitst in twee edities per jaar (juni en december), werken uit de collectie tentoon te stellen bij buurtbewoners thuis en anders te gaan denken over de relatie met kunst.

Een weekend lang verlaat een tiental kunstwerken de opslagplaats om degenen bij wie ze te gast zijn een unieke ervaring te bezorgen die ze met hun burens kunnen delen. Na het uitstel van de 5e editie in juni 2020, wegens de coronamaatregelen, kon op 12 en 13 december een virtuele editie plaatsvinden met twaalf huishoudens uit de wijken Van Aa en Viaduct-Goffart.

Tijdens voorgaande weekends konden buurtbewoners tot 300 mensen thuis ontvangen, maar met deze «hybride» editie konden ze alsnog een werk onderdak geven en het op afstand delen met het publiek.

Goed om te weten

Onze «schatten» en representatieve elementen van het immaterieel erfgoed verdienen bescherming

Urban werkt aan het opstellen van de toepassingsbesluiten van de verordening inzake roerend en immaterieel erfgoed van 25 april 2019. De goedkeuring van deze besluiten wordt in 2021 verwacht en zal een volledige uitvoering van deze nieuwe bevoegdheden mogelijk maken: oprichting van de Commissie voor Cultureel Erfgoed, procedures voor het beschermen van kunstschaten, erkenning van immaterieel erfgoed, enz.

04 • Stedelijke herwaar- dering

Op naar een betere
leefomgeving voor
de Brusselaars!

Na de achteruitgang van de industrie in de jaren zestig, de uittocht van de bourgeoisie naar de rand en de «verbrusseling» van de wijken in de jaren zeventig heeft het Brussels gewest in 1993 het eerste transversale renovatiemechanisme in het leven geroepen om de achteruitgang van de kansarme wijken en de daaruit voortvloeiende sociale en territoriale breuken tegen te gaan: de wijkcontracten.

De dynamiek versnelt: in 1999 werden de eerste grondslagen van het Grootstedenbeleid gelegd om de levenskwaliteit in de wijken te verbeteren, in 2010 werden de wijkcontracten omgevormd tot Duurzame Wijkcontracten (DWC) ⑤, met meer aandacht voor het milieu, in 2015 kwamen de Stadsvernieuwingscontracten (SVC) ⑥ om de gemeentelijke geografische beperkingen van de DWC's op te heffen, en in 2016 keurde het gewest het Stadsbeleid (SB) ⑦ goed, een versmelting van de vroegere gewestelijke beleidslijnen, waaronder het Grootstedenbeleid.

Binnen die actieve stadsontwikkeling werken de teams van Urban dag na dag aan het versterken van de sociale verbondenheid, aan de strijd tegen stadskankers en aan het herstel van het stedelijk weefsel met behulp van deze verschillende stadsvernieuwingsprogramma's en in synergie met vele actoren die actief zijn in de kansarme Brusselse wijken.

Het bijzondere van deze gewestelijke programma's is dat zij een globale en transversale aanpak voorstaan, die verder gaat dan louter plaatsgebonden maatregelen en er acties op grotere schaal bij neemt, op een geïntegreerde manier en met nauwe betrokkenheid van de bewoners.

Een wijk weer dynamisch maken staat of valt immers niet met één factor: de sociaal-economische vitaliteit en de maatschappelijke verbondenheid van de bewoners hangen ook af van de beschikbare openbare ruimte, van sociale initiatieven, van de beschikbare collectieve infrastructuur en buurtvoorzieningen, van de aandacht voor het milieu en van de actieve deelname van de burgers.

Urban initieert, begeleidt en volgt dus van nabij alle initiatieven, verwezenlijkingen en projecten die uit deze verschillende instrumenten voortkomen. Elk jaar krijgen tal van operaties hun beslag, en die dragen allemaal bij tot een blijvende verbetering van de levenskwaliteit van iedereen in Brussel.

⑤ Duurzame Wijkcontracten (DWC's): programma's die in partnerschap met gemeenten worden uitgevoerd, waarbij de bewoners nauw worden betrokken en die het mogelijk maken de leefomgeving van de burgers te verbeteren door middel van concrete verwezenlijkingen, zoals de inrichting van openbare ruimten en parken evenals de realisatie van woningen en gemeenschaps- en buurtvoorzieningen. Zij bundelen ook een brede waaier van acties tegen bestaansonzekerheid en onbewoonbaarheid die door talrijke verenigingen worden ondernomen.

⑥ Stadsvernieuwingscontracten (SVC's): programma's met gelijkaardige doelstellingen die zich uitstrekken over het grondgebied van meerdere gemeenten en uitgevoerd worden door meerdere gewestelijke en gemeentelijke actoren onder leiding van het gewest. Deze programma's zijn toegespitst op de openbare ruimte en stedelijke netwerken en hebben tot doel de verbindingen tussen de verschillende delen van de stad te verbeteren en de breuklijnen tussen de verschillende stedelijke gebieden te verkleinen.

⑦ Stadsbeleid (SB): een gewestelijk instrument voor stadsvernieuwing dat bijdraagt tot de bestrijding van het gevoel van onveiligheid, via ruimtelijke ordening en buurtontwikkeling. De twee pijlers ervan ondersteunen ook de creatie van woningen en collectieve voorzieningen, de ontwikkeling van openbare ruimten evenals een hele reeks initiatieven in de strijd tegen bestaansonzekerheid en maatschappelijke dualisering.

De nieuwe reeksen Duurzame Wijkcontracten

Aanduiding van de 11e reeks

De directie Stadsvernieuwing van Urban heeft meegewerkt aan de analyse van de negen gemeentelijke kandidaatsdossiers voor de 11e reeks van de Duurzame Wijkcontracten (DWC's), waarvoor de oproep tot kandidaten in december 2019 gebeurde. Na afloop van die analyse heeft de Brusselse regering in november 2020 de drie laureaten van deze reeks aangeduid voor de periode 2021-2026: «Helihaven-Antwerpen» in Brussel, «Jacquet» in Koekelberg en «Zwarte Vijvers» in Sint-Jans-Molenbeek.

Het hoofdthema van deze nieuwe reeks zal de nadruk leggen op de milieu- en klimaatuitdagingen, terwijl tegelijkertijd gewerkt wordt aan de noodzakelijke verbetering van de leefomgeving van de Brusselaars: huisvesting en voorzieningen voor iedereen, degelijke openbare ruimte en acties ter bevordering van de sociale verbondenheid. De drie gemeenten ontvangen elk een subsidie van 142.500 euro voor de ontwikkeling van hun basisprogramma en een subsidie van 12,5 miljoen euro voor de uitvoeringsfase.

Een van de grootste uitdagingen zal erin bestaan de burgerparticipatie, die het in lockdowntijden hard te verduren krijgt, tot een goed einde te brengen. De gemeenten en studiebureaus zullen creatief moeten zijn om de bewoners gedurende het hele proces te blijven mobiliseren.

Lancering van de 12e oproep tot kandidaten

In juli 2020 heeft het gewest een 12e oproep tot kandidaten gericht tot de Brusselse gemeenten, die heeft geleid tot de selectie van drie nieuwe perimeters in 2021: «Versailles» in Brussel-Stad, «100 jaar later blazen we de Moderne Wijk nieuw leven in!» in Sint-Agatha-Berchem en «Twee cités» in Vorst. Het thema van deze 12e reeks (2022-2027/2029) draait in hoofdzaak om sociale woningen.

Overzicht van de verwezenlijkingen op het terrein

In 2020 zijn zes wijkvoorzieningen voltooid, waaronder twee kinderdagverblijven:

- sociaal knooppunt, hoek Fernand Bernierstraat en Bosniëstraat – DWC «Bosnië» in Sint-Gillis;
- complex met sport- en cultuurvoorzieningen Centr'Al – DWC «Albert» in Vorst;
- voormalig station van Laken (socioculturele ruimte en café), Kerkeveldstraat 2 – DWC «Bockstaël» in Brussel-Stad;
- kinderdagverblijf Bout'Chics, Besmelaan 115 – DWC «Albert» in Vorst;
- kinderdagverblijf, Pottengoedstraat 20 – DWC «Passer» in Anderlecht;
- jeugdhuis «Malinard», Korte Malibranstraat 14-16 – DWC «Maalbeek» in Elsene.

Evenals twee operaties in het raam van de inrichting van openbare ruimte:

- plein Artisjok-Pacifatie – DWC «As Leuven» in Sint-Joost-ten-Node;
- Beauportpark – DWC «Jacht-Gray» in Etterbeek.

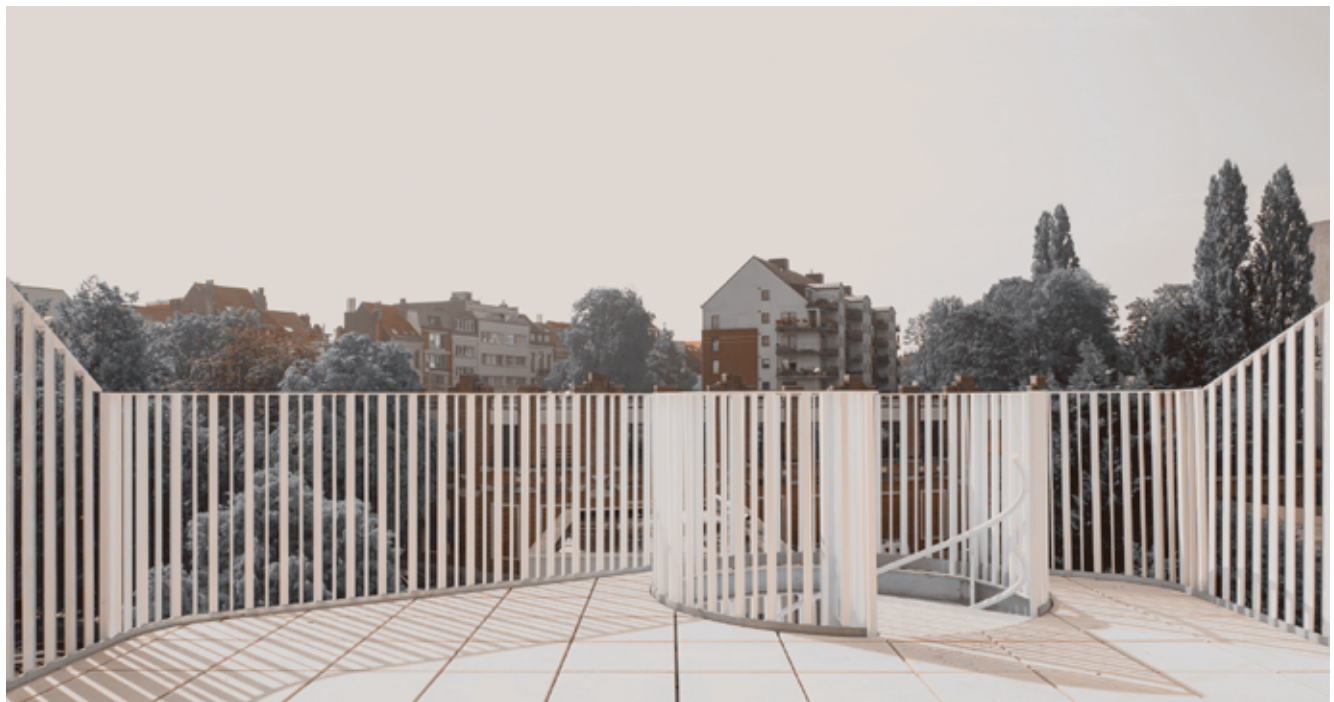
En tot slot zes passiefwoningen die door Beliris zijn verwezenlijkt in een nieuw gebouw op de hoek Weidestraat en de Brabantstraat in het WC «Meridiaan van Brussel» in Sint-Joost-ten-Node.

Scan deze QR-code om meer te weten over de DWC's

▲ DWC «Bockstael» in Brussel-Stad - Voormalig station van Laken - Architecten: B-architecten.
 Séverin Malaud © urban.brussels
 ◆ DWC «Maalbeek» in Elsene - Jeugdhuis «Malinard» - Architecten: Carton123 architecten.
 Séverin Malaud © urban.brussels
 ▼ DWC «Albert» in Vorst - Kinderdagverblijf Bout'Chics - Architecten: Baneton - Garrino Architectes.
 Séverin Malaud © urban.brussels

Hoe staat het met de grote projecten van de laatste Stadsvernieuwingscontracten?

In dit derde uitvoeringsjaar zijn de vijf programma's die eind 2017 in het raam van de Stadsvernieuwingscontracten (SVC's) voor een periode van vijf jaar van start zijn gegaan, meer dan halverwege hun looptijd. In 2020 was er een tweede reeks programmawijzigingen voor de SVC's «Citroën – Vergote», «Brabant – Noord – Sint-Lazarus», «Koningslaan» en «Heyvaert – Poincaré».

SVC «Citroën – Vergote»

Het studie bureau voor het ontwerp van het project «Maximiliaanpark» werd eind 2020 aangesteld. Het gaat om het consortium OLM, HBAAT, Jouret en Dédale. Deze blikvanger van het SVC wordt gedragen door Leefmilieu Brussel en Brussel Mobiliteit en omvat de volledige heraanleg van het park en zijn nabije omgeving, waardoor de biodiversiteit zal toenemen door nieuwe aanplantingen en de inrichting van «wilde» zones.

De beplanting zal op een gedifferentieerde manier worden beheerd. Het vochtige gebied bij de huidige Maximiliaanhoeve wordt vergroot. De activiteiten en de lokalen van de hoeve zullen worden overgebracht naar de sokkel van de torens van de Lakense Haard en de toekomstige organisatie van de hoeve zal de werking ervan opentrekken in wisselwerking met het park. Langs de Willebroekkaai zal meer dan 600 meter overwelling van de Zenne worden weggenomen, wat de biologische kwaliteit van het water aanzienlijk zal verbeteren.

Daarnaast zal de Bolivarlaan versmald worden om de breuk die zij tussen de verschillende delen van het park vormt beperkt te houden. Andere straten zullen eveneens heraangelegd worden. De Groendreef tussen het Redersplein en de Helihavenlaan wordt in het park geïntegreerd met behoud van een verkeersfunctie, maar anders dan nu.

De door de regering op 3 december 2020 goedgekeurde programmawijziging heeft het mogelijk gemaakt het programma aan te passen aan de evolutie van de verschillende projecten en de reële haalbaarheid ervan. Zo is het project voor de gedeeltelijke heraanleg van de Groendreef terzijde geschoven, zodat Beliris als geldschietster van het project zijn tussenkomst kan toespitsen op andere wegen waarvan de kosten hoger zijn dan verwacht.

De Stad Brussel heeft eveneens het project rond cultuurvoorziening op de hoek van de Stapelhuisstraat en de Havenlaan overgenomen, een project dat is toegewezen aan het architectenbureau CENTRAL office for architecture and urbanism.

SVC «Brabant – Noord – Sint-Lazarus»

In 2020 zijn door de verschillende projectbeheerders meerdere studies uitgevoerd. Bijvoorbeeld:

- Leefmilieu Brussel heeft bij het bureau Landinzicht een studie besteld over de op milieu- en landschapsgebied exemplarische heraanleg van de spoorwegtaluds in de Aarschotstraat en de Vooruitgangsstraat te Schaarbeek. In 2020 werd de technische haalbaarheid gevalideerd door Infrabel en werd de schets goedgekeurd. In de zomer van dat jaar is ook een raadplegings- en voorlichtingsfase voor omwonenden georganiseerd.
- Brussel Mobiliteit heeft een mobiliteitsstudie toevertrouwd aan Stratec – Espaces Mobilités. De verschillende aspecten van de mobiliteit van een groter gebied in Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node, onder de noemer «Lambermont-Kruidtuin», zijn bestudeerd tot september 2020. Voor elke wijk werden de beperkingen en kansen geanalyseerd met betrekking tot de verschillende vervoerswijzen. Deze studie heeft het mogelijk gemaakt voorstellen te formuleren voor verkeersschema's om drie wijken minder druk te maken, waaronder de wijk die wordt gevormd door de Koninklijke Sinte-Mariastraat, het Koninginneplein, de Haachtsesteenweg en de Rogierstraat.

Bij de wijziging van het programma heeft de gemeente Sint-Joost-ten-Node afgezien van het idee om in het kader van het SVC de douchebaden van het zwembad Sint-Franciscus te renoveren, en in de plaats daarvan voorgesteld bij te dragen aan een betere toegankelijkheid van het gelijknamige park. De gemeente Schaarbeek wenst de bestemming van de voormalige synagoge, Rogierstraat 126, te wijzigen en er een sociaal-culturele voorziening onder te brengen, en in de Hoogvorststraat te starten met een kinderopvangvoorziening. De pool voor creatie en sociale innovatie zal ook niet meer in de Rogierpassage worden ondergebracht. Bijgevolg zal het ontwerp van programmawijziging van het SVC, dat op 26 november 2020 door de regering is

goedgekeurd, in 2021 moeten worden voorgelegd aan de aanpassing van het initiële milieueffectenrapport en aan een openbaar onderzoek.

In Sint-Joost-ten-Node daarentegen is in 2020 doorgegaan met de sociaal-economische acties in samenwerking met de Mission locale van Sint-Joost-ten-Node. In Schaarbeek vond op 9 en 10 oktober 2020 het jaarlijkse evenement «Living Reine» plaats en hield Campus130 een uitgebreide enquête over het studentenleven in de wijk rond het Koninginneplein. Bovendien werd in augustus 2020 een bijzondere editie van de «solidaire» participatiebegroting georganiseerd, waarbij rekening is gehouden met de context van de lockdown. Met deze oproep konden dus solidariteitsinitiatieven worden gesteund die voldeden aan de voorwaarden voor solidariteit en voor het onderhouden van sociale banden met alleenstaande en kwetsbare mensen.

SVC «Weststation»

De oplevering van de aanpassingswerken aan het voetgangers- en fietspad langs de Vandenpeereboomstraat en het braakland van Weststation is de eerste concrete verwezenlijking van dit SVC die door de gemeente Sint-Jan Molenbeek is uitgevoerd.

De architectuurjury's hebben eind 2020 beraadslaagd over de herinrichting van het voormalige Volkshuis in Anderlecht en de omgeving ervan, gelegen tussen de Bergensesteenweg 423-427 en de Industriekaai 233, en voor de haalbaarheidsstudie met het oog op de verbetering van de bewoonbaarheid van de woontorens langs de De Rooverelaan in Sint-Jans-Molenbeek.

Het bureau BOGDAN & VAN BROECK won de architectuurwedstrijd voor de bouw van een nieuwe brandweerkazerne, aangevuld met sportinfrastructuur voor de wijk, op het perceel Bergensesteenweg 409.

De heraanleg van het Biestebroekkruispunt en van de Emile Vanderveldesquare kadert in de continuïteit van de mobiliteitsstudie van het zuidwestelijk kwadrant die door Brussel Mobiliteit werd uitgevoerd. Op basis van deze studie, die in februari 2020 is afgerond, kunnen vraagtekens geplaatst worden bij de in het BKP (Beeldkwaliteitsplan) voorgestelde haalbaarheid van de ambities en kunnen duidelijke doelstellingen worden vastgelegd om de overheidsopdracht voor te bereiden.

De onderhandelingen tussen de gemeente Anderlecht en Infrabel over de herbestemming van het voormalige station van Kuregem hebben het hele jaar 2020 geduurd en zouden in 2021 moeten resulteren in de toekenning van een erfpacht- of opstalrecht.

In 2020 werd ook een oproep tot gemeentelijke of intergemeentelijke burgerinitiatieven gelanceerd, die een hele reeks projecten ondersteunt: de verdeling van voedselmanden door vzw Collectactif, fietscursussen voor volwassenen door Molenbeek à Vélo, een straatvoetbalcompetitie door Sport2be of het gemeenschapsluik van het project Woonbox, dat bestaat uit de ontwikkeling van woningen in tijdelijke bezettingen voor achtergestelde of dakloze personen.

Het SVC financierde eveneens de aanwerving van een conciërge die de tijdelijke bezetting van de Molenwest Square, naast het metrostation Weststation, in september 2020 mogelijk maakte.

SVC «Koningslaan»

Gezien de nabijheid van de Zenne in deze perimeter heeft het gewest de ambitie werk te maken van wat het de naam «Infrastructuurpark van de Voor-Zenne» heeft gegeven, d.w.z. een groene ruimte met hoofdingang ter hoogte van het terrein tussen Wiels en Brass. Het SVC stelt voor de ecologische waarde van dit gebied te versterken door het zo goed mogelijk te vrijwaren en er de officiële status van groene ruimte aan te geven, en deze site te ontwikkelen zonder de andere componenten van een duurzame stad te verwaarlozen, zoals zachte mobiliteit of buurtinfrastructuren en -voorzieningen die toegankelijk zijn voor de bewoners.

In de loop van 2020 onderhandelde het gewest over de aankoop van de JCX-percelen waar zich de waterpartij bevindt die in de volksmond «Moeras Wiels» heet, en legde het, samen met de gemeente Vorst, een masterplan vast voor de volledige zone van de voormalige brouwerij Wielemans Ceuppens.

In 2020 heeft het gewest het laatste overblijvende deel van het Chassartgebouw gekocht, dat grondig zal worden gerenoveerd met het oog op de oprichting van een centrum voor het jonge kind, als aanvulling op het culturele aanbod voor deze leeftijdscategorie. De gemeente Vorst heeft de vzw Communa aangewezen als tijdelijk gebruiker.

Het studiebureau V+ is in 2020 door de gemeente Sint-Gillis aangesteld om het ontwerpproject uit te voeren voor een voedingshal en woningen in de Théodore Verhaegenstraat 164.

De door de regering in december 2020 goedgekeurde programmawijziging heeft het mogelijk gemaakt het programma aan te passen aan de situatie ter plaatse, met name dankzij veranderingen van projectbeheerders, beschrijvingen of budgetten.

Zo zijn de projectfiches over het terrein «Van Volxem» en het NMBS-talud aangepast en aangevuld na de verwerving van de percelen van het «Moeras Wiels». Er komt een verbinding voor voetgangers en fietsers tussen de Van Volxemlaan en het spoorwegtalud en er komen nieuwe verbindingen om de bestaande openbare ruimte te verbinden met het nieuwe park van de Voor-Zenne. De Movy-Club-operatie, bestaande uit de restauratie van een voormalige plaatselijke bioscoop en de uitbreiding van een culturele ruimte, is geactiveerd, rekening houdend met de voortgang ervan. Ook de heraanleg van de Parklaan werd geactiveerd, met name nu de resultaten van de hydrografische studie bekend zijn.

De gemeenten Vorst en Sint-Gillis hebben oproepen tot het indienen van projecten voor vzw's en bewoners van de perimeter gelanceerd. Zo zijn in de loop van 2020, ondanks de gezondheidscrisis, nieuwe projecten van start kunnen gaan en hebben ze hun steentje kunnen bijdragen aan de lokale dynamiek. Voorbeelden zijn het project «De Koninklijke Kip», rond stadslandbouw, «Hors les Muren» op cultureel gebied of het project Facilitator Wijk en Facilitator Huisvesting met het oog op een betere woon- en leefomgeving.

SVC «Heyvaert – Poincaré»

Een van de centrale projecten van dit SVC is het Kleine Zennepark, gedragen door Leefmilieu Brussel. Bedoeling is een park aan te leggen rond de oude bedding van de Kleine Zenne tussen het park van de Ninoofsepoort en de site van de slachthuizen. Er is een extra gedeelte toegevoegd dat het Dauwpark verbindt met het park van de Ninoofsepoort: een groene doorsteek die de wijk een nieuwe identiteit zal geven. 2020 heeft het mogelijk gemaakt het park in een almaar concretere realiteit te verankeren. Zo heeft de gemeente Anderlecht meerdere percelen aangekocht en werd het studiebureau

OKRA + BRUT aangesteld om Leefmilieu Brussel bij te staan bij de verwezenlijking ervan.

De door de regering op 26 november 2020 goedgekeurde programmawijziging heeft het mogelijk gemaakt het programma aan te passen aan de situatie ter plaatse, met name inzake de geplande programma's voor woningen en voorzieningen.

Het was oorspronkelijk de bedoeling dat het Vander Puttenstadion een gewestelijke sportfaciliteit zou worden, maar het project werd herzien vanwege het budget en omdat andere locaties geschikter waren voor deze functie. Er komt dus voor de hele site een globale definitie- en programmeringsstudie om de verbanden te bestuderen tussen de sportvoorzieningen, de toekomstige woningen van de BGHM, het Ninoofsepoortpark, de verbinding met het Dauwpark, enz.

Een ander groot project van het SVC is de heraanleg van de Poincaréberm, waar Brussel Mobiliteit zich achter heeft gezet. Aanvankelijk spitste het project zich toe op de «Gesp Bergen», ter hoogte van het kruispunt tussen de Bergensesteenweg en de Poincarélaan. Het project loopt nu van de Ninoofsepoort tot de Lemonnierlaan.

De gemeenten Sint-Jans-Molenbeek, Anderlecht en de stad Brussel hebben in het najaar van 2020 oproepen tot het indienen van projecten voor vzw's en burgers van de perimeter gelanceerd. Begeleid door de sociaal-economische coördinatoren van de drie gemeenten hebben de verenigingen hun creativiteit kunnen tonen bij de uitvoering van projecten rond sociale verbondenheid, ondanks de lastige context van de gezondheidscrisis. Voorbeelden zijn het collectieve moestuinproject op het dak van de Volksuniversiteit Anderlecht, een praat- en ruilruimte op initiatief van het buurthuis «Dauw» in Anderlecht, projecten voor socio-professionele re-integratie en begeleiding bij de zoektocht naar werk (Ready2start) door de vzw Art2work in Sint-Jans-Molenbeek, en projecten in de perimeter Heyvaert – Poincaré, zoals het Rioolmuseum in Brussel-Stad.

Scan deze QR-code om meer te weten over de SVC's

De nieuwe stadsvernieuwingscontracten

Het SVC 6 «Rondom Simonis», in de gemeenten Sint-Jans-Molenbeek en Koekelberg, is op 1 april 2020 van start gegaan met de uitwerking van het programma. De studiebureaus 51N4E, Tractebel en CSD Ingénieurs (voor het milieueffectenrapport) en Cityspark (voor de participatie) werden door Perspective aangesteld om een diagnose op te maken, aandachtspunten en prioriteiten vast te leggen en een operationeel programma met acties voor deze perimeter op te stellen.

Het programma zal naar verwachting eind 2021 door de regering worden goedgekeurd. Urban is nauw betrokken bij de follow-up van deze door Perspective uitgevoerde studie. Zodra het programma is goedgekeurd, zal het departement Stedelijke Herwaarderings van Urban belast worden met het aansturen van de uitvoering van dit SVC. Daarnaast overlappen twee van de drie nieuwe DWC's (twee reeks) grotendeels de perimeter van het SVC 6: het DWC «Zwarte Vijvers» in Sint-Jans-Molenbeek en het DWC «Jacquet» in Koekelberg. Die zijn op 1 december 2020 met hun uitwerkingsfase begonnen. Het zal dus interessant zijn in de komende maanden en jaren te zien welke synergieën zich ontwikkelen tussen deze twee instrumenten voor stadsvernieuwing, en wat de effecten zijn van het samenvoegen van de middelen voor deze perimeter.

In december 2020 heeft de regering een nieuwe SVC-perimeter aangenomen, het SVC 7 «Rondom het Zuidstation», in de gemeenten Sint-Gillis, Anderlecht en de stad Brussel. Dit SVC zal op 1 april 2021 met zijn uitwerkingsfase beginnen en zal worden aangestuurd door Perspective. Dit SVC overlapt eveneens met het lopende DWC «Zuid», waarvan de uitwerkingsfase op 31 maart 2021 afliep. Er zal dus eveneens een concentratie van middelen zijn rond het Zuidstation.

Bovendien heeft de regering Urban in december 2020 de opdracht gegeven de SVC's te evalueren. De evaluatie zal zich toespitsen op de eerste vijf lopende SVC's en op SVC 6 «Rondom Simonis», dat momenteel wordt uitgewerkt, maar ook op de werking van het instrument zelf. Op 20 oktober 2021 heeft Urban het studiebureau IDEA Consult aangesteld om deze evaluatie uit te voeren.

♦ SVC «Heyvaert - Poincaré» - Woningen Waskaarsstraat - Foto van de huidige situatie. Séverin Malaud © urban.brussels
▼ SVC «Koningslaan» - Toekomstige voedingshal op het binnenterrein van het huizenblok aan de Théodore Verhaegenstraat in Sint-Gillis. Op de benedenverdieping zullen artisanale productie- en verwerkingsateliers worden ondergebracht. Séverin Malaud © urban.brussels

Stedelijke, economische en sociale functies bevorderen

● Nieuwe programmering 2021-2025

Na een eerste programmering 2017-2021 is in het voorjaar van 2020 begonnen met de uitwerking van de nieuwe programmering 2021-2025. De eerste vijf programma's in de gemeenten Anderlecht, Sint-Agatha-Berchem, Etterbeek, Elsene en Sint-Jans-Molenbeek zijn op 3 december 2020 goedgekeurd. Een tweede reeks van dertien programma's is goedgekeurd op 25 februari 2021 en betreft de gemeenten Oudergem, Brussel-Stad, Evere, Vorst, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node, Schaarbeek, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde en Sint-Lambrechts-Woluwe. Zoals eerder gemeld is deze nieuwe programmering verruimd tot achttien Brusselse gemeenten na de uitbreiding van de nieuwe zone voor stadsherwaardering 2020 (ZSH). Ze heeft nu een looptijd van vijf jaar met achttien maanden extra voor het voltooien van de werkzaamheden en het totale budget bedraagt 53.000.000 euro.

● Programmering 2017-2021

In Sint-Jans-Molenbeek, Nijverheidskaai 77-79, zal de bouw van een nieuw gebouw in het kader van het DWC «Kleine Zenne» op de benedenverdieping werkplaatsen herbergen en op de bovenverdiepingen negen met sociale woningen gelijkgestelde woningen van het intergenerationele of solidaire type, waarvan één als conciërgewoning zal dienst doen. De subsidie vanuit het Stadsbeleid (SB) zal uitsluitend worden gebruikt voor het werk aan de woningen. De gemeente deed een oproep tot blijken van belangstelling voor het beheer van de intergenerationele woningen, die werd binnengehaald door een groepering van verenigingen.

De voorlopige oplevering van de herinrichting van het Paviljoen op het nr. 76 van de Zwarte Vijversstraat vond plaats in september 2020. Dit paviljoen, dat grenst aan het Zwarte Vijverpark, is bestemd als dienstwoning voor de conciërge die het park zal beheren. De uitbreiding en de ontsluiting van het park zijn eveneens gepland door de aankoop van het braakland in de Menenstraat waardoor het park een tweede toegang kan krijgen.

In Vorst, in de Vroegegroentenstraat 20-22, is in maart 2020 begonnen met de ingrijpende renovatie van het sportcomplex «Vroegegroenten». De bestaande sportfaciliteiten zullen worden heringericht en op het dak van een van de twee gebouwen komt een nieuwe uitbreiding met twee polyvalente zalen, een tuin en een terras. De toegangen, de technische installaties, de aanvullende uitrusting (kleedkamers, sanitair, enz.) zullen volledig worden vernieuwd, met bijzondere aandacht voor de energieaspecten van de gebouwen.

Het Stadsbeleid financiert de globale renovatie van een bestaande kleine zaal in het complex voor een bedrag van 400.000 euro. Dit project wordt gerealiseerd in het kader van het Wijkcontract «Vroegegroenten – Luttrebrug» en wordt hoofdzakelijk gefinancierd door Beliris en de gemeente Vorst.

Rond de sociale woningen van Log'iris in Etterbeek zijn eveneens omvangrijke herinrichtingswerkzaamheden gepland, die voor een groot deel door het SB worden gefinancierd. Het is de bedoeling de bewoners groenvoorzieningen en rustplekken te bieden rond deze grote gebouwen, de biodiversiteit te vergroten en de groenoppervlakte uit te breiden van 2.982 m² tot 4.123 m². Eind 2020 werd de aannemer aangesteld en in het voorjaar van 2021 gingen de werkzaamheden van start.

Het project «Onverkocht? Niet verloren» heeft in 2020 meer dan ooit betekenis gekregen vanwege de bijzondere context van de gezondheidscrisis. Dit voedselhulpproject, ontwikkeld door de gemeentelijke dienst Milieuraadgeving en het OCMW van Schaarbeek, wordt gesubsidieerd door het programma van het Stadsbeleid. Al drie jaar haalt de gemeente onverkochte producten op in een aantal meewerkende supermarkten en verdeelt zij die onder verschillende plaatselijke verenigingen die actief zijn op het gebied van voedselhulp. Eind 2020 ging deze actie, die afvalbestrijding en solidariteit met de kwetsbaarste inwoners van Schaarbeek combineert, over de kaap van 100 ton onverkochte goederen die herverdeeld werden. Schaarbeek is de eerste gemeente die een voedselinzamelcircuit van een dergelijke omvang opzet en zo verse kwaliteitsproducten alsnog benut voor meer dan 2.500 mensen.

Ruimtelijke ordening (Stadsbeleid – pijler 1)

In 2020 heeft de regering vier projecten goedgekeurd die betrekking hebben op de aankoop van verlaten gebouwen, voor een totaalbudget van 2.335.356 euro. In Elsene zijn drie met sociale woningen gelijkgestelde woningen opgeleverd, waaronder twee eenkamerflats en een tweekamerflat.

De in 2020 goedgekeurde aanbestedingen betreffen de productie van elf woningen voor een totaalbudget van 3.790.562 euro, waaronder vier woningen met één slaapkamer, vier woningen met twee slaapkamers en drie woningen met drie slaapkamers in de gemeenten Sint-Joost-ten-Node, Elsene en Watermaal-Bosvoorde.

Contracten voor Assen en Binnenterreinen (CACB)

In haar Gewestelijke Beleidsverklaring voor de legislatuur 2019-2024 had de regering zich voorgenomen het toepassingsgebied van de verschillende bestaande instrumenten voor stadsvernieuwing uit te breiden om beter in te spelen op de kwaliteit van de leefomgeving in de Brusselse wijken. Die wens heeft geleid tot de Contracten voor Assen en Binnenterreinen (CACB), die bedoeld zijn om in te spelen op hyperlokale situaties (ontdichting van binnenterreinen van huizenblokken, dynamiek van lokale commerciële polen, enz. rond de lokale identiteitskernen die zijn vastgelegd in het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO).

Ascontracten zullen toegespitst worden op een infrastructuurproject dat wordt gedragen door een infrastructuurspeler (Brussel Mobiliteit, Leefmilieu Brussel, Beliris, de gemeenten) en zullen worden aangevuld met een herwaardering van zowel de gebouwen als de sociale activiteiten langs de as. De eigen investeringen van Urban zullen zorgen voor een stedelijke kwaliteit die verder gaat dan het louter infrastructurele project: recreatieve openbare ruimte, stedelijke kwaliteit en integratie, animatie van de openbare ruimte, enz.

Blokcontracten, gedragen door actoren zoals citydev, brussels, gemeenten of OCMW's, zullen de grondige herinrichting van een binnenterrein van een huizenblok mogelijk maken om er een kwaliteitsvolle openbare ruimte, economische en publieke functies, acties ter versterking van de sociale verbondenheid en betaalbare woningen te realiseren.

In beide gevallen zal de nadruk liggen op economische herwaardering van de gekozen perimeters en op de participatie van de bewoners, met name door te voorzien in aanzienlijke coöperatieve budgetten.

De regering streeft ernaar tijdens de legislatuur 2019-2024 twee reeksen CACB's te lanceren.

Om het werkings- en uitvoeringskader van de CACB's als nieuw instrument voor stadsvernieuwing in het hele Brussels Hoofdstedelijk Gewest zo goed mogelijk te conceptualiseren en te definiëren, zal Urban een overheidsopdracht bestellen bij een studiebureau dat gespecialiseerd is in stadsvernieuwing.

Voor een eerste reeks CACB's zouden bijgevolg eind 2021 of begin 2022 kandidaturen kunnen worden gevraagd.

Centr'A1, een nieuwe toegangspoort voor de Albertwijk

Sinds de aanleg van het premetrostation Albert zijn twee ongebruikte percelen op het kruispunt van de Besmelaan, de Albertlaan en de Alsebergsesteenweg braak blijven liggen, waardoor ruimten zijn ontstaan die uit de toon vallen en niet aantrekkelijk zijn voor de buurt.

De onbebouwde straathoeken zijn nog zichtbaarder dan een leeg stuk grond tussen twee gebouwen en benadrukken daardoor het verloederde beeld van de kruispunten die de toegang tot de wijk markeren.

In het raam van het Duurzaam Wijkcontract «Albert» in Vorst wordt eraan gedacht beide percelen een nieuw leven te geven, waardoor verwaarloosde ruimte herbestemd kan worden en tegelijk iets kan worden gedaan aan het gebrek aan ontmoetingsplaatsen en sociale verbondenheid in de wijk.

Dankzij het project kon daar een nieuw centrum voor gemeenschapsvoorzieningen komen en het draagt aldus bij tot de heropleving van de sociale, culturele en sportieve activiteiten in de wijk en tot de herconfiguratie van het stedelijk kader van het Albertplein.

Het project bestaat uit twee gebouwen met gelijkaardige architectuur en is gerealiseerd door B-Architecten en Omgeving. Daarbij is gebruik gemaakt van de cantilevertechniek vanwege de beperkingen door de aanwezigheid van het premetrostation onder de grond. Dankzij het gebruik van deze techniek heeft het complex meer benutbare oppervlakte op de verdiepingen, waardoor royale en interessante ruimten ontstaan in verhouding tot de gebruikte grondoppervlakte. De gevels van de constructies zijn gedeeltelijk doorzichtig en doorschijnend en verlevendigen wat er binnen gebeurt. Bovendien worden de twee gebouwen met elkaar verbonden door de herinrichting van het bovengrondse vlak van premetrostation Albert, dat als een soort «grondvlak» voor het voorzieningencomplex van Centr'Al fungeert.

Centr'Al werd voltooid in 2020 en herbergt nu verschillende sportruimten, een buurtrestaurant, een auditorium/culturele zaal die dienst doet als ontmoetingsplaats voor een gevarieerd publiek (particulieren, verenigingen, scholen, privébedrijven, enz.), administratieve ruimte en een fietsenstalling voor iedereen. Centr'Al is een echte vector van gezelligheid op buurniveau, waar de bewoners kunnen sporten, een eetpauze kunnen nemen, door een tentoonstelling kunnen kuieren, een boeiende conferentie kunnen volgen, kunnen genieten van een concert of zelfs van het dakterras tijdens specifieke evenementen.

(...)

Bovendien is het project ook laureaat van be.exemplary 2016. Het werd door Urban en het gewest in het bijzonder geselecteerd om de kwaliteiten van zijn programma, dat in overleg met de vele belanghebbenden is opgesteld en zorgvuldig rekening houdt met de geuite behoeften en met de beperkingen en aandachtspunten van de wijk. Het project werd eveneens geselecteerd om zijn milieukwaliteiten, zowel qua energieprestaties als qua waterbeheer en de keuze van de gebruikte materialen. Ook de sociale dimensie van de lokale verankering, de gebruiksflexibiliteit en het gedeeld benutten van de diensten zijn factoren die er een schoolvoorbeeld van gebruik van maken.

Het project Centr'Al speelt in op de behoefte aan cultuur- en sportvoorzieningen in de Albertwijk en geeft bewoners de kans zich de wijk weer toe te eigenen dankzij deze nieuwe diensten die in een gebruiksvriendelijke dynamiek worden aangeboden.

De twee bebouwde percelen zijn nu de nieuwe ingangspoorten van de wijk.

Scan deze QR-code om meer te weten over het project

♦♦ DWC «Albert» in Vorst – Project Centr'Al, laureaat be.exemplary 2016 – Architectes: B-architecten & OMGEVING landscape architecture. Séverin Malaud © urban.brussels

Molenwest,
tijdelijk maar
inspirerend

Op initiatief van de Maatschappij voor Stedelijke Inrichting (MSI) en de gemeente Sint-Jans-Molenbeek is 2.800 m² op een site die eigendom is van het gewest, in september 2020 tijdelijk in gebruik genomen.

De site bevindt zich op de hoek van de Ninoofsesteenweg en de Alphonse Vandenpeereboomstraat, net naast de ingang van het metrostation Weststation.

In afwachting van het definitieve gebruik, dat nog door het gewest moet worden bepaald, biedt de voorlopige inrichting van de site voor ten minste drie jaar plaats aan overdekte ruimten voor sportactiviteiten, containers voor de ludieke en creatieve activiteiten van buurtverenigingen die zich richten op een jong publiek, een fablab dat toegankelijk is voor buurtbewoners, en een nieuwe gemeentelijke wijkantenne.

De uitrusting en de inrichting van de site, verwezenlijkt door het bureau 1010 Architecture Urbanism, werden gefinancierd door de MSI. De gemeente zal instaan voor het beheer van de ruimten, in samenwerking met zeven verenigingen die in de wijk actief zijn, met name in het kader van het Stadsvernieuwingscontract «Weststation» (SVC) en het Duurzaam Wijkcontract (DWC) «Rondom Westpark».

Om de dynamiek van het project beter te begrijpen, gaf Urban het woord aan Océane Badiou, coördinator van de sociaal-economische acties van het SVC «Weststation» in de gemeente Sint-Jans-Molenbeek.

● **Urban**

● **O.B.:** Océane Badiou

● **Urban:** Océane Badiou, wat maakt dit initiatief noodzakelijk voor de wijk en op welke noden geeft het een antwoord voor de bewoners?

● **O.B.:** Dit initiatief is een reactie op het gebrek aan openbare ruimte en aan aangename ontmoetingsplaatsen in de wijk. De gebruikers van Molenwest stellen een programmering voor die inspeelt op een behoefte aan buitenschoolse, kunstzinnige of educatieve activiteiten in de wijk. Naast die behoeften van de bewoners krijg ik vaak te horen dat Molenwest een kruispunt van ontmoetingen tussen verenigingen en burgerinitiatieven vormt en dat dit de ontwikkeling van een netwerk, van samenwerkingen en inspiraties ten goede komt.

● **Urban:** Welke activiteitsvormen zijn er georganiseerd en op welk gebied? Konden die activiteiten rekenen op belangstelling van de bewoners?

● **O.B.:** Zonder volledig te willen zijn, gaat het om open workshops of workshops binnen een fablab, allerlei spelen, lezingen, een naschoolse studie, een steunpunt voor hulp bij renovatie, cursussen streetsoccer, een dienst voor psychologische en sociale ondersteuning, buurtcompostering, een repaircafé en nog veel meer. Er worden ook kampen georganiseerd tijdens de schoolvakanties. Het gaat om een programma dat inspeelt op de behoeften en wensen van de wijk. Ook de scholen zijn absoluut vragende partij, zij nemen regelmatig contact op met de vzw om sessies te organiseren voor hun leerlingen.

«Molenwest vormt een kruispunt van ontmoetingen tussen verenigingen en burgerinitiatieven en komt de ontwikkeling van een netwerk, van samenwerkingen en inspiraties ten goede.»

● **Urban:** Burgerparticipatie vormt de sluitsteen van het project. De gebruikers krijgen de kans om mee vorm te geven aan de plek, zich de plek eigen te maken en plaatselijke initiatieven voor te stellen. Wat betekent dit concreet en hoe gebeurt het?

● **O.B.:** Vanuit architecturaal oogpunt heeft de MSI de verenigingen en de gemeente betrokken bij de ontwikkeling van het project door het bureau 1010 Architecture Urbanism. Er zijn ontmoetingen georganiseerd en de architecten hebben geluisterd naar vragen en adviezen. Zo werd op verzoek van de gemeente gezorgd voor een conciërgewoning. Elk budget is echter beperkt en niet aan alle vragen vanuit deze participatie kon een positief gevolg worden gegeven.

Kleine werkzaamheden (schilderwerk, straatmeubilair, enz.) werden hoofdzakelijk uitgevoerd door de vzw's en hun vrijwilligers, maar het was niet gemakkelijk de bewoners erbij te betrekken tijdens de opeenvolgende lockdowns. Recenter hebben we voor het maken van fresco's een stemming georganiseerd bij Molenwest Square, om zowel voorbijgangers als gebruikers van het plein te bereiken en de valkuil van de digitale kloof te vermijden.

Momenteel wordt de burgerparticipatie op verschillende manieren georganiseerd: ofwel via de input van de vzw's, van de conciërge of de gemeente, ofwel via oproepen voor burgerprojecten dankzij de subsidies van het SVC en het DWC. Ik denk echter dat er nog ruimte is voor verbetering, we hebben de activiteiten in Molenwest pas sinds een paar maanden hervat, dus er moeten nog werkmethoden worden uitgeprobeerd en evenementen worden georganiseerd. Er staat bijvoorbeeld een rommelmarkt op het programma, iets wat prachtig is in zijn eenvoud en de bewoners duidelijk in het middelpunt van het evenement plaatst.

● **Urban:** Welke toekomstige projecten gaan er plaatsvinden en lijken u vernieuwend voor de wijk?

● **O.B.:** Algemeen gesproken lijkt de toekomstige ontwikkeling van het braakland van het Weststation mij – zonder daarom innoverend te zijn, want het is nog niet precies genoeg – iets wat aan de verwachtingen beantwoordt en uiterst noodzakelijk is voor de wijk. Met name de tijdelijke bezetting van het wijkkwadrant moet nog worden vastgelegd, dus we zullen zien welke projecten en dynamieken naar voren komen.

● **Urban:** Hoe zou u het welslagen van het project omschrijven? Werden er moeilijkheden ervaren? Welke punten zijn voor verbetering vatbaar?

● **O.B.:** Een troef van het project is dat het om gratis gebruik gaat. Het SVC maakt de betaling van de lasten mogelijk (naast de subsidiëring van de vzw's) en de gemeentediensten zorgen voor het onderhoud van de site en enkele van de verbeteringen die moesten gebeuren. Een tweede grote troef van het project is de zichtbaarheid ervan. In de eerste plaats is het zeer zichtbaar voor de bewoners: de verenigingen slagen erin mensen te bereiken die soms nog nooit in contact zijn geweest met buurthuizen of bepaalde diensten en die een hele reeks kosteloze of bijna kosteloze activiteiten ontdekken.

Bovendien nemen, precies vanwege deze duidelijke zichtbaarheid, veel organisaties contact met ons op om de site te gebruiken voor evenementen en bewustmakingsprojecten die een vlotte toegankelijkheid vergen. Molenwest is ook een steunpunt geworden waar evenementen terecht kunnen die zich op gemeentelijk of gewestelijk niveau afspelen. Dat maakt het mogelijk activiteiten buiten de meest bruisende delen van Molenbeek te brengen, en dat zijn veelal het kanaal en het historische Molenbeek.

Qua coördinatie proberen wij zoveel mogelijk horizontaal te werken en komen wij elke maand bijeen om de problemen en de komende evenementen of projecten te bespreken. Dat is meteen ook een moment waarop mensen en verenigingen met een initiatief hun idee kunnen komen voorleggen en op die manier de goedkeuring vragen van alle gebruikers van Molenwest.

Het moeilijkst is de aanwezige organisaties te laten samenleven, want ze zijn weliswaar geselecteerd door de MSI en de gemeente (verenigingen van het DWC en het SVC), maar ze hebben niet samen een

▲ SVC «Weststation» en DWC «Rondom Westpark» – Tijdelijk gebruik Molenwest.
Architecten: 1010 Architecture Urbanism bv. © 1010 architecture urbanism bv

project ingediend en het zijn zeer uiteenlopende organisaties.

Toch denk ik dat precies die verschillen ook een rijkdom zijn: de organisaties hebben verschillende activiteiten, werkmethoden en werktalen. Wij leren onze communicatie te vervolmaken en elkaars gezichtspunt te begrijpen. In de beginperiode speelden de projecten zich min of meer «naast elkaar» af en trad de gemeente op als een soort scheidsrechter om het gebruik van de ruimten, de uurregelingen, enz. vast te leggen.

Deze situatie is geëvolueerd en er komen steeds meer partnerschappen, waardoor wij een stap opzij kunnen zetten en het project autonoom kan worden.

Scan deze QR-code om de
lange versie van het interview
te lezen

05 • Juridisch advies

Een proactief juridisch kenniscentrum

Met het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO) en de bijhorende uitvoeringsbesluiten, de stedenbouwkundige verordeningen en andere regelgevende instrumenten beoogt de stedenbouwkundige regelgeving in het Brussels gewest de verbetering van de levensomstandigheden door de inwoners te garanderen dat een harmonieuze ontwikkeling gerespecteerd wordt. Deze noodzakelijke normen dragen bij tot het ontwikkelen en inrichten van het gewestelijke grondgebied om een duurzaam antwoord te bieden op de sociale en economische noden en op behoeften van de gemeenschap op het vlak van erfgoed en milieu.

Om in te spelen op de strategische beleidslijnen die de regering nastreeft, is het voor Urban een erezaak deze wet- en regelgevingsinstrumenten aan te passen. Voor deze en vele andere taken beschikt Urban over een operationele directie, de directie Juridische Zaken, die van Urban een proactief centrum van juridische expertise maakt.

De directie Juridische Zaken is een referentiecentrum voor alle juridische aangelegenheden, gaande van geschillen en advies tot de bestrijding van inbreuken en de behandeling van beroepen.

De teams van Urban pakken meer bepaald een aantal grote projecten aan: zij begeleiden en implementeren de hervorming van het BWRO op het vlak van stedenbouwkundige vergunningen, het beschermingsbeleid voor erfgoed, en de controle en inbreuken; zij werken in overleg met de partners het besluit «vrijstellingen» uit; zij zijn eveneens belast met de hervorming van de gewestelijke stedenbouwkundige verordening (GSV) om te voldoen aan de doelstellingen van de regering; zij werken ook aan de hervorming betreffende de premies voor renovatie en voor verfraaiing van gevels of bieden ondersteuning bij de invoering van een veralgemeend voorkooprecht.

Zo zorgt de directie Juridische Zaken voor het verlenen van juridische ondersteuning, zowel intern als extern, werkt zij ontwerpen van ordonnanties en besluiten uit, behandelt zij beroepen tegen beslissingen tot toekenning of weigering van stedenbouwkundige vergunningen, maakt zij een einde aan inbreuken op de geldende stedenbouwkundige wetgeving en erfgoedwetgeving en volgt en analyseert zij nieuwe regelgeving die in het Belgisch Staatsblad wordt gepubliceerd. Urban draagt eveneens bij tot de doeltreffende verdediging van de belangen van het gewest in het kader van geschillen en tot de doeltreffende ondersteuning van het Stedenbouwkundig College het Milieucollege in hun respectieve adviserende en besluitvormende rol.

(...)

Bovendien starten de teams van Urban, zodra de aanpassingsprocessen van de verschillende regelgevende instrumenten voltooid zijn, eveneens met de analyse van de toepassing van de uitgevoerde hervormingen en met het onderzoek betreffende de eventuele noodzaak van aanpassingen.

Nieuwigheden met betrekking tot het BWRO

Schoolvoorzieningen en sociale woningen

De algemene beleidsverklaring voor de legislatuur 2019-2024 berust op drie pijlers, waarvan de eerste de ontwikkeling is van een gewest dat iedereen de omstandigheden voor een menswaardig leven garandeert. Een van de maatregelen die bijdragen tot de verwezenlijking van die doelstelling is de noodzaak om enerzijds de voorwaarden te garanderen voor toegankelijk onderwijs aangepast aan de realiteit van Brussel en anderzijds de toegang tot huisvesting tegen een redelijke kostprijs te waarborgen.

De algemene beleidsverklaring plant dan ook de verlenging van het Schoolplan tot minstens 2025, met bijzondere aandacht voor de architecturale kwaliteit van de projecten, en tegelijk de invoering van een versnelde procedure voor de behandeling van aanvragen voor stedenbouwkundige vergunningen voor projecten met ten minste 25 procent openbare huisvesting.

In 2020 heeft Urban nagedacht over een hervorming van het BWRO waarin beide doelstellingen zijn opgenomen.

Na raadpleging van de instanties heeft de regering op 15 oktober 2020 het ontwerp van ordonnantie tot wijziging van hoofdstuk III bis van titel IV van het BWRO aangenomen.

Dit ontwerp van ordonnantie, dat meteen ter goedkeuring aan het Brussels parlement is toegezonden, beoogt in wezen een verkorting van de onderzoekstermijn om een sneller onderzoek mogelijk te maken voor dossiers met aanvragen van stedenbouwkundige vergunningen voor de bouw van schoolvoorzieningen of voor het vergroten van de capaciteit van schoolvoorzieningen, alsook voor de bouw van sociale woningen als die ten minste 25% van de totale vloeroppervlakte van de aanvraag beslaan.

De op 28 januari 2021 aangenomen ordonnantie tot wijziging van hoofdstuk III bis van titel IV van het BWRO is op 13 mei 2021 in

werking getreden en zal tot en met 30 juni 2025 van kracht zijn.

De regeringsbesluiten tot wijziging van de ontvangstformulieren en de samenstelling van het aanvraagdossier voor een stedenbouwkundige vergunning zijn eveneens aangenomen, om rekening te houden met de door deze ordonnantie aangebrachte wijzigingen.

Gezondheidscrisis: besluiten betreffende de bijzondere machten

Als reactie op de pandemie van het coronavirus heeft de federale staat twee keer tot lockdownmaatregelen beslist. Deze lockdownmaatregelen brachten de continuïteit van de openbare dienstverlening en de daadwerkelijke uitoefening van de rechten van de burgers in het gedrang en hebben de regering er daarom toe gebracht besluiten van bijzondere machten aan te nemen om: hetzij de in de wet- en/of regelgeving die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van toepassing is vastgelegde verplichte termijnen of termijnen waarvan het verstrijken een rechtsgevolg heeft op te schorten, hetzij bepaalde termijnen die specifiek zijn voor de door het BWRO georganiseerde procedure te verlengen. Ook werden aanpassingen aangenomen op het vlak van openbare onderzoeken en de overlegcommissie.

Op het gebied van stadsherwaardering zijn met een besluit van bijzondere machten bepaalde termijnen verlengd die zijn vastgelegd in de organieke ordonnantie van 6 oktober 2016 betreffende de stadsherwaardering. Dit besluit voorzag aldus in de opschorting van bepaalde uitwerkings- of uitvoeringstermijnen, zoals ze bepaald zijn in het kader van de Duurzame Wijkcontracten, de Stadsvernieuwingscontracten en het Stadsbeleid.

Evaluatie van het BWRO

De ordonnantie van 30 november 2017 tot hervorming van het BWRO is in werking getreden op 1 september 2019. Volgens de gewestelijke beleidsverklaring diende het nieuwe BWRO één jaar na de inwerkingtreding ervan, d.w.z. vóór 1 september 2020, te worden geëvalueerd.

Wegens de door de gezondheidscrisis veroorzaakte moeilijkheden werd deze doelstelling verdaagd, met name op verzoek van de gemeentebesturen. De vergunningverlenende overheden is niettemin verzocht hun mening over de BWRO-hervorming tegen eind 2020 in te dienen.

Op basis van alle gemaakte opmerkingen heeft Urban een eerste synthese gemaakt.

De hervormingen van de GSV en het besluit «vrijstellingen»

In juni 2020, in de context van de gezondheidscrisis, heeft de Gewestelijke Ontwikkelingscommissie (GOC), haar advies gegeven over de gewestelijke stedenbouwkundige verordening (GSV) en het besluit «vrijstellingen», waarmee de in 2019 gestarte raadplegingsfase werd afgesloten. Het wetgevend proces voor het aannemen van deze teksten werd evenwel beïnvloed door de nieuwe doelstellingen die zijn vastgelegd in de algemene beleidsverklaring 2019-2024.

Het tweede kwartaal van 2020 is dus een scharnierperiode geweest, waarin de teams die belast waren met de hervorming van de GSV en het besluit «vrijstellingen», zich hebben ingespannen om de verschillende adviezen en opmerkingen te analyseren en om na te gaan of het project strookte met de doelstellingen van de nieuwe algemene beleidsverklaring.

Zich bewust van de uitdagingen waarmee het gewest geconfronteerd wordt – en in toenemende mate zal worden – is uiteindelijk besloten te beginnen met een volledig nieuw ontwerp van GSV, hetgeen impliceert dat een nieuw MER (milieueffectenrapport) moet worden opgesteld en dat nieuwe openbaarmakingsmaatregelen en verzoeken om advies moeten worden georganiseerd.

In het kader van de hervorming van het besluit «vrijstellingen», dat het besluit van 13 november 2008 opheft en vervangt, en dat parallel loopt met de nieuwe GSV, werd beslist om een eerste wijziging – waarvoor in 2020 de aanzet werd gegeven – door te voeren

aan het besluit «vrijstellingen», zodat de aanneming van bepaalde vrijstellingen, waarop zowel de burgers en bepaalde sectoren als de vergunningverlenende overheden rekenen, geen vertraging oploopt. De keuze voor het aannemen van een nieuwe GSV vindt zijn verklaring in de wens om belangrijke luiken van het ontwerp weer op de agenda te zetten.

In 2021 zullen aldus vier thema's worden onderzocht en besproken: de verdichting van het Brusselse bebouwde weefsel in relatie tot de evolutie van de bouwprofielen van aaneensluitende gebouwen; het begrip woning en de aanpassing van de bewoonbaarheidsnormen aan de nieuwe woonvormen; een degelijker inrichting van de openbare ruimte op basis van een globale vormgeving van deze ruimte, in dienst van ambitieuze milieudoelstellingen; de kwestie van de parkeernormen buiten de openbare weg en, in het bijzonder, de indeling van het gewestelijk grondgebied en de drempelwaarden van parkeerplaatsen voor woningen.

De samenstelling van een comité van deskundigen dat voorstellen moet doen over de vier genoemde thema's, en de lancering van een nieuwe milieuanalyse, gevolgd door de goedkeuring van een nieuwe ontwerp-GSV door de Brusselse regering zijn de ambities voor 2021.

Integratie van richtlijnen in het Brussels stedenbouwwrecht

Twee Europese richtlijnen zullen via het besluit «vrijstellingen» in het Brussels stedenbouwwrecht worden geïntegreerd:

- richtlijn 2018/1972 van 11 december 2018 tot vaststelling van het Europees wetboek voor elektronische communicatie en haar uitvoeringsverordening 2020/1070 van de Commissie van 20 juli 2020 tot vaststelling van de kenmerken van draadloze toegangspunten met klein bereik krachtens artikel 57, lid 2, van richtlijn (EU) 2018/1972 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van het Europees wetboek voor elektronische communicatie;
- richtlijn 2018/2001 van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen.

Over stedenbouwkundige overtredingen

In de loop van dit bijzonder atypische jaar heeft de cel Inspectie van Urban 75 processen-verbaal opgesteld, waarvan 54 voor nieuwe overtredingen. Hoewel het opstellen van een maximaal aantal processen-verbaal geen doel op zich is — daarnaast werden 95 ingebrekestellingen verzonden — is dit aantal een duidelijke indicator van het activiteitsniveau. Het feit dat drie interne inspecteurs aan de basis lagen van 20% van alle nieuwe vaststellingen die in het gewest werden opgesteld, en daarmee voor het eerst de gemeenten overtroffen, is dus verre van onbeduidend.

Hoewel de opdracht was voorrang te geven aan het behandelen van meldingen door burgers en besturen, was het eveneens de bedoeling bepaalde initiatieven te nemen via spontane controles. Helaas moest daaraan een einde komen door de impact van de maatregelen in verband met het coronavirus. Maar aangezien de helft van de spontane controles tot dusver tot vaststellingen van overtredingen heeft geleid, is het van belang daar ook in de toekomst middelen voor te blijven uittrekken.

Daarnaast registreerde de cel Administratieve Sancties voor het tweede jaar op rij een stijging van het aantal genomen beslissingen met 25%. Met de bijkomende versterking hoopt de cel van Urban dit resultaat over te doen en zo haar achterstand verder te kunnen verkleinen, de taakverdeling draaglijker te maken en vooral haar resultaten op het terrein te versnellen.

Stedenbouwkundige overtredingen gaan helaas vaak gepaard met andere misdrijven. Samenwerking met andere besturen kan dus bijdragen tot een betere opsporing en snellere resultaten op het terrein mogelijk maken. In de loop van 2021 zal worden getracht de sporadische contacten uit het verleden om te zetten in structurele samenwerkingsvormen.

Goed om te weten

Instelling van een nieuwe veralgemeende voorkoopperimeter

In de gewestelijke beleidsverklaring staat dat de regering een gewestelijke strategie zal uitwerken voor de verwerving en renovatie van woningen en dat in dit kader een veralgemeende voorkoopperimeter zal worden ingesteld om acties gericht op bestaande gebouwen te bevorderen.

De denkoefening over dit nieuwe instrument is in september 2020 begonnen. In dit kader heeft de werkgroep voorgesteld de doelstellingen van dit instrument uit te breiden ten gunste van de ontwikkeling van stadslandbouw.

De ambitie voor 2021 is het BWRO te wijzigen om dit nieuwe instrument erin te integreren en een nieuw digitaal platform te creëren om het beheer van dossiers die te maken hebben met voorkoop («veralgemeend» of «specifiek») te verbeteren, in samenwerking met de Koninklijke Federatie van Notarissen.

► Kantoren van Urban op de Kunstberg.
Stijn Bollaert © urban.brussels

06 • Kennis & sensibilisering

archiweek 2020,
een werkelijk
“fundamentele” editie

Architectuur vormt de achtergrond van onze sociale activiteiten en geeft deze tegelijkertijd vorm. Om bij te dragen aan maatschappelijke verandering moet architectuur de instrumenten herzien die zijn gedefinieerd door onze huidige systemen, die hoofdzakelijk maximale efficiëntie en productie beogen. Wij zitten midden in een bezinning over de toekomst – ingegeven door het coronavirus, maar tegelijkertijd aangespoord door veel bredere thema's als machtsverhoudingen en de klimaatcrisis – en wereldwijd over het gevoel van verlies van positieve toekomstvooruitzichten voor de mensheid.

Door bij de inrichting van onze ruimten voorrang te geven aan de fundamentele handelingen (Fundamental Acts) van het menselijk leven, kunnen we misschien onze gemeenschappelijke prioriteiten herdefiniëren en de collectieve macht terugwinnen om vorm te geven aan een genereuze en solidaire wereld, zowel voor onszelf als voor de generaties van morgen. Die fundamentele handelingen stellen ons in staat collectief en individueel betekenis te geven: samen leven, leren, vieren, liefhebben en rouwen.

Traumnovelle • humbble • Katia Truijen

Voor het eerst is een collectief van curatoren uitgenodigd om hun visie op hedendaagse architectuur te presenteren en actief deel te nemen aan de programmering van de archiweek 2020, met Fundamental Acts als thema.

Het curatorenteam van deze tweede editie brengt drie complementaire profielen samen: het Brusselse architectenbureau Traumnovelle, het exploratief designlab humbble en onderzoekster en muzikante Katia Truijen.

Het drietalige team deelt een uitgesproken belangstelling voor kwaliteitsruimte als ruggengraat voor onze collectieve manieren van leven.

De intentie van de curatoren was een kijk te bieden op de Brusselse architecturale creatie die in staat is om maatschappelijke veranderingen in gang te zetten en vorm te geven. Architectuur is vanuit die optiek veel meer dan de formele drager van ons dagelijks leven, en biedt ruimte aan de rituelen van het collectieve leven.

De twintig voor het publiek opengestelde gebouwen waren goede voorbeelden van het vermogen om de maatschappelijke veranderingen die onder een van de vijf thema's van de fundamentele handelingen vallen, in gang te zetten of ervan te getuigen. De rondleidingen stelden het publiek in staat om niet alleen elke plek zelf te leren kennen — haar geschiedenis, haar ruimtelijke compositie, haar materiële constructie — maar ook haar bredere betekenis, de aandachtspunten waar zij voor staat en de maatschappelijke vragen die zij oproept.

(...)

Vijf bezoeken (één per categorie) werden georganiseerd in de vorm van interactieve rondleidingen, die het publiek in staat stelde om in een meer verdiepend en dynamischer format kennis te nemen en in gesprek te gaan over de ruimte. Het curatorenteam vond het namelijk belangrijk het besef over te brengen dat alle interpretaties, percepties en beschouwingen over architectuur het bespreken waard zijn en niet moeten worden beperkt tot een elitair, verticaal discours. Het voeren van een debat werd dan ook telkens aangemoedigd tijdens alle bezoeken.

Zo werd het publiek uitgenodigd om architectuur niet te zien als een statische drager, maar als een plek voor verandering. Deze editie van de archiweek was een groot succes, ondanks de gezondheidscrisis.

FUNDAMENTAL ACTS, visie van de curatoren

FUNDAMENTAL ACTS pleit voor een architectuur die zich toelegt op de essentiële rituelen die betekenis geven aan ons collectief en individueel handelen – samen leven, leren, vieren, liefhebben en rouwen.

LEVEN, EDUCATIE, CEREMONIE, LIEFDE en DOOD zijn de fundamentele handelingen die zowel het heden als de toekomst van onze samenlevingen definiëren. Geïnspireerd door het voorstel van het Italiaanse radicale architectencollectief Superstudio in het begin van de jaren zeventig om de grote vragen van het leven opnieuw centraal te stellen in de architectuurpraktijk, is FUNDAMENTAL ACTS een uitnodiging om de rituelen die samenlevingen doen ontstaan opnieuw te evalueren, te eren, te transformeren en een plaats te geven en om opnieuw genereuze ruimten te definiëren waarin deze rituelen kunnen tot ontplooiing kunnen komen. Ruimten om in te wonen, die ons in staat stellen in al onze veelheid samen te leven. Ruimten om te leren, onze kennis over te dragen en uit te wisselen. Ruimten bestemd voor feesten en gebeurtenissen die we samen vieren. Ruimten voor liefde, zorg en solidariteit. Ruimten van rouw en herinnering. Ruimten die ons samenbrengen, die ons in staat stellen samen te leven en te groeien, ondanks onze verschillen.

1. LEVEN

Ooit, in het begin van de 20e eeuw, pleitten architecten en stedenbouwkundigen voor een scheiding van functies. Dat heeft geleid tot steden

die opgesplitst zijn in wijken met één functie en georganiseerd zijn op basis van transportinfrastructuur. Het heeft ook geleid tot een uiterst normatieve en sturende stedelijke ruimte, die weinig plaats laat voor verkenning, uitzonderingen en verandering. Hierdoor valt moeilijk om te gaan met maatschappelijke veranderingen, zelfs wanneer ze voor de hand liggen of belangrijk zijn. Een normatieve stad reproduceert zichzelf en laat geen kritiek toe. Het leven is echter niet statisch of onderworpen. Het leven is soepel en voortdurend in beweging. Het leven is veerkrachtig, en zoals water steen kan breken zoekt het leven zich een weg in de barsten van de geïnstitutionaliseerde stad. Het leven zoekt naar manieren van wonen die ons in staat stellen samen te bestaan, zowel met elkaar als met de wereld in ruime zin.

2. EDUCATIE

Zoals filosoof Michel Foucault opmerkte hebben onderwijsinstellingen door de geschiedenis heen veel gemeen met andere instellingen, zoals gevangenissen. Geesten en lichamen onder controle houden met architectuurelementen die aan gevangenissen doen denken, heeft geleid tot een tuchtmaatschappij. Wij zijn van mening dat leren ook kan plaatsvinden in informele contexten, of binnen ruimtelijke schikkingen die aanzetten tot verkenning en nieuwsgierigheid, en tot horizontale uitwisseling. Een levenslange aangelegenheid die zich niet alleen afspeelt in vooraf afgebakende ruimten. Het gaat om een voortdurende uitwisseling die ons kan helpen

globale problemen aan te pakken, bijvoorbeeld door innovatie, maar ook lokale problemen door betrokkenheid van de gemeenschap.

3. CEREMONIE

Momenten waarop collectief iets wordt gevierd, zorgen voor solidaire en inclusieve sociale groepen. Ze vormen de ruggengraat van de collectieve identiteit en kunnen een belangrijke rol spelen in de belangrijkste ervaringen van ons leven. Ze werken verbindend en stellen ons in staat een groep te vormen uit een som van individuen. Plechtigheden mogen echter niet neerkomen op blinde verknochtheid aan achterhaalde handelingen van middeleeuwse instellingen, zoals staat, godsdienst en patriarchaat. Er beweegt tegenwoordig zoveel dat we het recht hebben rituelen en feesten te zoeken, te ensceneren en door te voeren waaruit een vreugdevoller en wenselijker toekomst kan ontstaan.

4. LIEFDE

Terwijl gezondheidszorg steeds meer gemedicaliseerd wordt en solidariteit tussen mensen voortdurend wordt ondermijnd door politieke en economische omstandigheden, heeft de manier waarop wij voor elkaar zorgen een grote impact op sociale verbondenheid, gezondheid en geluk. Belangstelling hebben voor de plaats van liefde in de openbare ruimte is belangrijk, omdat liefde iets is dat we geneigd zijn te verbergen of dat dienst doet om daden van pure consumptie te verhullen. Liefde is een collectieve daad. Door collectief over liefde te praten, kunnen we het ook hebben over de toekomstige collectieven die we wensen. Niet alleen tussen mensen, maar ook met andere stadsbewoners, dieren en planten.

5. DOOD

De dood wordt steeds meer weggemoffeld en door die onzichtbaarheid zijn we steeds minder in staat met verdriet om te gaan. Collectief omgaan met de pijn van verlies helpt bij het vormen van onze collectieve mythen en herinneringen. De dood kan echter ook worden gelijkgesteld met een wedergeboorte.

Door voorrang te geven aan wat ons samenbrengt bij het creëren en herbenutten van onze ruimten kunnen we misschien bijdragen aan het herbepalen van onze gemeenschappelijke prioriteiten en een collectieve macht grijpen die vorm kan geven aan een genereuzere en inclusievere wereld, zowel voor de generaties van morgen als voor onszelf.

- Traumnovelle • humbble • Katia Truijen, het curatorenteam van de archiweek 2020

Goed om te weten

Urban Summer 2021 als verlengstuk van de ambities

Een belangrijk onderdeel van wat de curatoren voorstelden bestond uit vijf «activeringen». Die activeringen moesten momenten zijn waarop bepaalde gebruiken in contact kwamen met ruimten en uit deze ontmoeting moest een element van verrassing of zelfs confrontatie ontstaan. Deze onverwachte, bijna scenografische momenten riepen vragen op bij de ruimte als drager van één enkel programma, en nodigden uit om architectuur te zien als een flexibele drager, die altijd kan worden toegeëigend, ongeacht zijn beperkingen.

Door de onzekerheid in verband met de pandemie kon dit aspect voor de archiweek 2020 niet worden ingevuld, maar het voorstel speelde wel in op de ambitie van Urban om een feestelijk en bundelend moment te creëren dat het publiek uitnodigt om belangstelling te tonen voor thema's die verband houden met hedendaagse architectuur: dat evenement werd de Urban Summer, die in juni 2021 plaatsvond op de Kunstberg.

Scan deze QR-code en bezoek de website van archiweek

- ▲ Urban Summer 2021 – Ruimtelijke activering over het thema educatie als fundamentele handeling, door architect Jean-Benoît Vétillard. Jonathan Ortegat © urban.brussels
- ◆ Begijnhofkerk Sint-Jan-de-Doper in Brussel, op het programma van de archiweek 2020. Philippe Braquenier © urban.brussels
- ▼ Urban Summer 2021 – Portret van een van de curatoren, Johnny Leya van het architectenbureau Traumnovelle. Jonathan Ortegat © urban.brussels

▲• Het 22/3 Herdenkingsmonument in het Zoniënwoud in Ukkel, op het programma van de archiweek 2020 – Architecten : Bas Smets, Philippe Braquenier © urban.brussels
 ▲• Restaurant Albert van de Koninklijke Bibliotheek in Brussel, op het programma van de archiweek 2020 – Architecten: agmen, © Melvinkobe
 ► École secondaire plurielle Maritime in Sint-Jans-Molenbeek, op het programma van de archiweek 2020 – Architecten: VERSA. © Stijn Bollaert

De dynamische landschapsatlas van Brussel

In de regeerverklaring van juli 2019 is opnieuw bevestigd in welke mate ruimtelijke ordening en stadsontwikkeling een essentieel onderdeel en dito instrument vormen bij de opbouw van de stedelijke identiteit en de Brusselse samenleving, met name door de kwaliteit van de leefomgeving en de openbare ruimte te verbeteren, door een ambitie om bestaande gebouwen op grote schaal duurzaam te renoveren, door nieuwe kwaliteitsarchitectuur te stimuleren die rekening houdt met het beginsel van contextualisering van bouwprofielen, door de grote beginselen van landschappelijke en stedelijke kwaliteit in de strategische zones te integreren en door erfgoed als belangrijk baken voor de inwoners te behouden.

Om deze grote opties operationeel te maken, is Urban begonnen met een brede denkoefening, over zijn actieterreinen heen, over het begrip «stadslandschap». Onder leiding van de directie Kennis & Communicatie en in nauw overleg met de andere directies van Urban is het project Dynamische landschapsatlas van Brussel bedoeld om deze denkoefening verder te ontwikkelen in het kader van de uitwerking van een instrument dat tegemoet moet komen aan de noden van Urban om de landschapskwaliteit beter in rekening te brengen bij stadsinrichtingsprojecten op het gewestelijk grondgebied.

Met deze denkoefening wil het gewest eveneens de verbintenissen nakomen die het is aangegaan in het kader van de Europese Landschapsconventie (Firenze – 2000), die sinds 2005 van kracht is: een landschapsbeleid kunnen uitstippelen.

Het project wil op de schaal van Urban het instrument zijn voor dit beleid, steunend op de Europese definitie «een gebied zoals dat door mensen wordt waargenomen en waarvan het karakter bepaald wordt door natuurlijke en/of menselijke factoren en de interactie daartussen» en op de voorgestelde methodologie: de landschappen op het hele grondgebied identificeren, de kenmerken ervan maar ook de dynamieken en de druk waardoor ze veranderen analyseren, transformaties volgen, de geïdentificeerde landschappen kenschetsen met inachtneming van de bijzondere waarden die de betrokken actoren en bevolkingsgroepen eraan toekennen, en voor de geïdentificeerde en gekenschetste landschappen doelstellingen inzake landschapskwaliteit formuleren na raadpleging van het publiek.

(...)

De vorm van de atlas moet weliswaar nog worden bepaald, maar het project heeft als ambitie het verwezenlijken en toegankelijk maken van een inventaris van de Brusselse landschappen, van een overzicht met opmerkelijke uitzichten en stadsbeelden, van een instrument om de landschappelijke impact van nieuwe constructies te evalueren en van een fotografisch observatorium van de transformaties van het stedelijk weefsel.

In 2020 werd gewerkt aan een eerste verkennende fase die hoofdzakelijk intern binnen Urban plaatsvond. In 2021 is de eerste fase van een meer operationele aard over stedelijke uitzichten gestart, die in de loop van 2022 tot publicaties en mededelingen zou moeten leiden.

Goed om te weten

Be Sustainable, een deelplatform voor de duurzame Brusselse wijken
Be Sustainable, dat in oktober 2019 van start ging, is een initiatief van het Brussels gewest, onder impuls van de ministers van Ruimtelijke Ordening, Leefmilieu en Stedenbouw. Het geniet de steun van vijf gewestelijke instellingen die actief zijn op het gebied van ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing in Brussel: Urban, Leefmilieu Brussel, Perspective, de Maatschappij voor Stedelijke Inrichting (MSI) en de Bouwmeester Maître Architecte.

Dit vernieuwend deelplatform stelt publieke en private actoren in de sector ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing in staat grootschalige wijk- of stadsontwikkelingsprojecten zo aan te pakken dat de klimaatdoelstellingen voor de lange termijn en een krachtige ambitie op het vlak van duurzaamheid er deel van uitmaken.

Eenzijds brengt het platform instrumenten, inspiratiebronnen en gedeelde kennis bijeen in een netwerk, anderzijds biedt het begeleiding, met name via de facilitator duurzame wijken.

Binnen de Duurzame Wijkcontracten konden Be Sustainable en de facilitator een rol spelen als aanvulling op het uitwerkingsproces voor de programma's van de 10e reeks, begin 2020. De thema's water, natuur en bodembeheer kregen daarbij bijzondere aandacht en konden in deze diagnostische fase op de schaal van de verschillende wijken worden uitgewerkt. Voor de 11e reeks is ervoor gekozen het instrument Be Sustainable op te nemen vanaf de fase van de oproep tot kandidaatstelling.

Voor het eerst moesten de kandidaatsdossiers die de gemeenten in juni 2020 indienden, een nauwkeurig stramien volgen waarin voor elke voorgestelde perimeter het potentieel en de aandachtspunten in verband met de tien thema's van Be Sustainable aan bod kwamen.

«Interurbain», panoramische beelden op doek van stadsarchitectuur door kunstenaar en fotograaf Marin Kasimir in het metrostation Coovi in Anderlecht, opgenomen in de inventaris van het roerend erfgoed. © STIB/MIVB

Internationale relaties

Beheer van proefprojecten, betrokkenheid bij diverse kaderakkoorden, opvolging van de culturele conventies van de Unesco en de Raad van Europa, ontvangst van buitenlandse delegaties, deelname aan talrijke internationale colloquia, delen van methodologieën en instrumenten, uitwisseling van knowhow en expertise, samenwerkingsacties: door het gewest buiten onze grenzen te vertegenwoordigen, kunnen we Brussel in de verf zetten, de werkwijzen van het gewest verrijken en er een internationale referentie van maken voor thema's die verband houden met de stad, ruimtelijke ordening en architecturale innovatie.

De door Urban gelanceerde reeks Urban International Symposiums past trouwens in dit streven om Brussel een plaats te geven op het gebied van hedendaagse architectuur en het erfgoed van morgen, door gewestelijke, nationale maar ook internationale ontmoetingen en uitwisselingen te organiseren en door een beroep te doen op de ervaring en deskundigheid van actoren uit de hele wereld. Ook streeft Urban ernaar zijn aantal Engelstalige publicaties te vergroten en daardoor het bereik te verruimen.

Door buiten de geografische grenzen van het gewest te werken beantwoordt Urban aan de doelstellingen om van Brussel een ambitieuze, dynamische en naar de wereld gerichte metropool te maken.

Dankzij een internationale vertegenwoordiging kan Urban veel goede praktijken uitwisselen en doelstellingen halen op het vlak van innovatie, internationale solidariteit en samenwerking tussen steden en regio's. Op die manier breidt Urban zijn partnerschappen uit, zorgt het voor tal van synergieën en voor inbreng in het architecturale debat dat een wederzijdse verrijking tussen verschillende culturen mogelijk maakt.

Ondanks de gezondheidssituatie konden in 2020 op het internationale forum meerdere belangrijke projecten worden geconcretiseerd voor de vertegenwoordiging van Urban en van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in ruimere zin.

World Urban Forum Abu Dhabi

Om de twee jaar organiseert UN-Habitat de belangrijkste internationale ontmoeting over stedelijke kwesties, het «World Urban Forum»: een open en inclusief platform, gekoppeld aan een deelname van hoog niveau, waar de stedelijke agenda voor duurzame ontwikkeling wordt vastgelegd.

De tiende editie, met als thema «Cities of Opportunities: Connecting Culture and Innovation», vond plaats in Abu Dhabi van 8 tot en met 13 februari 2020. Urban maakte deel uit van de officiële Brusselse delegatie onder leiding van staatssecretaris Pascal Smet, met een vertegenwoordiging van het Brussels Parlement en Brussels International.

Het gewest nam niet alleen deel aan conferenties, projectpresentaties en informatie-uitwisselingsmomenten, maar was ook zichtbaar met een stand die gewijd was aan de duurzame en innovatieve projecten van Brussel waarvan de uitvoering aan Urban was toevertrouwd. Het was een gelegenheid om plaatselijke en regionale kennis over duurzame verstedelijking te delen en te vergroten en om wereldwijde uitwisseling en samenwerking aan te moedigen.

ISOCARP, World Planning Congress

In juni 2020 besliste de Brusselse regering haar officiële kandidatuur in te dienen als gaststad voor het 58e wereldcongres over planning van ISOCARP, het wereldwijde netwerk van stedenbouwkundigen.

Met het thema «From Wealthy to Healthy Cities» kan Brussel zich internationaal positioneren in het huidige debat over steden. De voorbereiding van de

kandidatuur en de follow-up ervan zijn toevertrouwd aan Urban, in samenwerking met Perspective en Leefmilieu Brussel en in overleg met visit.brussels. Brussel zal uiteindelijk de eer genieten dit prestigieuze evenement te organiseren in oktober 2022!

Metropolis

Het proefproject «Revitalisation strategies through urban projects» van het Brussels gewest, dat Urban samen met Montréal, Lyon en Parijs heeft uitgevoerd, is voltooid. Het rapport werd in 2021 gepubliceerd op de website van Metropolis, de organisatie van grote metropolen die wereldwijd 141 steden en regio's met meer dan een miljoen inwoners groepeerd.

Op 30 november 2020 werd het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verkozen tot ondervoorzitter voor Europa en tot penningmeester van Metropolis, vertegenwoordigd door staatssecretaris Pascal Smet en Brussels International. In die context heeft de regering in december 2020 het project «Rethink public space» goedgekeurd, een internationale uitwisseling van expertise en goede praktijken die Metropolis in samenwerking met Urban zal realiseren. De resultaten zullen begin 2022 worden megedeeld.

European Week of Regions and Cities

Urban heeft deelgenomen aan de «European Week of Regions and Cities», het grootste evenement in Europa gewijd aan regionaal en stedelijk beleid. De editie van 2020 werd uitsluitend digitaal georganiseerd. BruGIS, het geografisch informatiesysteem van Urban, heeft aan de online sessie «Territorial data: maps and visualisations» bijgedragen met een demonstratie van digitale cartografie in Brussel. Op de virtuele stand van het gewest werden daarnaast andere projecten van Urban voorgesteld.

Europese metropool Rijsel

In samenwerking met Perspective draagt Urban bij aan uitwisselingen met de Europese metropool Rijsel over de duurzame ontwikkeling van het grondgebied. In juni 2020 vond een webinar plaats over de circulaire en productieve stad.

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de bilaterale overeenkomst met Rijsel zijn voor 2022 nog meer activiteiten gepland.

Via deze verschillende internationale projecten werken wij aan de verbetering van het externe imago van Urban en aan de voortzetting van de innovatie van onze kernactiviteiten en bevoegdheden. Dit werk is transversaal en bestrijkt alle gebieden waarin Urban en zijn directies werkzaam zijn en steunt op de bijdrage van elk van onze diensten.

Scan deze QR-code en ontdek de video die Urban voor het World Urban Forum 2020 heeft gemaakt

◀ Stand van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, door Urban verwezenlijkt voor het World Urban Forum 2020. © urban.brussels

Goed om te weten

Meer zichtbaarheid voor onze tradities

Met het oog op de erkenning op de representatieve lijst van het immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid dient Urban namens België en Frankrijk een dossier in over de levende cultuur van de kermis en de foorkunsten in België en Frankrijk.

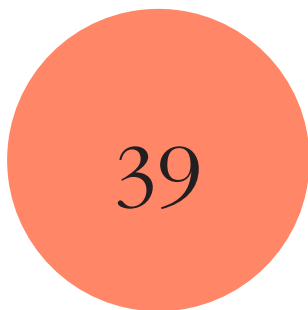
Festivals, kermissen, volksfeesten en foorkunsten hebben zowel in België als in Frankrijk een aanzienlijk cultureel belang. In deze pandemieperiode, een bijzonder donkere tijd voor foorkramers aangezien hun activiteiten al een aantal maanden stilliggen en hun rondtrekkende levenswijze duidelijk niet in dank wordt afgenomen, willen wij dit erfgoed heel graag onder de aandacht brengen en promoten. De kermiscultuur staat op de inventaris van het immaterieel cultureel erfgoed van alle entiteiten in België en Frankrijk.

Dit dossier is de vrucht van een langdurig overleg tussen België en Frankrijk, gecoördineerd door het Musée des Arts forains van Les Pavillons de Bercy en het Franse Ministerie van Cultuur, en genoot de ruime steun van de erfgoedgemeenschappen. Dit is het eerste internationale dossier over immaterieel cultureel erfgoed dat door het gewest bij de Unesco is ingediend. Een dossier over het Bloementapijt is eveneens in voorbereiding en zal in 2022 worden ingediend.

Er wordt gewerkt aan een website voor het inventariseren van immaterieel erfgoed, een dynamisch platform dat de zichtbaarheid van de immateriële culturele tradities en praktijken in het gewest zou moeten verbeteren volgens het stramien van reeds bestaande sites over het onroerend en het roerend erfgoed.

07 • Cijfers 2020

Nieuwe medewerkers

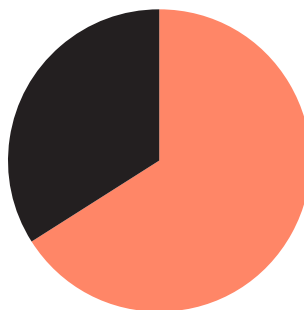
39 nieuwe medewerkers

Werknemers op 31.12.2020

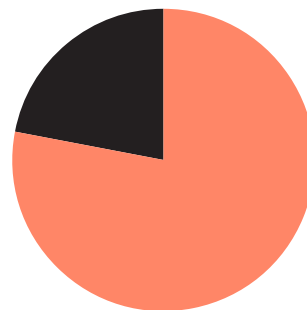
286 werknemers op 31.12.2020

Verdeling mannen/vrouwen

66% • vrouwen
34% • mannen

Verdeling per taalrol

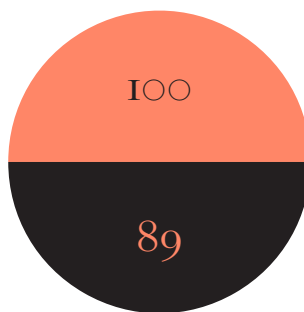
78% • Franstaligen
22% • Nederlandstaligen

Personeelskader

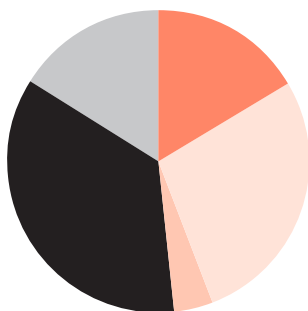
322 medewerkers

Invulling

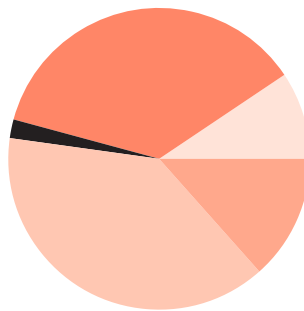
100% • personeelsplan 2017
89% • personeelsplan 2019

Verdeling van het vastleggingsbudget 2020

- Prog. 1
€ 26.134.000
- Prog. 2
€ 43.860.000
- Prog. 3
€ 6.381.000
- Prog. 4
€ 56.210.000
- Prog. 5
€ 25.126.000
- in totaal:
€ 157.711.000

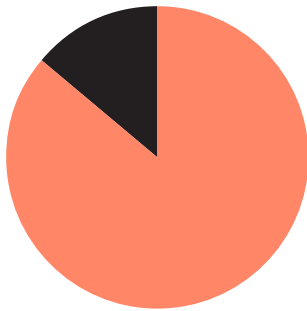
Verdeling van het vereffeningbudget 2020

- Prog. 1
€ 25.586.000
- Prog. 2
€ 73.869.000
- Prog. 3
€ 3.824.000
- Prog. 4
€ 69.341.000
- Prog. 5
€ 17.916.000
- in totaal:
€ 190.536.000

Programma 1: personeelsbeheer en organisatie • Programma 2: toelagen aan begunstigen inzake territoriale ontwikkeling •
Programma 3: studies, informatie en promotie op het gebied van stedenbouw en BWRO-maatregelen • Programma 4: wijkherwaarderingsbeleid en stadsvernieuwingsbeleid
Programma 5: erfgoedbeleid, vrijwaring en restauratie van beschermd erfgoed

Stedenbouwkundige vergunningen

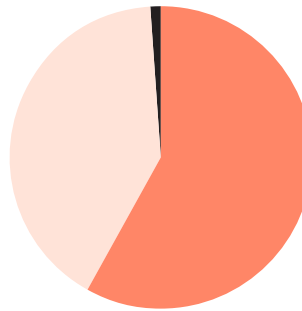
5169 aanvragen behandeld
86,2 % • gemeentelijke vergunningen
13,8 % • gewestelijke vergunningen

Stedenbouwkundige lasten

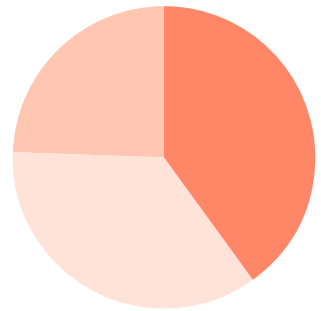
stedenbouwkundige lasten opgelegd in geld

Secretariaat • Stedenbouwkundig College

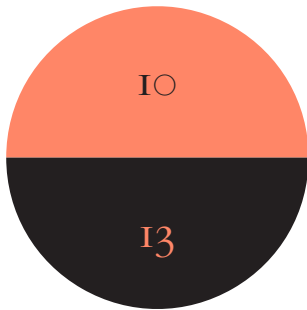
205 • beroepen ingesteld
145 • kennisgevingen van advies
3 • adviezen dienst doend als beslissing

Secretariaat • Milieucollege

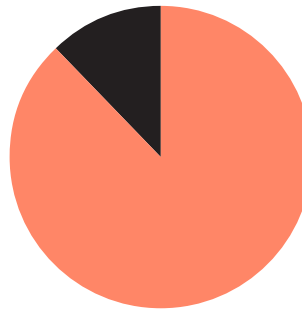
115 beroepen ingesteld
46 • betreffende milieuvergunningen
41 • betreffende administratieve boeten inzake leefmilieu
28 • betreffende andere behandelde aangelegenheden
123 bekendgemaakte beslissingen

Nieuw gevrijwaarde panden

10 • nieuw gevrijwaarde panden
13 • nieuwe procedures gestart

Werven

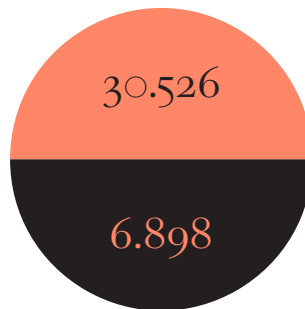

190 werven gevolgd
167 • gevrijwaarde gebouwen
23 • gevrijwaarde landschappen
75 archeologische bouwplaatsen

Inventaris van het roerend erfgoed in 2020

72 • collecties geïnventariseerd en/of partners betrokken bij het project

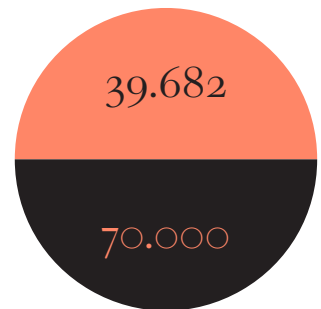

30.526 • geïnventariseerde objecten
6.898 • gepubliceerde objecten

Inventaris van het bouwkundig erfgoed tot heden

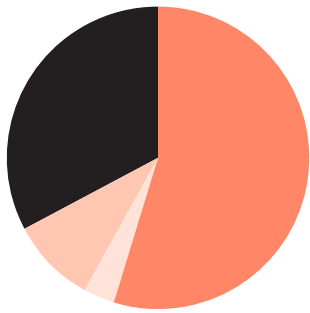

25.063 • beschrijvende fiches

39.682 • geïnventariseerde bouwkundige objecten
70.000 • iconografische objecten

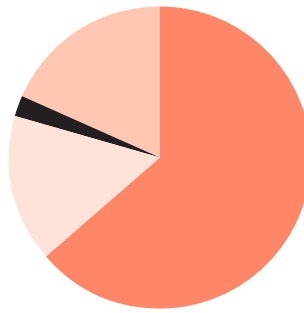
Subsidies erfgoed

246 toelagen

- 135 toelagen voor restauratiewerkzaamheden aan gevrijwaard bouwkundig erfgoed
- 8 toelagen voor herstel van gevrijwaard natuurlijk erfgoed
- 23 toelagen voor studies voorafgaand aan restauratie van gevrijwaard bouwkundig of natuurlijk erfgoed
- 80 toelagen «klein erfgoed»

Toelagen vereffend voor stadsvernieuwings-instrumenten

- DWC
€ 28.333.644
- SVC
€ 7.717.670
- SB - pijler 1
€ 1.648.005
- SB - pijler 2
€ 8.848.530

Premies voor de renovatie van het woonmilieu

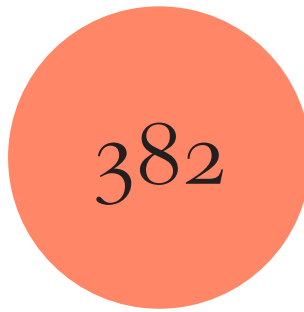

1739 • nieuwe dossiers ingediend en verwerkt

- budget voor 91,71% verbruikt
- budgetverhoging met € 2.996.000

Premies voor gevelverfraaiing

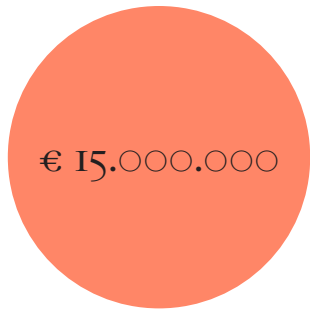

382 • nieuwe dossiers ingediend en verwerkt

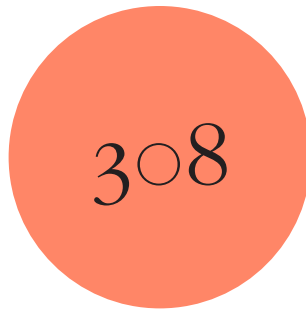
- budget voor 94,40% verbruikt
- budgetverhoging met € 100.000

Renovatieprojecten toevertrouwd aan citydev.brussels

€ 15.000.000 • toegekend budget

Voorkooprecht

Het aantal notariële verkopen blijft toenemen en bedraagt 308 in 2020 terwijl het er in 2017 slechts 110 waren.

Ondersteuning en begeleiding van verenigingen

- € 1.330.000 subsidies voor de 9 verenigingen van het Netwerk Wonen
- € 1.024.018 subsidie aan Homegrade voor de opdracht inzake informatie over stadsrenovatie

Woonverbeteringspremies

- Impact van de gezondheidscrisis
 - daling van het aantal nieuwe premieaanvragen
 - sluiting van de premieloketten
 - bijkomende telefoonpermanentie elke vrijdagochtend
- Wettelijke termijnen
- Tijdens de gezondheidscrisis: volledige inhaling van de achterstand in de verwerking van de dossiers na werkzaamheden.
- Gewestelijke hervorming van de premies 2020
 - start van de voorbereidende werkzaamheden voor de hervorming die in de gewestelijke beleidsverklaring van 2019 is gevraagd
 - denkoefening om de te bereiken doelstellingen en de omvang van de hervorming te bepalen
 - oprichting van wekelijkse gezamenlijke werkgroepen met Urban en Leefmilieu Brussel

Andere subsidies en toelagen

Kaderovereenkomsten en beheerscontracten gesloten met 17 vzw's die gewestelijke projecten van groot belang uitvoeren:

- 91 ingediende dossiers
- 42 geselecteerde initiatieven
- in totaal € 744.900 verdeeld in de vorm van toelagen van 2.400 tot € 40.000

Conventions-cadres et contrats de gestion conclus avec 17 ASBL portant des projets régionaux d'intérêt majeur:

- in totaal € 2.264.602 aan jaarlijkse subsidies

Urban beheert eveneens de jaarlijkse dotaties van de stichting KANAL, de stichting CIVA, de Maatschappij voor Stedelijke Inrichting (MSI) en de Zinneke Parade.

Urban online

- lancering van de sociale netwerken van Urban: Instagram, Facebook, Twitter, LinkedIn, Youtube
- lancering van de nieuwsbrief: Urban News
- start van een nieuwe portaalsite: <https://urban.brussels>

Heritage Days / Open Monumentendagen

32e editie

Thema: «Kleur»

- 1 illustrator geselecteerd
- 22.456 geboekte bezoeken op 25.935 in de 69 plaatsen waar geboekt kon worden
- rondleidingen op meer dan 70 plaatsen en rondleidingen in gebarentaal op 8 plaatsen
- 93 locaties opgenomen in het programma
- 98 activiteiten buiten de locaties
- 405 mensen ingezet op de verschillende locaties voor veiligheid, ontvangst en rondleidingen
- 65.000 brochures gedrukt en 2.516 brochures gedownload
- 3.300 affiches verspreid en opgehangen in het hele land
- 55.877 websitebezoeken en 510.000 bekeken pagina's in minder dan een maand
- 154 leerlingen hebben deelgenomen aan de fotowedstrijd «Internationaal Fotografisch Experiment met Monumenten»

archiweek

2e editie

Thema: «De fundamentele handelingen»

- 1 trio van curatoren
- meer dan 1500 deelnemers aan de rondleidingen
- 128 rondleidingen (waaronder 2 fietstochten)
- 19 rondleidingen door de architecten
- 5 bezoeken met gedachtewisseling met de deelnemers
- 4 rondleidingen over de circulaire economie
- 22 verschillende locaties
- 1 conferentie, 4 workshops (voor kinderen / gezinnen), 3 debatten, 1 film, 2 tentoonstellingen, 1 performance, 1 launch party
- 32 partners
- 9 dagen
- 9 architectenbureaus voor het eerst open voor het publiek

Tentoonstellingen

2 tentoonstellingen

- 17.07 – 30.08.2020
«Ommegang, behind the scenes» gewijd aan de oudste fantasierekwisieten en kostuums van de Ommegang
- 18.09 – 22.11.2020
«Louis & ik» over architect Louis Tenaerts

Evenementen

2 Urban Lunch

- 21.01.2020
Gebruik en nieuwe functies van het BruGIS-platform
- 03.03.2020
Schrijvers over Brussel

1 Urban Visit

- 04.02.2020
Rondleidingen door de tentoonstelling «Architects at play» in het CIVA

1 Urban Archiscreen

- 21.02.2020
Bjarke Ingels

1 webinar

- 10.12.2020
Voorstelling van de inventaris van het roerend erfgoed en de website collections.heritage.brussels

Het Réseau Art Nouveau Network (RANN)

- 10.06.2020
Art Nouveau Werelddag

be.exemplary

- editie 2020 geannuleerd wegens gezondheidscrisis
- organisatie en structuur van de technische, administratieve en budgettaire follow-up van de 42 laureaten van de eerste vier edities van de oproep tot het indienen van projecten
- nieuwe huisstijl en maken van nieuwe werfdekzeilen om de winnende projecten ter plaatse te promoten
- verdere promotie van de laureaten via publicaties op sociale netwerken en werk aan de ontwikkeling van de nieuwe website

Oproepen tot het indienen van projecten en kandidaturen

6 oproepen

- projectoproep 2020 voor de sensibilisering of de mededinging inzake hedendaagse architectuur en cultureel erfgoed
- oproep tot het indienen van projecten voor het curatorschap van de archiweek 2020
- oproep tot het indienen van projecten voor de Landscapsprijs van de Raad van Europa
- start van een werkgroep over de aanwezigheid van koloniale symbolen in de openbare ruimte
- projectoproep 2021 voor de sensibilisering of de bevordering van hedendaagse architectuur, stedenbouw, cultureel erfgoed of stadsvernieuwing
- oproep tot het indienen van blikken van belangstelling voor het illustreren van de Heritage Days / Open Monumentendagen 2021

Publicaties

8 publicaties

- 1 nummer van het tijdschrift «Erfgoed Brussel»
- Lucht, warmte, licht
- 1 nummer in de collectie «Brussel stad van kunst en geschiedenis»
- Kastelen
- 2 nieuwsbrieven «werven» op de website erfgoed.brussels
- 4 gratis informatiebrochures
- 1 praktische gids over stedenbouwkundige vergunningen
- 1 algemene brochure
- 1 promotiebrochure gewijd aan de nieuwsbrief
- 1 informatiebrochure over erfgoedinventarissen

Documentatiecentrum

Wegens de gezondheidssituatie heeft het documentatiecentrum van Urban het grootste deel van het jaar de deuren van zijn leeszaal voor bezoekers moeten sluiten. Het bleef intussen toegankelijk via zijn online raadplegingsinstrumenten en een informatie-, documentatie- en scanservice op verzoek.

BruGIS

- nieuw adres voor de website: <https://gis.urban.brussels>
- online plaatsen van de kaart met stedenbouwkundige vergunningen, gelinkt aan de site <https://openpermits.brussels>
- online plaatsen van de kaarten van het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) in samenwerking met Perspective

Cartografie

In kaart brengen van oude begraafplaatsen, van het oude hydrografische netwerk en van middeleeuwse kelders, om BruGIS te voorzien van nieuwe archeologische lagen.

MyPermit

- experimentele fase in het voorjaar van 2020
- online lancering van de eerste versie van het platform in november

Vrijwaring (bescherming en inschrijving op de bewaarlijst)

Definitieve procedures:

- als landschap:
 - Louis Bertrandlaan
 - Roodebeekpark (hoog gedeelte)
 - «La Mémé» (bewaarlijst)
- als monument en landschap:
 - Jan Jacobsplein
- als monument:
 - Rijke Klarenklooster (wijzigingsbesluit)
 - persoonlijke woning van G. Volckrick
 - Maison Hayoit
 - Café de la Rue
 - woning Verhaegen
 - huis Peltzer

Gestarte procedures:

- als monument:
 - voormalige zetel van de Bank Lambert
 - kliniek Dokter Verhoogen
 - villa Les Hêtres
 - dansschool Mullier
 - voormalige slagerij Alsebergsesteenweg nr. 108
 - uitbreiding van de gevangenis van Sint-Gillis
 - villa Schovaers
 - villa Puy Fleuri
 - l'Écho de la Bourse
 - Toren van Eggevoorde
 - delen van het voormalige eigen woonhuis van architect François Hemelsoet
 - het Leverhouse
- als monument en landschap:
 - de overblijfselen van het voormalige Sint-Janshospitaal

Inventarissen

- voltooiing van de inventaris van de dakspanten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- nieuwe website voor de inventaris van het roerend erfgoed collections.heritage.brussels
- voltooiing en publicatie van de inventaris van het bouwkundig erfgoed van Laken, de noordelijke uitbreiding van Brussel en Vorst
- implementatie van het beeldmateriaal van de inventaris van Brussel Vijfhoek – Mardaga

Websites

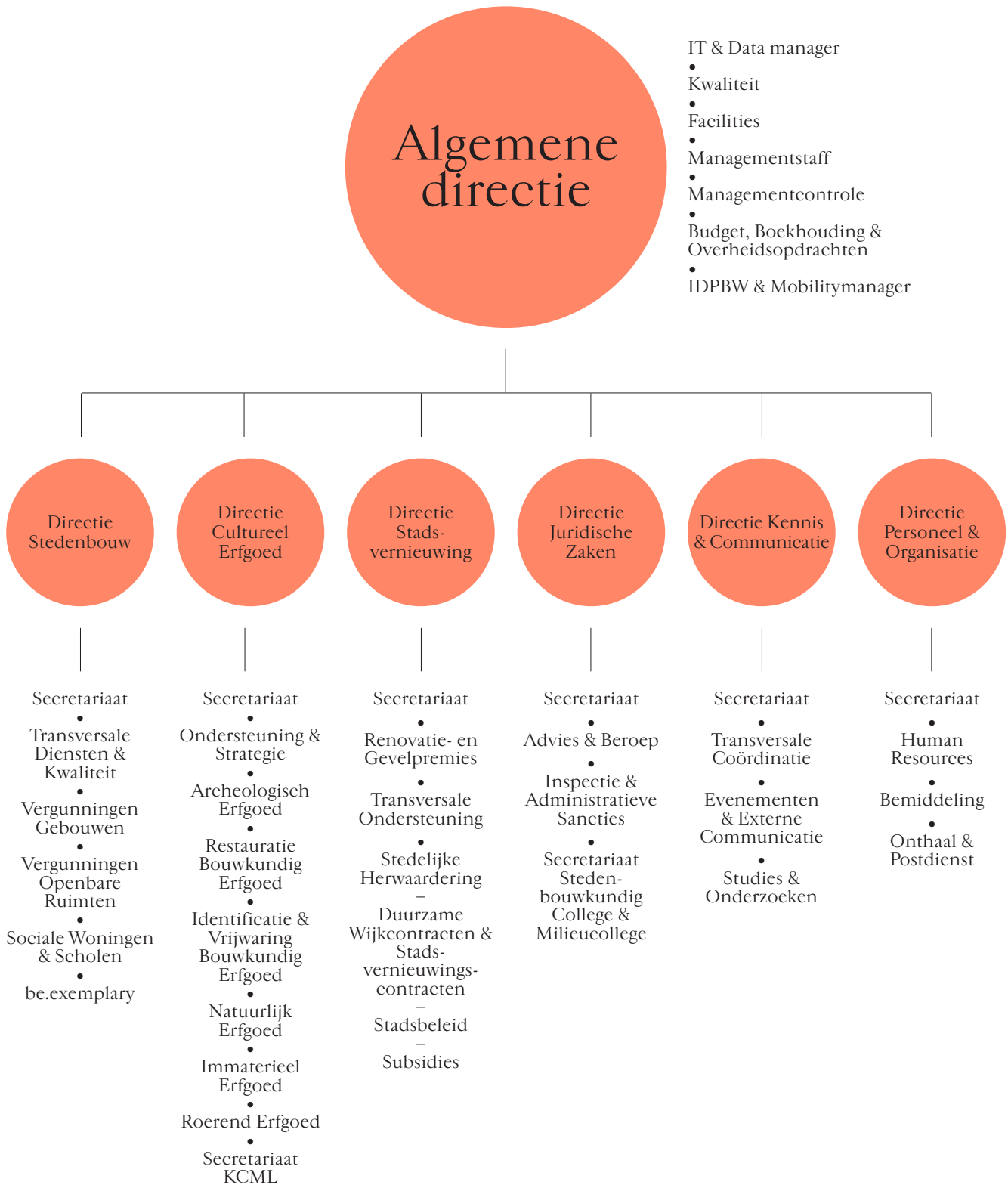
- 24.273 bezoekers op de portaal-site <https://urban.brussels>
- 122.658 bezoekers op de website <https://stedenbouw.brussels>
- 60.551 bezoekers op de website <https://erfgoed.brussels>
- 10.318 bezoekers op de website <https://wijken.brussels>
- 448.838 bezoekers op de website van de inventaris van het bouwkundig erfgoed <https://monument.heritage.brussels>
- een totaal van bijna 670.000 bezoekers, de satellietwebsites niet meegerekend

Interne actualiteiten

- goedkeuring van de deontologische code door de directieraad
- oprichting van een diversiteitscommissie, met aandacht voor gendergelijkheid en start van een actieplan, met specifieke opleidingen voor de commissieleden

IDPBW & mobility

- omgaan met de gezondheidscrisis: continuïteit en aanpassing van de diensten + preventiemaatregelen
- deelname aan het Bike Project

08. Fotoboek

Ce carnet photos reprend un échantillon de divers projets initiés, menés ou suivis par les équipes d'Urban.

Dit fotoalbum bevat een staalkaart van diverse projecten die door de teams van Urban werden geïnitieerd, uitgevoerd of opgevolgd.

P 2	Chaise moderniste pour la maison Canneel à Auderghem (1931), reprise à l'inventaire du patrimoine mobilier – Architecte: Louis-Herman De Koninck. © CIVA
P 3	CQD «Albert» à Forest – Projet Centr'Al, lauréat be.exemplary 2016 – Architectes: B-architecten & OMGEVING landscape architecture. Séverin Malaud © urban.brussels
PP 4-5	CQD «Maelbeek» à Ixelles – Maison de jeunes «Malinard» – Architectes: Carton123 architecten. Séverin Malaud © urban.brussels
P 6	Chantier de restauration et réaffectation de la Bourse, classée depuis le 19 novembre 1986 – Restauration des statues et bas-reliefs avec essais de nettoyage – Architectes: Tbm borsa sm: Robbrecht en Daem – Bureau d'Études en Architectures Urbaines – Popoff. © urban.brussels
P 7	Recherche géoarchéologique d'un ancien méandre de la Senne sur le site de Tour & Taxis, 2015. S. Modrie © urban.brussels
P 8	École Secondaire Plurielle Maritime à Molenbeek-Saint-Jean, au programme de l'archiweek 2020 – Architectes: VERS.A. © Stijn Bollaert
P 9 18	Restaurant Albert de la Bibliothèque royale à Bruxelles, au programme de l'archiweek 2020 – Architectes: agmen. © Melvinkobe © agmen
PP 10-11	Recyclart, Fablab, centre d'arts et bar resto à Molenbeek-Saint-Jean, au programme de l'archiweek 2020 – Architectes: Ouest architecture. Philippe Braquenier © urban.brussels
P 12	Lunettes, Jean-Paul Lespagnard, collection From B to A (2013), réalisées par Theo Eyewear, reprises à l'inventaire du patrimoine mobilier. © Musées de la Ville de Bruxelles
P 13	Dépôt de l'Ommegang, 2020 – L'Ommegang est inscrit sur la liste représentative du patrimoine immatériel de l'UNESCO depuis décembre 2019. Philippe Braquenier © urban.brussels
P 14	Site de la Mémé à Woluwe-Saint-Lambert, inscrit sur la liste de sauvegarde du patrimoine bruxellois depuis le 22 octobre 2020. Architectes: Lucien et Simone Kroll. Séverin Malaud © urban.brussels
P 15	Chantier de restauration et réaffectation de la Bourse, classée depuis le 19 novembre 1986 – Architectes: Tbm borsa sm: Robbrecht en Daem – Bureau d'Études en Architectures Urbaines – Popoff. Séverin Malaud © urban.brussels
PP 16-17 21	CQD «Petite Senne» à Molenbeek-Saint-Jean – Occupations temporaires avant la réalisation de logements conventionnés «Liverpool». Séverin Malaud © urban.brussels
P 19	Restauration de l'intérieur du café Cirio à Bruxelles, dont certaines parties sont classées depuis le 3 mars 2011 – Architectes: Architectures Parallèles srl. A. de Ville de Goyet © urban.brussels
P 20	iMAL / projet CASTII à Molenbeek-Saint-Jean, au programme de l'archiweek 2020 – Architectes: CENTRAL office for architecture and urbanism + NP2F.architectes. © Maxime Delvaux
PP 22-23	Parc de Woluwe, Woluwe-Saint-Pierre, site classé depuis le 8 novembre 1972. A. de Ville de Goyet © urban.brussels
P 24	CQD «Bockstaël» à Bruxelles-Ville – L'ancienne gare de Laeken – Architectes: B-architecten. Séverin Malaud © urban.brussels
P 25	Mobilier de bureau Art Nouveau du baron Van Eetvelde (1898), Hôtel Van Eetvelde et maison de rapport – Inscrits sur la liste du patrimoine mondial de l'UNESCO depuis le 30 novembre 2000 – Architecte: Victor Horta. Ch. Bastin & J. Evrard © urban.brussels
P 26	L'église Saint-Jean-Baptiste-au-Béguinage à Bruxelles, au programme de l'archiweek 2020. Philippe Braquenier © urban.brussels
P 27	Robe-manteau, Brigitte Manguin, reprise à l'inventaire du patrimoine mobilier. © Musées de la Ville de Bruxelles
4e Couv	Halle de production de BC materials à Bruxelles, au programme de l'archiweek 2020 – Architectes: BC materials. Philippe Braquenier © urban.brussels

BLZ 2	Modernistische stoel voor het huis Canneel in Oudergem (1931), opgenomen in de inventaris van het roerend erfgoed. Architect: Louis-Herman De Koninck. © CIVA
BLZ 3	DWC «Albert» in Vorst – Project Centr'Al, laureaat be.exemplary 2016. Architecten: B-architecten & OMGEVING landscape architecture. Séverin Malaud © urban.brussels
BLZ 4-5	DWC «Maalbeek» in Elsene – Jeugdhuis «Malinard». Architecten: Carton123 architecten. Séverin Malaud © urban.brussels
BLZ 6	Werk voor het restaureren en herbestemmen van de Beurs, sinds 19 november 1986 beschermd – Restauratie van de beelden en de bas-reliëfs met schoonmaaktests – Architecten: Tbm borsa sm: Robbrecht en Daem – Bureau d'Études en Architectures Urbaines – Popoff. © urban.brussels
BLZ 7	Gearcheologisch onderzoek van een voormalige meander van de Zenne op de site van Thurn & Taxis, 2015. S. Modrie © urban.brussels
BLZ 8	École secondaire plurielle Maritime in Sint-Jans-Molenbeek, op het programma van de archiweek 2020 – Architecten: VERS.A. © Stijn Bollaert
BLZ 9 18	Restaurant Albert van de Koninklijke Bibliotheek in Brussel, op het programma van de archiweek 2020 – Architecten: agmen. © Melvinkobe © agmen
BLZ 10-11	Recyclart, Fablab, kunstencentrum en bar-restaurant in Sint-Jans-Molenbeek, op het programma van de archiweek 2020 – Architecten: Ouest architecture. Philippe Braquenier © urban.brussels
BLZ 12	Bril, Jean-Paul Lespagnard, collectie From B to A (2013), gerealiseerd door Theo Eyewear, opgenomen in de inventaris van roerend erfgoed. © Musea van de stad Brussel
BLZ 13	Stapelplaats van de Ommegang, 2020 – De Ommegang is sinds december 2019 ingeschreven op de representatieve Unesco-lijst van het immaterieel cultureel erfgoed. Philippe Braquenier © urban.brussels
BLZ 14	Site van La Mémé in Sint-Lambrechts-Woluwe, sinds 22 oktober 2020 ingeschreven op de bewaarijst van het Brusselse erfgoed. Architecten: Lucien en Simone Kroll. Séverin Malaud © urban.brussels
BLZ 15	Werk voor het restaureren en herbestemmen van de Beurs, sinds 19 november 1986 beschermd – Architecten: Tbm borsa sm: Robbrecht en Daem – Bureau d'Études en Architectures Urbaines – Popoff. Séverin Malaud © urban.brussels
BLZ 16-17 21	DWC «Kleine Zenne» in Sint-Jans-Molenbeek – Tijdelijk gebruik in afwachting van de bouw van geconventioneerde woningen «Liverpool». Séverin Malaud © urban.brussels
BLZ 19	Restauratie van het interieur van café «Le Cirio» in Brussel, waarvan bepaalde delen sinds 3 maart 2011 beschermd zijn – Architecten: Architectures Parallèles srl. A. de Ville de Goyet © urban.brussels
BLZ 20	iMAL / CASTII-project in Sint-Jans-Molenbeek, op het programma van de archiweek 2020 – Architecten: CENTRAL office for architecture and urbanism + NP2F.architectes. © Maxime Delvaux
BLZ 22-23	Woluwepark, Sint-Lambrechts-Woluwe, sinds 8 november 1972 beschermd. A. de Ville de Goyet © urban.brussels
BLZ 24	DWC «Bockstaël» in Brussel-Stad – Voormalige station van Laken. Architecten: B-architecten. Séverin Malaud © urban.brussels
BLZ 25	Art-nouveaubureaumeubilaar van baron Van Eetvelde (1898), Huis Van Eetvelde en opbrengsthuis – Sinds 30 november 2000 ingeschreven op de Unesco-werelderfgoedlijst – Architecten: Victor Horta. Ch. Bastin & J. Evrard © urban.brussels
BLZ 26	Begijnhofkerk Sint-Jan-de-Doper in Brussel, op het programma van de archiweek 2020 in Brussel. Philippe Braquenier © urban.brussels
BLZ 27	Mantel-jurk, Brigitte Manguin, opgenomen in de inventaris van het roerend erfgoed. © Musea van de stad Brussel
Coverfoto	Productiehal van BC materials in Brussel, op het programma van de archiweek 2020 – Architecten: BC materials. Philippe Braquenier © urban.brussels

FUJIFILM RDP III 02252 BC CBAC

1.000000

WC ↓

BRASSERIE DE LA SENNE
BRUXELLES

urban.brussels (Urban)

Gewestelijke Overheidsdienst
Brussel Stedenbouw & Erfgoed
Kunstberg 10-13
1000 Brussel
+32 (0)2 432 83 00
info@urban.brussels
www.urban.brussels

Verantwoordelijke uitgever
Bety Waknine,
Directrice-generaal van Urban

Coördinatie van het departement Evenementen
& Externe Communicatie
Guy Conde-Reis

Coördinatie van deze publicatie
Eloïse Kartheuser
Departement Evenementen &
Externe Communicatie

Vertaling
Oneliner
Departement Vertaling van Urban

Coverfoto
Philippe Braquenier © urban.brussels

Grafisch ontwerp
Julien Lelièvre
www.julienlelievre.com

Typografie
Cardinal Classic & Photo
www.productiontype.com

Papier
Munken print White 1,5 (115g)
Magno Star (150g)
Omslag: duurzaam materiaal,
20 % gerecycleerd glad doorzichtig vinyl

Drukwerk en afwerking
Drifosett printing

Met de medewerking van bij Urban:

Alexia Collet
Ann Degraeve
Anne-Lise Alleaume
Antoinette Coppieters
Arnaud Hancisse
Bénédicte Annegarn
Bénédicte De Ghellinck
Ben Dewitte
Benjamin Fastré
Bernard Somme
Bety Waknine
Brigitte Vander Bruggen
Caroline Mulkers
Catherine Leclercq
Christophe Bastien
Christophe Reinders
Elodie Cugnon
Eloïse Kartheuser
Estelle Lamendin
Fabian Stévenne
Federica Sasdelli
Françoise Cordier
Frédéric Dauw
Gabrielle De Frenne
Guy Conde-Reis
Hannelore Telen
Harry Lelievre
Ilse Weemaels
Isabelle Leroy
Jean-Marc Basyn
Kris Couvreur
Kris Huysmans
Liesbeth Degreef
Michaël Lamot
Michèle Herla
Michelle Baltès
Muriel Callebaut
Nadia Farroukh
Pascale Ingelaere
Philippe Piereuse
Pierre Bernard
Raquel Dos Santos
Sarah Lagrilliere
Sergio De Vincenzo
Stéphane Demeter
Sylvianne Modrie
Thibaut Jossart
Thierry Wauters
Tony Van Nuffelen
Tom Verhofstadt
Victoria Videgain
Wiebe Verhoeven

maar ook van,

Anne Carre (Museum van Elsene)
Benoit Lanon (51N4E)
Florence Doneux (Architectures Parallèles SRL)
Leo Van Broeck (BOGDAN & VAN BROECK)
Océane Badiou (gemeente Sint-Jans-Molenbeek)
Olaf Winkler (architectuurjournalist)
Olivier Cavens (51N4E)
Traumnovelle, humbble, Katia Truijen
(Het curatorenteam van de archiweek 2020)
Yves Goldstein (Fondation KANAL)

© urban.brussels 2021
Alle rechten voorbehouden

Wettelijk depot
D/2021/6860/014

